

ISSN 2586-811X

DEPARTMENT OF
BUDDHISM AND PHILOSOPHY
MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY ROI ET CAMPUS
GRADUATE SCHOOL

JOURNAL OF BUDDHIST PHILOSOPHY EVOLVED **วารสาร**
พุทธปรัชญาวิวัฒน์

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
Journal of Buddhist Philosophy Evolved
ISSN 2586-811X

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

ปรัชญาวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
“ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้คุณธรรม”

เจ้าของวารสาร

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการของสถาบันการศึกษาแก่นักวิชาการของสถาบันและหน่วยงานอื่นๆ ให้มีความหลากหลายของบทความ เป็นการพัฒนาคณาภพทางความคิดสู่สากล
3. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสาขาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ที่ปรึกษา

พระธรรมฐิติญาณ

ปฐมาจารย์ผู้ก่อตั้ง

พระทองอินทร์ กตปุญโญ

ที่ปรึกษาอุปถัมภ์

พระราชปริยัติวิมล, ดร.

ที่ปรึกษารองอธิการบดี

พระราชปฐมญาณโกศล, ผศ.ดร.

อธิการบดี

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

บรรณาธิการ

พระมหาสากล สุภรเมธี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.บรรจง ลาวะลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

กองบรรณาธิการ

พระราชปริยัติวิมล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.นพ.สมชัย บวรกิตติ	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
ศาสตราจารย์ ดร.นพ.นิพนธ์ พวงวรินทร์	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาใจ หมั่นไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ฝ่ายจัดทำ

ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ดร.บรรจง ลาวะลี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ดร.สงวน หล้าโพนทัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

กำหนดเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

การเผยแพร่

มอบให้ห้องสมุดสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนทั่วไป

พิมพ์ที่

บริษัท จรัสสนิทวงษ์การพิมพ์ จำกัด 219 ซอยเพชรเกษม 102/2 แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160 โทร. 0280922813

สถานที่ติดต่อ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618

E-mail: buddhist-philosophy@hotmail.com

<http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

*บทความทั่วไป บทความวิชาการ บทความวิจัย ที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย การนำบทความในวารสารนี้ไปเผยแพร่ สามารถดาวโหลดได้ที่ <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ เป็นวารสารที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการเผยแพร่ผลงานวิชาการและบทความทั่วไปด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ตลอดทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอันเนื่องด้วยกิจกรรมของทางสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาเป็นหลัก วารสารมีการเตรียมการเข้าสู่การพิจารณาประเมินคุณภาพวารสาร (TCI) ในอนาคต ได้ดำเนินการทำคุณภาพวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์และเงื่อนไขของการพิจารณาในการประเมินคุณภาพวารสาร ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานที่กำหนดในระบบฐานข้อมูล เช่น การควบคุมคุณภาพบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ได้ดำเนินการให้วารสารมีเว็บไซต์ที่มีข้อมูลกติกา และรูปแบบที่ตีพิมพ์ รวมถึงมีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงพัฒนาให้มีการส่งบทความแบบออนไลน์หรือระบบ Online journal System (OJS)

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563) ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 5 บทความ ได้แก่ 1) การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 2) ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 3) ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น 4) ปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น 5) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิดสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด บทความวิชาการ จำนวน 3 บทความ ได้แก่ 1) การพิจารณาความทุกข์ในการพัฒนาด้านสังคม 2) พุทธบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา 3) พื้นฐานการวิจัยอนาคตศึกษาแบบ EDFR

กองบรรณาธิการ ได้ดำเนินการตามกระบวนการตามแนวทางการเผยแพร่บทความและในอนาคตการจัดทำระบบวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ จะเป็นระบบที่ทันสมัยและต่อเนื่องเป็นไปตามเกณฑ์และมาตรฐานสากล ทั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่มีส่วนในการควบคุมคุณภาพของวารสารให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด หวังว่าในอนาคตวารสารจะเป็นที่ยอมรับในระดับมาตรฐานสากลต่อไป

พระมหาสากล สุภรเมธี, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

**การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์**

(Follow-Up and Assessment of Spending the Lending Money From Mahamakut
Buddhist University Students' Education Loan Fund by using Buddhism's
Virtues Conducive to Benefits in the Present)

ประพิศ โบราณมูล, ไพรัช พื้นชมภู, ณัฐญา สุทธิสนธิ, เสถียร เวียงดอนก่อ

และสุนันท์ เฉลยพจน์..... 1

**ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25**

(The Need for Internal School Supervision under the Secondary Educational
Service Area Office 25)

อภิัญญา เดชโคบุตร และสำเร็จ ยुरชัย..... 15

**ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษา
จังหวัดขอนแก่น**

(Needs of Classroom Action Research Promotion of Teachers under Khon Kaen
Vocational Education)

จตุพล รูปเตี้ย และสำเร็จ ยुरชัย..... 29

**ปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น**

(The Factors Affecting the Situational Leadership of the Executives of Private
Schools under the Office of Khon Kean Private Schools Promotion Commission)

วิมลพร สุวรรณแสนทวี, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ และแสงดาว คงนาวัง..... 43

**การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด
สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**

(Enhance Learning Effectiveness of the Meditation Course Based on the Reflective
Method for the Freshy Class Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus)

พระครูวิกรมธรรมธัช และพระครูชัยรัตน์นาคกร..... 55

บทความวิชาการ

การพิจารณาความทุกข์ในการพัฒนาด้านสังคม

(The Consider of Suffering to Development of the Social)

พระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม..... 64

พุทธบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา

(Integrated Buddhism and Professional Practice in Educational Administration)

พระครูชัยรัตน์นาคร (ไชยรัตน์ ชยรัตน์)..... 80

พื้นฐานการวิจัยอนาคตศึกษาแบบ EDFR

(Future Research Basic, EDFR)

วิมลพร สุวรรณแสนทวี และเมื่อง สุวรรณแสนทวี..... 91

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน หลักเกณฑ์และรูปแบบการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร 103

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ 111

**การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์***
**Follow-Up and Assessment of Spending the Lending Money From
Mahamakut Buddhist University Students' Education Loan Fund by using
Buddhism's Virtues Conducive to Benefits in the Present**

ประพิศ โบราณมูล¹, ไพรัช พันธ์ชมภู², ณัฐญา สุทธิสนธิ³,
เสถียร เวียงดอนก่อ⁴ และสุวานันท์ ฉลวยพจน์⁵

Prapit Boranmool¹, Phairat Phuenchomphoo², Nattaya Suttisonti³,
Satain Viengdonkor⁴ and Suwanan Chaloeipot⁵

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3,4}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3,4}

โรงเรียนบ้านเปลือยน้อย(คุรุรัฐประชาสามัคคี)⁵
Ban Plueai Noi School⁵

Email : prapit101@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ และ 2) เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตทั้ง 7 แห่ง และ 2 วิทยาลัยที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557 จำนวน 630 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ ได้จำนวน 495 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received January 21, 2020; Revised March 17, 2020; Accepted May 30, 2020

ผลการวิจัยพบว่า 1)พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษาโดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ โดยรวมทั้ง 4 ข้อ อยู่ในระดับบางครั้ง และการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และ 2)กองทุนฯ ของสถาบันควรมีมาตรการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ยืมเพื่อให้การใช้จ่ายเป็นไปตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ อย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ : การติดตามประเมินผล; กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา; หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์; พฤติกรรม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the follow-ups and assessments of spending money from students' Education Loan Fund at Mahamakut Buddhist University, based on Buddhism's virtues conducive to benefits in the future, 2) to suggest ongoing problems and guidelines on addressing them based on its virtues. The instrument used for data collection was the questionnaires. The research populations comprised 630 students at seven campuses and two colleges, borrowing money from their education loan fund. With the systematic sampling method, the sampling group earned 495 individuals. Statistics used for the research embraced: frequencies, percentages, standard deviations, t-tests and F-test by setting the statistical significance at .05.

Research results have found: 1) students' behaviors for spending borrowing money from their education loan fund based on its virtues have been rated 'occasional' in the overall aspect, while their spending the money from it in each of all four aspects have been scaled 'high', 2) the university education loan fund has issued stringent measures to follow up their spending so as to be conducive to its intention and objectives.

Keywords : Follow-up; Education Loan Fund; Virtues Conducive to Benefits in the Present; Behavior

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยเป็นอย่างมาก เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นสาเหตุเบื้องต้นที่ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ทางสังคมตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาสุขภาพอนามัย เป็นต้น นอกจากนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุที่เจริญรุดหน้าไปกว่าวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ คนเห็นห่างจากศาสนา ขาดการศึกษา และอบรมทางด้านจิตใจที่ดี จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมได้โดยง่าย ทำให้สภาพจิตใจแย่งทำให้เกิดความคิดหารายได้ในทางที่ผิด กฎหมาย และศีลธรรม บางคนมีฐานะเศรษฐกิจดี มีอาหารการกินอย่างดี ที่เรียกว่ามีมาตรฐานการครองชีพสูง แต่กินอาหารแล้วไม่ได้คุณภาพชีวิตเลยกลายเป็นว่า มาตรฐานการครองชีพสูง แต่คุณภาพชีวิตเสีย เป็นต้น

จากสภาพสังคมดังกล่าว สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำการศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2550 ทั่วประเทศจากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศ 52,000 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน และทรัพย์สินของครัวเรือน ตลอดจนลักษณะที่อยู่อาศัย ซึ่งสามารถสรุปผลการสำรวจครัวเรือนทั่วประเทศ มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 18,660 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการทำงาน (ร้อยละ 71.6) และมีรายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน เช่น เงินที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน/รัฐ (ร้อยละ 9.9) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ดอกเบี้ย (ร้อยละ 2.0) รายได้ในรูปสวัสดิการ/สินค้าและบริการ (ร้อยละ 14.5) ส่วนรายจ่ายของครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 14,500 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.0) เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม รองลงมาเป็นค่าเช่า/ซ่อมแซมบ้าน (ร้อยละ 20.1) ใช้เกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะ (ร้อยละ 18.2) ใช้ในการสื่อสาร(ร้อยละ 3.4) ใช้ในการบันเทิง/การจัดงานพิธี (ร้อยละ 2.5) และค่าใช้จ่ายในการศึกษามีเพียง (ร้อยละ 2.1) ทางด้านหนี้สินของครัวเรือนทั่วประเทศเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 63.3) มีหนี้สิน โดยส่วนใหญ่เป็นการก่อหนี้เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และใช้ในการซื้อบ้าน/ที่ดิน ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 33.3 และ 31.3 ตามลำดับ รองลงมาใช้ทำการเกษตร ร้อยละ 15.2 และใช้ทำธุรกิจร้อยละ 14.4 นอกจากนี้ สภาพสังคมปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านวัตถุ และการเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีอันทันสมัยต่างๆ ทำให้ความต้องการขึ้นต่อมานอกเหนือจากปัจจัย 4 แล้วยังคือ การแสวงหาวัตถุเพื่อตอบสนองความสะดวกสบายทางกาย เช่น เครื่องเสียงที่ให้ความบันเทิง โทรศัพท์มือถือ การใช้จ่ายสิ่งของฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็นจึงตามมา จากผลการสำรวจดังกล่าว เช่น ภาวะการมีหนี้สิน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจนส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษาเล่าเรียน ด้านคุณภาพชีวิตสุขอนามัย รวมถึงส่งผล

กระทบต่อหน้าที่การทำงาน การประกอบอาชีพต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรมบริโภคนิยม เช่น สำเร็จการศึกษา ย้ายงาน เลื่อนตำแหน่ง วันเกิด เป็นต้น ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมที่ต้องปฏิบัติกัน ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการบริโภคนิยมก็คือ การถือเงินตราเป็นสรณะ เอาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศ ปราบฏุกการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเครื่องบ่งบอกว่าพุทธศาสนา ถูกทุนนิยมและบริโภคนิยมเบียดขับออกไปจากการเป็นศาสนาหลักของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวพุทธ สามารถนำมายึดถือปฏิบัติกันได้ทุกยุคทุกสมัย เช่น ในอริยสัจ 4 ได้แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ของชีวิตในภาพรวมหรือในอริยสัจธรรมแสดงว่าความทุกข์ของโลก (กามภคิ) มี 6 อย่าง คือ 1)ความจน 2)การเป็นหนี้ 3)การเสียดอกเบี้ย 4)การถูกทวงดอกเบี้ย 5)การถูกทวงหนี้ 6)การถูกจองจำ ซึ่งคำสอนในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่าเรื่องเศรษฐกิจนั้นเป็นที่มาของความทุกข์สำหรับชีวิตทางโลกเป็นอันดับแรก

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อสนับสนุนและเร่งดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อสนองตอบความจำเป็นดังกล่าว จึงสมควรเร่งรัดพัฒนาการศึกษา โดยการหาทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในสังคม เพิ่มโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นแก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับปริญญาตรี อันจะมีส่วนสำคัญในการช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น สำหรับการให้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น ได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่มีคุณสมบัติตามระเบียบของกองทุนฯ สามารถขอกู้ยืมได้ในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่าครองชีพ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเมื่อนักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกองทุนไปแล้วนั้นมีการนำเงินที่ได้ไปใช้จ่ายในส่วนที่จำเป็นจริงๆ หรือไม่ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการศึกษานั้น ซีฮาน(Sheehan) ได้แบ่งการลงทุนการศึกษาออกเป็น 2 อย่าง คือ 1)การลงทุนทางสังคม(Social Investment) เป็นการลงทุนที่รัฐจ่ายเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และ 2)การลงทุนส่วนตัว(Private Investment) เป็นการลงทุนที่ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายไปเพื่อจะได้รับการศึกษา ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนตามแนวทางที่เหมาะสมให้มากขึ้น ตลอดจนร่วมกันส่งเสริมให้เยาวชนมีโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งเป็นวัยแห่งการแสวงหาความรู้ และสามารถจะนำประโยชน์จากองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้พัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาคนเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเยาวชนซึ่งยังเป็นไม้อ่อนที่ตัดง่ายให้เป็นคนใฝ่รู้ใฝ่ดี(วรทัศน์ วัฒนชีวินปกรณ์, 2556)

ปัญหาความยากจนคือความยากไร้ด้วยปัจจัย 4 เป็นความทุกข์สำหรับชาวโลก พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า ความจนนั้นสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการที่เรียกว่า ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ 4 ประการ คือ 1) อดฐานะสัมปทา คือ ขยันหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ 3) กัลยาณมิตรตตา คือ คบคนดีเป็นมิตร 4) สมชีวิตา คือ มีความเป็นอยู่เหมาะสม(พระครูโพธิธรรมานุกูล, 2554) ซึ่งสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติและนำไปใช้ได้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ผู้ที่อยู่ในวัยศึกษา และกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ก็ควรใช้หลักทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ไปใช้ในการใช้จ่ายเงินของตนเองด้วยอย่างน้อยก็ทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของเงินที่เรากู้ยืมและใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ของการให้กู้ยืม เพื่อให้การดำรงชีวิตในด้านต่างๆ และการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข ติดตามและประเมินการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์

2.2 เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์

3. สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการใช้จ่ายเงินกู้ยืมโดยยึดหลักทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษา โดยใช้หลักทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์

4.2 ทำให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้แนวทางในการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์

4.3 ทำให้ได้แนวทางการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่กู้ยืมจากเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

4.4 นำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่กู้ยืมจากเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ คณะ และวิทยาเขต/วิทยาลัยที่สังกัด ตัวแปรตาม ได้แก่ การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมุ่งประเมินใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1)ด้านบริบท(Context) 2)ด้านปัจจัยนำเข้า(Input) 3)ด้านกระบวนการ(Process) และ 4)ด้านผลผลิต(Product) ส่วนการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ มี 4 ประการ ได้แก่ 1)การใช้หลักอุฏฐานสัมปทา(ความขยันหมั่นเพียร) ในการใช้จ่าย 2)การใช้หลักอารักขสัมปทา(คนผู้ฉลาด) ในการใช้จ่าย 3)การใช้หลักกัลยาณมิตตทา(การคบมิตร) ในการใช้จ่าย และ 4)การใช้หลักสมชีวิตา(การเลี้ยงชีวิตแต่พอดี) ในการใช้จ่าย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตล้านนา วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตศรีล้านช้าง วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557 จำนวน 630 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 495 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชา และวิทยาเขต/วิทยาลัยที่สังกัด ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 พฤติกรรมค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ 1)การใช้หลักอุฏฐานสัมปทาในการใช้จ่าย 2)การใช้หลักอารักขสัมปทาในการใช้จ่าย 3)การใช้หลักกัลยาณมิตตทาในการใช้จ่าย และ 4)การใช้หลักสมชีวิตาในการใช้จ่าย ลักษณะของแบบสอบถามมาตรฐานวัดพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน ตอนที่ 3 การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านบริบท(Context) 2)ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3)ด้านกระบวนการ (Process) และ 4)ด้านผลผลิต (Product) ลักษณะของ

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale) และ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้ 1)สำรวจจำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตล้านนา วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตศรีล้านช้าง วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557 เพื่อรู้จำนวนที่แน่ชัด 2)นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเสนอผู้บริหาร 3)ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้ร่วมวิจัย และได้รับเครื่องมือกลับคืนมาทั้งหมด 4)นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำมาจัดระเบียบข้อมูลแล้วดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์ และ 5)นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์(Descriptive Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการใช้เงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. การทดสอบสมมติฐานการวิจัยระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วย t-test และ One Way ANOVA พร้อมทั้งใช้วิธีการเชฟเฟ (Scheffe' Method) เพื่อหาความแตกต่างรายคู่โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
5. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยใช้ความถี่

6. ผลการวิจัย

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง ร้อยละ 75.2 ส่วนที่เป็นเพศชาย ร้อยละ 24.8 อายุ 21-25 ปี ร้อยละ 52.3 รองลงมาอายุ 18-20 ปี ร้อยละ 27.9 คณะศึกษาศาสตร์ ร้อยละ 63.4 รองลงมาคือ คณะสังคมศาสตร์ ร้อยละ 34.5 ที่สังกัดวิทยาเขตร้อยเอ็ด ร้อยละ 25.5 รองลงมาคือ วิทยาเขตอีสาน ร้อยละ 21.8

6.2 การใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยรวมทั้ง 4 ข้อ อยู่ในระดับบางครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 การใช้หลักอุฏฐานสัมปทาในการใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.74) รองลงมา ข้อที่ 4 การใช้หลักสมชีวิตาในการใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.96) และน้อยสุด ข้อที่ 3 การใช้หลักกัลยาณมิตตตาในการใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 1.19)

6.3 การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 1 บริบท (Context) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือด้านที่ 4 ผลผลิต (Product) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.60) และน้อยสุดคือด้านที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.62)

6.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการใช้จ่ายเงินกู้ยืมโดยยึดหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยรวมทั้ง 4 ข้อ ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีอายุ คณะ และวิทยาเขต/วิทยาลัยที่สังกัดต่างกัน มีการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยรวมทั้ง 4 ข้อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีเพศ และคณะต่างกั นมีการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีอายุ และวิทยาเขต/วิทยาลัยที่สังกัดต่างกัน มีการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ กองทุนฯ ของสถาบันควรมีมาตรการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ยืมเพื่อให้การใช้จ่ายเป็นไปตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ อย่างเคร่งครัด ร้อยละ 64.6 รองลงมา กองทุนเงินให้กู้ยืม สามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่บัณฑิต ให้สามารถศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ร้อยละ 56.5 และน้อยสุด คือ ควรจัดให้มีคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติไว้อย่างชัดเจนทั้งระดับวิทยาเขตและระดับสาขาวิชา ร้อยละ 12.3

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

7.1 การใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยรวมทั้ง 4 ข้อ อยู่ในระดับบางครั้ง มีค่าเฉลี่ย 3.48 ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้ความสำคัญกับการจ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เช่น การใช้จ่ายเงินเป็นค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่าพาหนะเดินทางไปสถานศึกษา ค่ากิจกรรมชมรม ค่าเสื้อผ้า ค่าอาหารประจำวัน ค่าเสื้อผ้านอกเหนือจากชุดนักศึกษา และค่าของใช้ประจำวันไม่เต็มเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการศึกษาของภูษิต วงษ์เล็ก(2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้จ่ายเงินกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์อีฐ์บางกอก พบว่า 1) นักศึกษาได้รับวงเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาในปีการศึกษา 2550 เฉลี่ยจำนวน 47,029.13 บาท ในขณะที่การใช้จ่ายจริงของนักศึกษาเฉลี่ยคนละ 51,594.52 บาท ต่อ 1 ปีการศึกษา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเงินที่ได้รับจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจะไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย 2) นักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับการชำระหนี้ให้กับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีความเข้าใจมากถึงปานกลางในเรื่องหน้าที่ของผู้กู้ยืมว่าเมื่อครบกำหนด 2 ปี นับจากปีที่สำเร็จการศึกษาหรือพ้นสภาพการเป็นนักศึกษาจะต้องเริ่มชำระหนี้

แต่ในเรื่องหลักเกณฑ์การชำระหนี้และการขอผ่อนผันการชำระหนี้ นักศึกษาจะมีความเข้าใจปานกลางถึงน้อย 3) ปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษาในการใช้บริการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เกิดจากหน่วยให้บริการของสถานศึกษาและที่เกิดจากธนาคาร ระดับปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พัชรี สารวิโรจน์(2553 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า 1) นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินตามความต้องการทางการศึกษามากที่สุด ตามด้วยการใช้จ่ายเงินตามความต้องการทางสังคม การใช้จ่ายเงินตามความต้องการพื้นฐาน และการใช้จ่ายเงินตามแบบบริโภคนิยม ตามลำดับ โดยทั้ง 4 ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่การใช้จ่ายเงินตามความต้องการด้านนันทนาการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ และสอดคล้องกับ บุษญา แสงแก้ว(2553 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในส่วนที่จำเป็นสำหรับการครองชีพของนักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมในข้อต่างๆ พบว่า การใช้จ่ายเงินโดยคำนึงถึงระเบียบ หลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์การกู้ยืม มีพฤติกรรมในระดับสูงสุด และการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลหรือค่ายารักษาโรค มีพฤติกรรมในระดับต่ำสุด ส่วนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในส่วนที่ไม่จำเป็นสำหรับการครองชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมการเบิกถอนเงินในบัญชีทั้งหมดในครั้งเดียว มีพฤติกรรมในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมน้อยที่สุด และการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการเล่นพนัน เช่น พนันบอล หวย ไพ่ ไฮโล มีพฤติกรรมในระดับต่ำสุด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมมากที่สุด

จากการที่ได้อภิปรายมาแล้วนี้ สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของรัฐในการสร้างคน เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รัฐบาลในฐานะผู้บริหารประเทศจึงมีแนวคิดในการจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาขึ้น โดยวัตถุประสงค์เพื่อให้เงินกู้ยืมแก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยมุ่งหวังว่าผู้กู้ยืมจะสามารถเล่าเรียนได้จนสำเร็จตามหลักสูตร มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงมีจิตสำนึกในการชำระหนี้คืนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับรุ่นน้องต่อไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ด้วย

7.2 การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้

กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีนโยบายการดำเนินงานของกองทุนฯ มีแนวทางปฏิบัติตามนโยบายการกู้ยืมเงินของกองทุนฯ มีความชัดเจน เหมาะสม มีวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ มีความเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงสอดคล้องกับความจำเป็นในสภาพปัจจุบันเพื่อการพัฒนาการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุชญา แสงแก้ว(2553 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในส่วนที่จำเป็นสำหรับการครองชีพของนักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมในข้อต่างๆ พบว่า การใช้จ่ายเงินโดยคำนึงถึงระเบียบ หลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์การกู้ยืม มีพฤติกรรมในระดับสูงสุด และการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลหรือค่ายาโรค มีพฤติกรรมในระดับต่ำสุด ส่วนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในส่วนที่ไม่จำเป็นสำหรับการครองชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมการเบิกถอนเงินในบัญชีทั้งหมดในครั้งเดียว มีพฤติกรรมในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมน้อยที่สุด และการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการเล่นพนัน เช่น พนันบอล หวย ไพ่ ไฮโล มีพฤติกรรมในระดับต่ำสุด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมมากที่สุด

จากการที่ได้อภิปรายมาแล้วนี้ สามารถสรุปได้ว่า การติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษานั้น เป็นการประมาณค่าหรือการประเมินผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานโดยข้อมูลที่ได้รวบรวมด้วยวิธีการสอบถาม ทดสอบ สังเกต โดยใช้รูปแบบในการประเมินที่แตกต่างกันและมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยมุ่งหวังว่าผู้กู้ยืมจะสามารถเล่าเรียนได้จนสำเร็จตามหลักสูตร มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม รวมถึงมีจิตสำนึกในการชำระหนี้คืนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับรุ่นน้องต่อไป

7.3 นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ กองทุนฯ ของสถาบันควรมีมาตรการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ยืมเพื่อให้การใช้จ่ายเป็นไปตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ อย่างเคร่งครัด ร้อยละ 64.6 รองลงมา กองทุนเงินให้กู้ยืมสามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่บัณฑิต ให้สามารถศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ร้อยละ 56.5 และน้อยสุดคือ ควรจัดให้มีคณะกรรมการพิจารณากู้ยืมไว้อย่างชัดเจนทั้งระดับวิทยาเขตและระดับสาขาวิชา ร้อยละ 12.3 ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตระหนักถึงการใช้จ่ายเงินที่กู้ยืมจากกองทุนฯ ว่าต้องต้องใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนอย่างเคร่งครัด

ถึงแม้ว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของนักศึกษาจะต่างกันเพราะแต่ละบุคคลย่อมมีความจำเป็นในการใช้จ่ายแตกต่างกันไปจึงทำให้การใช้จ่ายเงินแต่ละคนแตกต่างกันไปด้วยแต่ต้องให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การใช้จ่ายที่กองทุนฯ กำหนดไว้ด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จีรพร วงศ์ชิตย(2553 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ต่อการใช้จ่ายเงิน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านค่าครองชีพ ด้านนันทนาการ และด้านบุคลิกภาพ จำแนกตามเพศ พบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินไม่แตกต่างกัน ด้านที่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินแตกต่างกัน คือ ด้านนันทนาการ เพศชาย มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินด้านนันทนาการมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำแนกตามอายุ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินแตกต่างกัน ได้แก่ ด้านนันทนาการ ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านบุคลิกภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการศึกษาและด้านค่าครองชีพมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำแนกตามระดับชั้นปีที่ศึกษา พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินแตกต่างกัน ได้แก่ ด้านนันทนาการ และด้านบุคลิกภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการศึกษาและด้านค่าครองชีพมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำแนกตามคณะที่ศึกษา พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านค่าครองชีพ และด้านนันทนาการ ด้านบุคลิกภาพมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการศึกษาไม่แตกต่างกัน

จากการที่ได้อภิปรายมาแล้วนี้ สามารถสรุปได้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ว่าการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการใช้จ่ายถึงแม้ว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของแต่ละบุคคลย่อมมีความจำเป็นในการใช้จ่ายแตกต่างกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และมาตรการการคัดเลือกนักศึกษาที่กู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมที่ชัดเจนและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยการประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติขั้นตอนการกู้ยืมเงินต่างๆ ตลอดจนแจ้งผลการดำเนินงานให้นักศึกษาทราบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บัณฑิตเมื่อมีงานทำแล้ว มีจิตสำนึกและความมุ่งมั่นที่จะชำระหนี้คืนกองทุนตามเวลาที่กำหนด รวมทั้งมีการรณรงค์ให้นักศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ได้มีการนำไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติในการใช้จ่ายเงินอย่างคุ้มค่าและส่งเงินคืนเมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดด้วย

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

หน่วยงานการศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติขั้นตอนการกู้ยืมเงินต่างๆ ตลอดจนการดำเนินงานให้นักศึกษาทราบอย่างต่อเนื่องโดยการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงมีจิตสำนึกในการชำระหนี้คืนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับรุ่นน้องต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง รูปแบบการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา

8.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาชำระหนี้เงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา

9. บรรณานุกรม

- จิรพร วงศ์ชิตย. (2553). พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- บุษญา แสงแก้ว. (2553). **พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระครูโพธิธรรมมานุกูล. (2554). **ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรี สารวิโรจน์. (2553). **พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภูษิต วงษ์เล็ก. (2551). **การใช้จ่ายเงินกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.
- วรทัศน์ วัฒนชีวินปกรณ์. (2556). **ปัจจัยเชิงเหตุทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี**. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 14(2). 116-121.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). **การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2550**. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2551. จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/socio Rep_50.pdf

**ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25***
**The Need for Internal School Supervision under the
Secondary Educational Service Area Office 25**

อภิญา เดชโคบุตร¹ และสำเร็จ ยุรชัย²
Ahpinya Dejcobuth¹ and Samrej Yurachai²
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}
Northeastern University^{1,2}
Email : dejcobuth@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 และ 2)ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ปีการศึกษา 2561 จำนวนทั้งสิ้น 367 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังนี้ 1)ด้านการวัดผลและประเมินผล 2)ด้านการวิจัยในชั้นเรียน 3)ด้านการจัดการเรียนการสอน 4)ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ 5)ด้านสื่อการเรียนการสอน 2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีดังนี้ 1)สถานศึกษาควรมีการจัดประชุม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 2)ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3)สถานศึกษา

* Received April 12, 2020; Revised June 15, 2020; Accepted June 30, 2020

ควรมีการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเรียนการสอน เพื่อสร้างความสนใจ และสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน 4)ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและเหมาะสมกับผู้เรียน 5)ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพ ตนเองในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการสอนด้านคอมพิวเตอร์และมีการส่งเสริม ให้ครูใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายใน; ข้อเสนอแนะ; พัฒนานิเทศภายใน

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the need for internal school supervision under the Secondary Educational Service Area Office 25 and 2) study the suggestions for development of internal school supervision. The sample group used in the research was administrators and teachers under the Secondary Educational Service Area Office 25 for academic year 2018 with a total of 367 persons which was obtained by stratified random sampling. The research data was collected by using 5 level rating scale questionnaires. And the statistics used for data analysis were the average, the standard deviation and the need index.

The research results were found that : 1. The need for internal school supervision under the Secondary Educational Service Area Office 25, when considering in each aspect, the needs were as follows: 1) measurement and evaluation, 2) classroom research, 3) teaching and learning management, 4) curriculum and implementation, and 5) teaching and learning media. 2. The suggestions for internal school supervision under the Secondary Educational Service Area Office 25 were as follows: 1) the educational institution should organize a seminar and training to provide knowledge about measurement and evaluation of compliance with measurement and evaluation regulations at least once per semester. 2) Administrators should encourage teachers to be aware of the importance of conducting classroom research by themselves in order to develop student achievement. 3) The educational institution should provide an atmosphere in the classroom to facilitate the teaching and learning activities to create interest and encourage discipline for the students. 4) Administrators should encourage teachers to

develop curriculum to be in accordance with local conditions and suitable for students.
5) Administrators should support teachers to develop their potential to create teaching and learning media, especially in the computer teaching aids, and encourage them to use media and equipment's that are conducive to learning management.

Keywords : Need for Internal Supervision; Suggestion; Internal Supervision Development

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำกรวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก เป็นกฎหมายบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 มีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะมีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งกระทรวง ศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ดังนั้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่างๆ การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของเด็กไทยให้มีคุณภาพให้สามารถพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ให้มีความรักและมีความภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่นขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ทั้งของครอบครัว ชุมชนสังคมไทย และสังคมโลก การศึกษาจึงมิใช่เป็นเพียงการใช้ชีวิตระยะเวลาหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นเหมือนปัจจัยในการดำรงชีวิตที่ทุกคนต้องแสวงหาและเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว หน้าที่การงาน ตลอดจนความก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : 9-11)

การนิเทศการศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานตามที่กำหนดผู้นิเทศจะมีบทบาทในการแนะนำครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอน ช่วยให้เกิดความองงามทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยให้การพัฒนาครูช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการปรับปรุงวัสดุ และเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอนและช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน ที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพ

ทั้งด้านการเรียน การสอน ซึ่งการนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารทางการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง ส่งผลให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ สามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ พัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 5)

จากรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่าครูอาจจะยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์อย่างหลากหลายและใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองความสามารถในการใช้สื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีทางการศึกษาการวัดและประเมินผลและการวิจัยในชั้นเรียนจึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ นักเรียนขาดทักษะการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะการสื่อสาร และการนำเสนอข้อมูล และทักษะการคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25, 2559 : 39-40) ดังที่ ศรีทวน อะสงค์ (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า ครูมีความต้องการการนิเทศการสอน 4 ด้านคือ 1)ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชาครูมีความต้องการในเรื่องแนะนำให้ครูสอนศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรก่อนทำการสอนเพื่อให้ทราบจุดมุ่งหมายและแนวทางในการปฏิบัติ 2)ด้านวิธีการสอนและการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนครูมีความต้องการในเรื่องจัดประชุมครูผู้สอนเพื่อเตรียมงานด้านการสอนก่อนเปิดเทอม 3)ด้านสื่อการเรียนการสอนครูมีความต้องการในเรื่องแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการวิธีการใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา 4)ด้านการวัดผลและประเมินผลครูมีความต้องการในเรื่องจัดอบรมแนะนำวิธีวัดและประเมินผลให้ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่สอน

จากความจำเป็นนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารโรงเรียนและพัฒนาการนิเทศภายในให้ตรงตามความต้องการของครูและมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นห้องเรียนอนาคตแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์และมีทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป็นข้อมูลในการดำเนินการบริหารสถานศึกษา

3.2 ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ในการกำหนดนโยบาย วางแผนปรับปรุง พัฒนา และดำเนินการจัดการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.3 เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ตลอดจนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ปีการศึกษา 2561 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 14 คน ครูผู้สอนจำนวน 353 คน จำนวน 367 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 727-728) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% และได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม จาก 11 สหวิทยาเขต ตามสัดส่วนของประชากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อสอบถามผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการวิจัยในชั้นเรียน มีลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน โดยลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นประมาณค่า 5 ระดับ

5. ผลการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยมีดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบันในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มี 2 ด้าน คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

5.1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และจัดให้มีการประชุมครูเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ และแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาคือผู้บริหารสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธี อย่างหลากหลาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนประชุมชี้แจงหรือให้ความช่วยเหลือครู ในการจัดทำกำหนดการสอน

5.1.2 ด้านสื่อการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติปาน เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ข้อคือ ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา วิธีการสอนอย่างมีระบบ มีการใช้สื่อร่วมกันระหว่างผู้เรียน เพื่อนและครูและโรงเรียนจัดให้มีการบริการสื่อ การเรียนการสอนภายในโรงเรียนอย่างมีระบบ มีการใช้สื่อร่วมกันระหว่างผู้เรียน เพื่อนและครู รองลงมา คือโรงเรียนมีวิธีดำเนินการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดอบรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เช่น การผลิตสื่อ การใช้ การบำรุงรักษา สนับสนุน การผลิต และงบประมาณ การผลิตสื่อ

5.1.3 ด้านการวัดผลและประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนส่งเสริมการใช้วิธีการวัดผลและ ประเมินผลที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้เครื่องมือการวัดผลที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน รองลงมา ส่งเสริมการนำผลจากการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนไป ปรับปรุง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดประชุม อบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผลและประเมินผล

5.1.4 ด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สนับสนุนส่งเสริมจัดทำวิจัยในชั้นเรียนด้วยตนเอง เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รองลงมาคือโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้มีวิธีการแก้ปัญหาคุณภาพ

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผูกอบรมให้ความรู้ เทคนิควิธีการสำรวจ วิเคราะห์ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมากำหนดเป็นปัญหาการวิจัยชั้นเรียน

5.1.5 ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ จัดให้มีเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร เช่น คู่มือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร รองลงมาคือผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรให้เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องหลักสูตร ชี้แจงเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร เช่น หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร

5.2 สภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศภายในอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้

5.2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีอย่างหลากหลาย โรงเรียนมีการสร้างบรรยากาศให้เอื้อและเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา คือโรงเรียนมีการสร้างบรรยากาศให้เอื้อและเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนประชุมชี้แจงหรือให้ความช่วยเหลือครูในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้

5.2.2 ด้านการวัดผลและประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ จัดประชุม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลรองลงมาคือ โรงเรียนส่งเสริมการใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้เครื่องมือการวัดผลที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดประชุม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผลและประเมินผล

5.2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการจัดอบรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เช่น การผลิตสื่อ การใช้ การบำรุงรักษา สนับสนุน การผลิต และงบประมาณ การผลิตสื่อรองลงมาโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพตนเองในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการสอนด้าน

คอมพิวเตอร์ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำสารสนเทศระเบียบสื่อ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

5.2.4 ด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ฝึกอบรมให้ความรู้ เทคนิควิธีการ สสำรวจ วิเคราะห์ ศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมากำหนดเป็นปัญหาการวิจัยชั้นเรียนรองลงมาคือ โรงเรียนจัด อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนแบบต่างๆ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การวิจัยในชั้นเรียนระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน

5.2.5 ด้านหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องหลักสูตร ชี้แจงเกี่ยวกับองค์ประกอบ ของหลักสูตร เช่น หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร รองลงมาคือผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรให้เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดให้มีเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร เช่น คู่มือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

5.3 ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังนี้

5.3.1 ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้านการวัดผลและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังนี้ 1)จัดประชุม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ ถูกต้องตามระเบียบการวัดผลและประเมินผล 2)มีการประเมินและสะท้อนผลบทเรียนหลังจากการสอน สิ้นสุดตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3)จัดให้มีการสะท้อนปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จจากการจัด กิจกรรมที่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผน 4)โรงเรียนส่งเสริมการใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้เครื่องมือการวัดผลที่มีและโรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ ผู้ปกครอง ครู นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล 5)ส่งเสริมการนำผลจากการวัดผลและ ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนไปปรับปรุง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป 6)โรงเรียนจัดทำ เอกสารคู่มือในการวัดผลและประเมินผลเพื่อเป็นแนวทางในการวัดผลและประเมินผลของครู และ 7)โรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ครู นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล

5.3.2 ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความต้องการ จำเป็นตามลำดับดังนี้ 1)ฝึกอบรมให้ความรู้ เทคนิควิธีการ สสำรวจ วิเคราะห์ ศึกษาสภาพและปัญหาการ จัดการเรียนการสอนเพื่อนำมากำหนดเป็นปัญหาการวิจัยชั้นเรียน 2)โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การทำวิจัยในชั้นเรียนแบบต่างๆ 3)สนับสนุนให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน

ร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน 4)โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้มีวิธีการแก้ปัญหาคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัย 5)สนับสนุนส่งเสริมให้นำผลการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนมาเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อวางแผนดำเนินการพัฒนาศักยภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ 6)สนับสนุนส่งเสริมจัดทำวิจัยในชั้นเรียนด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การวิจัยในชั้นเรียนระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน

5.3.3 ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้านการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังนี้ 1)โรงเรียนมีการสร้างบรรยากาศให้เอื้อและเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ 2)โรงเรียนประชุมชี้แจงหรือให้ความช่วยเหลือครูในการจัดทำกำหนดการสอนจัดให้มีการนิเทศติดตาม กำกับการสอนด้วยวิธีการสังเกตการสอน และวิธีการอื่นๆ และผู้บริหารสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีอย่างหลากหลาย 3)มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงามโรงเรียนประชุมชี้แจงหรือให้ความช่วยเหลือครูในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ 4)ผู้บริหารสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครู ในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5)จัดให้มีการประชุมครูเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ และแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 6)โรงเรียนประชุมชี้แจงหรือให้ความช่วยเหลือครูในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้

5.3.4 ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังนี้ 1)มีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องหลักสูตร ชี้แจงเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร เช่น หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร 2)โรงเรียนประสานงานที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับโรงเรียนและหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาหลักสูตรและโรงเรียนจัดอบรมหลักสูตรและทำการวิเคราะห์หลักสูตร 3)ผู้บริหารแนะนำช่วยเหลือในการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 4)ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น 5)ผู้บริหารมีการวางแผนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างเป็นระบบ 6)ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรให้เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน และ 7)จัดให้มีเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร เช่น คู่มือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

5.3.5 ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

มีความต้องการจำเป็นตามลำดับดังนี้ 1)มีการจัดอบรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เช่น การผลิตสื่อ การใช้ การบำรุงรักษา สนับสนุน การผลิต และงบประมาณ การผลิตสื่อ 2)ผู้บริหารสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีอย่างหลากหลาย 3)โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพตนเองในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการสอนด้านคอมพิวเตอร์และมีการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ 4)ประชุมแนะนำการประเมินการใช้สื่อการเรียนการสอนและรวบรวมปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้สื่อประกอบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 5)โรงเรียนส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน และมีการสนับสนุนให้ครูมีจัดทำสารสนเทศระเบียบสื่อมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 6)ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิธีการสอนอย่างมีระบบ มีการใช้สื่อร่วมกันระหว่างผู้เรียน เพื่อน ครู และผู้บริหารสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครู ในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 7)โรงเรียนจัดให้มีการบริการสื่อการเรียนการสอนภายในโรงเรียนอย่างมีระบบ มีการใช้สื่อร่วมกันระหว่างผู้เรียน เพื่อนและครู

5.4 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ดังนี้ 1)สถานศึกษาควรมีการจัดประชุม อบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 2)ควรจะต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้ เทคนิควิธีการ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมากำหนดเป็นปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน 3)สนับสนุนให้ครูได้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เช่น การผลิตสื่อ การใช้ การบำรุงรักษา สนับสนุน การผลิต และงบประมาณ การผลิตสื่ออย่างต่อเนื่อง 4)สถานศึกษาควรมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องหลักสูตร ชี้แจงเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร เช่น หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร และ 5)สนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพตนเองในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการสอนด้านคอมพิวเตอร์ และมีการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมา คือ

ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้และด้านสื่อการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของสายใจ ประยูรสุข (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมมีความต้องการการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลและอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับจากการศึกษาเอกสารการนิเทศการศึกษาก็เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หากพิจารณาความต้องการจำเป็นรายด้านเป็นดังนี้

ด้านที่ 1 การวัดผลและประเมินผล ซึ่งความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ โรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ให้ครูค้นคว้าเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล มีการจัดเก็บข้อมูลการวัดผลและประเมินผลอย่างมีระบบ รองลงมาคือ โรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ครู นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลและโรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ครู นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการวัดผลและประเมินผลอย่างมาก โดยต้องการที่จะได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างดี และเห็นว่าสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของครูก่อน

ด้านที่ 2 การวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ฝึกอบรมให้ความรู้ เทคนิควิธีการ สืบค้น วิเคราะห์ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมากำหนดเป็นปัญหาการวิจัยชั้นเรียน รองลงมาคือ โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การวิจัยในชั้นเรียนระหว่างเพื่อนครูด้วยกันและโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้มีวิธีการแก้ปัญหาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างเน้นกระบวนการวิจัย ซึ่งให้เห็นว่าผู้บริหารยังให้ความสำคัญในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนไม่มากนัก ดังนั้น จึงควรสนับสนุน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมหรือการปฏิบัติมากขึ้น เพื่อเป็นการสนองต่อความต้องการของครูผู้สอนในเรื่องดังกล่าว

ด้านที่ 3 สื่อการเรียนการสอนซึ่งความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ

ที่สุดคือ ประชุมแนะนำการประเมินการใช้สื่อการเรียนการสอนและรวบรวมปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อปรับปรุงแก้ไข รองลงมาคือ มีการจัดอบรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เช่น การผลิตสื่อ การใช้ การบำรุงรักษา สนับสนุน การผลิต และงบประมาณ การผลิตสื่อ และโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพตนเองในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการสอนด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับวัชรกาล่าเรียนดี (2550 : 5) การนิเทศการสอนนครปฐม พบว่า การนิเทศภายในโรงเรียน จะเป็นการมุ่งพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการเรียนโดยเฉพาะด้านสื่อการเรียนการสอน การจัดหาพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดมุมหนังสือห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา การนำสื่อ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่นคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประกอบสื่อการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สื่อการเรียนการสอนต้องมีความคงทน สวยงาม และใช้ประโยชน์ในด้านการเรียนได้บรรลุผล

ด้านที่ 4 หลักสูตรและการนำไปใช้ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องหลักสูตร ชี้แจงเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร เช่น หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตรและผู้บริหารแนะนำช่วยเหลือในการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รองลงมาคือโรงเรียนประสานงานที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับโรงเรียนและหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาหลักสูตรและโรงเรียนจัดอบรมหลักสูตรและทำการวิเคราะห์หลักสูตรแสดงให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับเรื่องหลักสูตร ทั้งที่เป็นหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และช่วยให้ครูได้จัดการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักสูตร และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ อีกทั้งยังเห็นความสำคัญของการประสานร่วมมือแลกเปลี่ยนแนวทางในการจัดทำหลักสูตรกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้มากที่สุด

ด้านที่ 5 การจัดการเรียนการสอน ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการสร้างบรรยากาศให้เอื้อและเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ ผู้บริหารสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครู ในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูต้องการสร้างบรรยากาศที่ดีที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาในระหว่างที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน โดยครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะแนะนำแนวทางและส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าหาความรู้ การฝึกนักเรียนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม

และสิ่งแวดล้อมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ นำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ รังสรรค์ คุ่มตระกูล (2551 : 89) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนก็อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน โดยครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะแนะแนวทางและส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าหาความรู้ การฝึกนักเรียนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ นำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมได้อย่างสมบูรณ์

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สถานศึกษาควรจัดประชุม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ให้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผล และประเมินผล

7.1.2 สถานศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้ เทคนิควิธีการ สสำรวจ วิเคราะห์ ศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมากำหนดเป็นปัญหาการวิจัยชั้นเรียน

7.1.3 สถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศให้เอื้อและเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้

7.1.4 สถานศึกษาควรมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องหลักสูตร ชี้แจงเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร เช่น หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร

7.1.5 สถานศึกษาควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เช่น การผลิตสื่อ การใช้ การบำรุงรักษา สนับสนุน การผลิต และงบประมาณ การผลิตสื่อ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบและวิธีการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอื่นๆ

7.2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องการนิเทศภายในโดยเจาะลึกในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยศึกษาทั้งสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

7.2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **2552 ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2559). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)**. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- รังสรรค์ คุ่มตระกูล. (2551). **ความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2550). **นิเทศการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีทวน อะสงค์. (2550). **การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สายใจ ประยูรสุข. (2551). **ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนยานนาวาเวศวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. (2559). **สารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ปีการศึกษา 2559**. ขอนแก่น : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. 3rd Ed. New York. Harper and Row Publications.

ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน

สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น *

Needs of Classroom Action Research Promotion of Teachers under Khon Kaen Vocational Education

จตุพล รูปเตี้ย¹ และสำเร็จ ยुरชัย²

Jatuphon Rooptea¹ and Samrej Yurachai²

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}

Northeastern University^{1,2}

Email : rooptea2522@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น 2)ศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 278 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน รองลงมาคือ ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน สภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน 2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ย เท่ากับ 0.28

* Received April 7, 2020; Revised June 18, 2020; Accepted June 30, 2020

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการมีความรับผิดชอบ ต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน(0.36) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน(0.32) ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน(0.23)

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่สำคัญคือ 1)ผู้บริหารควรนิเทศให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู 2)สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณและหาแหล่งเงินทุน เพื่อสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเพียงพอ 3)ผู้บริหารควรพิจารณาให้ความดีความชอบแก่ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าวิชาชีพครู โดยพิจารณาจากผลงานทางวิชาการ 4)สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการบริหารงานวิจัยในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5)ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันวางแผนออกแบบการวิจัยในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น; วิจัยในชั้นเรียน; อาชีวศึกษา; สภาพปัจจุบัน; สภาพที่พึงประสงค์

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the current situation and the desirable conditions for classroom action research promotion of teachers, 2) study the needs of classroom action research promotion of teachers under Khon Kaen vocational education. The sample group used in this study consisted of school administrators and teachers under Khon Kaen vocational education with the total number of 278 people. The instrument used for data collection included 5 level rating scale questionnaires. The statistics used in data analysis comprised percentage, frequency, mean, and modified priority needs index.

The research results showed that : 1. The current situation in classroom action research promotion of teachers under Khon Kaen vocational education, in overall, was rated at a high level, when considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest level was focusing on conducting classroom action research, followed by respect to teachers who conducted classroom action research, while the aspect with the lowest level was the responsibility to teachers who conducted classroom action research. The desirable conditions for classroom action research promotion of teachers

under Khon Kaen vocational education, in overall, were rated at the highest level, when considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest level was the responsibility to teachers who conducted classroom action research, followed by promoting classroom action research to be successful, while the aspect with the lowest level was focusing on conducting classroom action research. 2. The analysis results of needs of classroom action research promotion of teachers, in overall, were found that PNI Modified index of needs was at average of (0.28), when considering in each aspect, it was found that the needs at the highest level was responsibility to teachers who conducted classroom action research (0.36), followed by promoting classroom action research to be successful (0.32), while the needs at the lowest level was focusing on conducting classroom action research (0.23). 3. The important suggestions on the needs of classroom action research promotion of teachers to promote classroom research were as follows: 1) The administrators should supervise to provide knowledge on classroom action research to improve teaching and learning process of teachers. 2) The schools should allocate sufficient budgets and capital sources to support classroom action research in the classroom. 3) The administrators should consider to give a reward to teachers who conducted classroom action research, promote and support professional advancement considering from academic performance. 4) The schools should encourage teachers to participate in policy making for research management in schools continuously. 5) The school administrators and teachers should cooperate in planning and designing for classroom action research with creatively analytical technology.

Keywords : Needs; Classroom Action Research; Vocational Education; Current Situation; Desirable Conditions

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และวิธีแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวทางจัดการศึกษา มาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้

การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และมาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบทบาทเป็นนักวิจัยเพื่อศึกษาหาข้อมูลมาเป็นกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยไม่จำกัดว่าเป็นครูผู้สอนระดับใด สามารถทำวิจัยได้ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา(ราชกิจจานุเบกษา, 2553 : 8-9)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 การจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้(ราชกิจจานุเบกษา, 2551 : 3) การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยที่ครูมีชั่วโมงสอน เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียนลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการ(Action Research) เป็นการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัย ประโยชน์สูงสุดเกิดกับผู้เรียน ไม่เน้นการทำวิจัย 5 บท ไม่เน้นการศึกษารวบรวมจนต้องทิ้งห้องเรียน ผู้ที่ไม่มีชั่วโมงสอนจึงไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ (พงศเทพ จิระโร, 2553 : 29) วิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญคือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีคุณภาพ มีนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนทำให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงมากยิ่งขึ้น เป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป(อนงค์ ปัญจพันธ์, 2556 : 17) อีกทั้ง ประโยชน์ของวิจัยในชั้นเรียน คือมีประโยชน์ในด้านช่วยให้ ครู ผู้บริหาร ตัดสินใจแก้ปัญหาได้ตรงจุด ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียน ครูมีความรับผิดชอบทำงานอย่างมีระบบ มีการวางแผนที่ดี ครูใช้กระบวนการวิจัยช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพของนักเรียน สามารถนำผลการวิจัยพัฒนาตนเองและนำไปวางแผนการพัฒนางานวิชาการ พัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ได้(ไพเราะ พัดตาสิงห์, 2554 : 43)

ถึงแม้ว่าการวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างยิ่งและกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน โดยกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนแล้วก็ตามแต่ ถึงกระนั้น ครูยังขาดความเข้าใจในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน และยังไม่ทราบวิธีการนำวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาการเรียนการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2558 : 27-29) ได้สรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนแต่ละแห่งในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้

เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยได้พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนตลอดจนผู้บริหารได้มอบหมายให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน แต่การดำเนินการดังกล่าวมีผลกระทบต่อครูส่วนใหญ่ซึ่งพบว่า ปัญหาเกิดจากการไม่เห็นความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียนครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะขาดผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยที่จะให้คำปรึกษาหรือแนะนำ รวมไปถึงเรื่องงบประมาณและแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ดังที่ ทิพวรรณ ชมพูพันธ์ (2552 : 28) ได้ศึกษาบทบาทการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี พบว่า ปัญหาในการดำเนินการเพื่อทำการวิจัยในชั้นเรียนส่วนใหญ่มาจากครูผู้ทำวิจัยขาดพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ครูผู้ทำวิจัยไม่มีเวลาเพียงพอ ปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือหรือไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยของอนุสา บุญเรือง (2554 : 25) ได้ศึกษา บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูเครือข่ายที่ 37 เขตลาดกระบัง สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูคือ ครูไม่มีความรู้เรื่องวิจัยในชั้นเรียนขาดผู้ให้คำแนะนำ ไม่มีเอกสารงานวิจัยเป็นแบบอย่าง จึงทำให้ครูคิดว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยาก ทำให้ครูมองไม่เห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ต้องติดตามประสานงานอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และต้องเป็นผู้สร้างศรัทธา ความเสียสละให้เกิดกับครูผู้ทำวิจัย บำรุงขวัญและกำลังใจแก่ผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้งานวิจัยในชั้นเรียนของครูออกมามีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ซึ่งปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ก็พบปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษา ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพมากนัก ครูผู้ทำวิจัยขาดพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ขาดผู้ให้คำแนะนำ ไม่มีเอกสารงานวิจัยเป็นแบบอย่าง ครูผู้ทำวิจัยไม่มีเวลาเพียงพอ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการวิจัย และพัฒนา การผลิตนวัตกรรม การคิดวิเคราะห์ เชิงสร้างสรรค์เพื่อให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปัจจัยที่มีผลอย่างมากในการทำวิจัยในชั้นเรียนประการหนึ่งของครูผู้สอนก็คือการได้รับการกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ เชิงสร้างสรรค์ มาใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนนั่นเอง ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ว่ามีความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน อย่างไรบ้างเพื่อใช้เป็นแนวทาง

ในการส่งเสริม สนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 เพื่อเป็นแนวทางในการในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 สถานศึกษาได้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาได้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 53 คน ครูผู้สอน จำนวน 854 คน รวมทั้งสิ้น 907 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครูผู้สอน จำนวน 262 คน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น รวม 278 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตร Taro Yamane (1973 : 727-728) ที่ระดับความคาดเคลื่อนในการสุ่มที่ 0.05 ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยใช้เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สถานภาพตำแหน่ง ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน

และสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน 2)ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน 3)ด้านการให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน 4)ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน 5)ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

5. ผลการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

5.1.1 สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62, S.D. = 0.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.70, S.D. = 0.30$) รองลงมา คือ ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.69, S.D. = 0.30$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.52, S.D. = 0.32$)

5.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65, S.D. = 0.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.78, S.D. = 0.15$) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.73, S.D. = 0.18$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.54, S.D. = 0.19$)

5.2 ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยเท่ากับ 0.28 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน(0.36) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน(0.32) ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน (0.23)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูผู้สอนอย่างจริงจังโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างหลากหลายครอบคลุมและต่อเนื่องเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาการผลิตนวัตกรรม รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังมีความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมการจัดบรรยากาศในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานโดยการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน และด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปวางแผนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ กัญญาพัชร วิชัยรัมย์ (2555 : 92) ได้ศึกษา บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน รองลงมา คือ ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การส่งเสริมความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน โดยประเด็นที่ครูให้ความสำคัญ คือ การทำวิจัยเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน ไม่ได้เป็นไปเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง

6.2 สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริม ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน เช่น มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน ค้นหาความรู้ใหม่อย่างหลากหลายครอบคลุมและต่อเนื่อง การจัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ การทำวิจัยในชั้นเรียน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยและนวัตกรรมของสถานศึกษาสู่สังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณนิภา บัญดิษฐตา (2561 : 112) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสู่การศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ด้านการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างหลากหลายครอบคลุมและต่อเนื่องจัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียน

สู่การศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0 มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยของสถานศึกษาสู่สังคมร่วมกัน วางแผนออกแบบการวิจัยในชั้นเรียนด้วยเทคนิคและวิธีการใหม่ๆที่หลากหลายมีวิทยากรครูต้นแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยในชั้นเรียนมาให้ความรู้แก่ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนมีการนำผลการวิจัยในชั้นเรียน ไปวางแผนการจัดการเรียนการสอนของครูในห้องเรียนอนาคต

6.3 สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดเป็นอันดับสองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการบริหารงานวิจัยในสถานศึกษา มีการประกาศเกียรติคุณให้กับครูที่ปฏิบัติงานดี ส่งเสริมการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้านการวิจัย ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยและพัฒนาเพื่อเป็นวิทยากรหรือครูแกนนำในการถ่ายทอดความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนอย่างยั่งยืน ให้ครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบในโครงการวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้นำผลงานการวิจัยในชั้นเรียนไปเผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิศา ตรีตุนา (2555 : 70) ได้ศึกษาความต้องการของครูผู้สอนในด้านการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนชัยบาดาลวิทยา จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารยกย่อง ชมเชย รับฟังความคิดเห็น และยอมรับความสามารถของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์การวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

6.4 สภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงประสงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่ง ให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยเฉพาะการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เช่น การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียนส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน หรือการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนการวิจัยในชั้นเรียน เป็นการเสริมสร้างความรู้ทางด้านวิชาการของตัวครูผู้สอนเอง ทำให้ครูมีนวัตกรรมมีสื่อและวิธีการสอนที่มีคุณภาพ โดยการกำหนดระบบและวิธีการต่างๆเพื่อกระตุ้นให้ครูได้ทำวิจัยและพัฒนาผลิตนวัตกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ และเพิ่มขีดความสามารถอันจะนำไปสู่ห้องเรียนในอนาคต ดังที่ วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์ (2560) กล่าวว่าห้องเรียนในอนาคตแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการเรียนที่ช่วยพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการเรียนรู้และการทำงานในอนาคตจากความ

เปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและจากสภาพงานใหม่ๆในอนาคตที่ต้องใช้ทักษะต่างๆ นอกเหนือจากการคิดวิเคราะห์ซึ่งเรียนรู้ได้จากระบบการเรียนการสอนรูปแบบเดิม (Traditional Subject-based Teaching) จึงมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพร้อมรับต่อสาขาอาชีพแห่งอนาคต ซึ่งทักษะที่สำคัญต่ออาชีพการงานในอนาคตคือ 1) ทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ (Learning Skill) เป็นความสามารถในการหาความรู้ด้วยตนเองการรู้จักแยกแยะข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลนั้นๆได้และการนำข้อมูลนั้นมาใช้ในสภาพจริงได้อย่างไรบ้าง 2) ทักษะในการสื่อสารการนำเสนอ (Communication Skill) เป็นการเน้นการทำกิจกรรมหรือทำงานเป็นกลุ่มและการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะในการคิดสร้างสรรค์ (Creativity Skill) เกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างและเป็นไปในทางที่ดีการคิดสร้างสรรค์การสื่อสารการนำเสนอการค้นคว้าหาความรู้เป็นทักษะที่ได้มาจากการฝึกฝน และองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาทักษะคือการใช้เวลาในการฝึกฝน ดังนั้นเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะเหล่านี้จึงควรเริ่มต้นฝึกฝนให้เร็วเพื่อที่จะได้พร้อมในการก้าวสู่การทำงานในอนาคตได้อย่างราบรื่น

6.5 สภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีการดูแลเอาใจใส่ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ การนิเทศความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศและการแสวงหาทางเลือกใหม่ๆเพื่อการแก้ปัญหาทางงานวิจัยในชั้นเรียน การส่งเสริมการจัดบรรยากาศในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครู การกำกับดูแลการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนของครูให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการสอนของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบการบริหารจัดการด้านการวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา ให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่มีผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาจนได้แนวทางที่จะนำไปสู่การทำวิจัยในชั้นเรียน ดังที่ สุวรรณิ ตามชู (2554) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากเนื่องจากครูมีระดับการศึกษาที่สูงมีประสบการณ์ในการทำงานและการทำวิจัยส่งผลทำให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนและใช้การวิจัยเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

6.6 สภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน เป็นด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดเป็นอันดับสอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา

มีการจัดสรรงบประมาณและหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเพียงพอ จัดหาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำวิจัยและพัฒนาในชั้นเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมสู่สังคมอย่างยั่งยืน จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ อย่างเพียงพอเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยของครู ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการจัดหาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อครูผู้ทำวิจัย ดังที่ อนงค์ ปัญจพันธ์ (2556 : 70) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในเขตคุณภาพ ศรีมหาโพธิ์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมความรู้ด้านการวิจัยแก่ครูโดยการจัดให้มีการอบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการอยู่เสมอผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน เพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ ทั้งในและนอกเวลาราชการ ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการวิจัยด้านการเรียนการสอนของหน่วยงานต่างๆ เพื่อทำการวิจัยในชั้นเรียนของครู

6.7 ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยเท่ากับ 0.28 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน (0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ นิเทศความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู(0.42) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนมีความต้องการจำเป็นให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้คำนึงถึงบทบาทในการดูแลและเอาใจใส่ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างจริงจังโดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศและการแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหา งานวิจัยในชั้นเรียนถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษามีการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานด้านความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนและสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครู สอดคล้องกับ วันเพ็ญ ถาวรกุล (2558) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนดีศรีตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครู

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารควรนิเทศให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู

7.1.2 สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณและหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเพียงพอ

7.1.3 ผู้บริหารควรพิจารณาให้ความดีความชอบแก่ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าวิชาชีพครูโดยพิจารณาจากผลงานทางวิชาการ

7.1.4 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการบริหารงานวิจัยในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7.1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันวางแผนออกแบบการวิจัยในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีการคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาแนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสู่การศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0

7.2.2 ควรศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน

7.2.3 ควรศึกษาแนวทางการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสู่การศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0

8. บรรณานุกรม

- กัญญาพัชร วิชัยรัมย์. (2555). บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ทิพวรรณ ชมพูพันธุ์. (2552). บทบาทการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พงศ์เทพ จิระโร. (2553). หลักการวิจัยทางการศึกษา : Principles of Educational Research. ชลบุรี : บัณฑิตเอกสาร.

- พรทิศา ตริตุนา. (2555). การศึกษาความต้องการของครูผู้สอนในด้านการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนชัยบาดาลวิทยา จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพเราะ พัดตาสิงห์. (2554). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555–2559. (2559). สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562. จาก <https://actionforclimate.deqp.go.th/?p=6440>
- พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 43 ก (5 มีนาคม 2551) : 3.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- วันเพ็ญ ถาวรกุล. (2558). การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนตรีศรตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- วรรณนิภา บัญดิษฐตา. (2561). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนสู่การศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์. (2560). ห้องเรียนอนาคตแห่งศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษายุค Thailand 4.0. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). เอกสารประกอบการอบรม : โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2562. จาก http://www.onec.go.th/onec_web/page.php
- สุวรรณี ตามชู. (2554). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อนงค์ ปัญจจันทร์. (2556). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูในเขตคุณภาพศรีมหาโพธิ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

- อนุสา บุญเรือง. (2554). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทาวิจัยในชั้นเรียนของครู
เครือข่ายที่ 37 เขตลาดกระบัง สังกัดกรุงเทพมหานคร. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.
ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Ed. New York. Harper and
Row Publications.

ปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น*
The Factors Affecting the Situational Leadership of the Executives of Private
Schools under the Office of Khon Kean Private Schools
Promotion Commission

วิมลพร สุวรรณแสนทวี¹, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์² และแสงดาว คงนาวัง³
Vimonporn Suwansaentavee¹, Phrakhruvijitpanyaporn² and Sangdown Kongnawung³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ³
Northeastern University³
Email : Vimonporn084@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)พัฒนาปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน 2)ตรวจสอบความสอดคล้องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยโครงสร้างที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน 3)ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้รับใบอนุญาต จำนวน 54 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 54 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 30 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 20 คน ครูผู้สอน จำนวน 302 คน รวมทั้งสิ้น 460 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประกอบด้วย มีตัวแปรสังเกตได้รวม 18 ตัวแปร ตัวแปรแฝงรวม 5 ตัวแปร รวมตัวแปรทั้งสิ้น 23 ตัวแปร 2. การตรวจสอบสอดคล้องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยโครงสร้างที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูล

* Received April 20, 2020; Revised June 11, 2020; Accepted June 30, 2020

เชิงประจักษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า มีค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ .126 ไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระเท่ากับ 1.168 ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนใน (RMSEA = 0.019) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน และดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (GFI = 0.977, AGFI = 0.954) 3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม คือ บรรยากาศองค์การและปัจจัยที่มีอิทธิพลรวม คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ความคิดสร้างสรรค์การสื่อสาร

คำสำคัญ : ปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุ; ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์; ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) develop the structural factors affecting the situational leadership of the executives of private schools, 2) test the consistence of the causal structure relation model of the factors affecting the situational leadership of the executives of the said private schools and 3) study the influences, both direct, indirect and comprehensive, of the factors affecting the situational leadership of the executives of the said private schools, as well. The research samplings were totally 460 in number, consisting of 54 authorized persons, 54 school directors, 30 deputy directors, 20 course leaders, and 302 teachers. The research instrument was 5 level. The computer program was used for data analysis.

The research results were as follows : 1. The causal structure relation model of the factors affecting the situational leadership of the executives of private schools consisted of totally 23 variables, being classified into 18 observable variables and 5 latent variables. 2. The developed model was found to be consistent with the empirical data. The analysis result revealed the p-value mark 0.126, chi-square minus degree of freedom mark 1.168, the Root means square error of approximation (RMSEA = 0.019), Goodness of fit index (GFI = 0.977) and adjusted goodness of fit index (AGFI = 0.954) respectively. 3. The factors bearing direct influence on the situational leadership was the matter of good example, the factor with indirect influence was the organizational atmosphere, and those with comprehensive influence were the good example, initiative, and communication.

Keywords : Factors Affecting; Situational Leadership; Executives of Private School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันผู้นำองค์กรยุคใหม่ต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลายภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำจะต้องมีภาวะผู้นำเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายขององค์กรภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาผู้นำต้องมุ่งเน้นการปรับภาวะผู้นำให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกิดขึ้นจากผู้ใต้บังคับบัญชาและเปิดโอกาสให้มีอิสระในการทำงานมากขึ้น ซึ่งจิตวิญญาณที่ผู้นำยุคใหม่ต้องมีคือการมีวิสัยทัศน์(Visionary) การมีความรักให้ลูกน้อง(Passionate) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์(Creativity) การมีความยืดหยุ่น(Flexible) มีความสามารถในการจูงใจ (Inspiring)มีการใช้นวัตกรรม(Innovation) มีความกล้า(Courageous) มีจินตนาการสูง(Imaginative) ขึ้นชมการทดลอง(Experimental) ความเป็นอิสระ(Independent) (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551) เช่นเดียวกับ ชีระ รุญเจริญ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาจะบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารนั้นคือจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยอมรับกอปรทั้งมีความฉลาดทั้งทางสติปัญญา ทางอารมณ์และความฉลาดทางคุณธรรมจึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา

การศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์นี้มีทฤษฎีสำคัญๆ ที่ควรศึกษา คือ ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ของฟีดเลอร์(Fiedler) ทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมายของเฮาส์(House) ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของเฮอร์เชย์และแบลนชาร์ด(Hersey & Blanchard) เป็นต้น ดังที่ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540 : 85-104) ได้สรุปไว้ดังนี้ ตัวแบบสถานการณ์ของฟีดเลอร์เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มที่มีประสิทธิผล ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมระหว่างรูปแบบปฏิบัติการความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาและสถานการณ์ขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อผู้นำจากการที่ฟีดเลอร์สร้างแบบทดสอบชนิดสั้นๆ ซึ่งแบบภาวะผู้นำออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ ผู้นำที่มีแรงจูงใจมุ่งงานมุ่งในความสำเร็จของงาน และผู้นำที่มีแรงจูงใจให้มุ่งสัมพันธ์มีความต้องการเห็นสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคลการควบคุมสถานการณ์ในตัวแบบของฟีดเลอร์นั้นมีองค์ประกอบ 3 สถานการณ์ ที่กำหนดการควบคุม ซึ่งได้แก่ 1)ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกหมายถึง ทักษะคนดี และการยอมรับของสมาชิกในกลุ่มต่อตัวผู้นำ มากน้อยเพียงใด ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ คุณภาพของสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชา และระดับคุณภาพของอำนาจอย่างไม่เป็นทางการที่ผู้นำมีอยู่ ดังนั้นคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกจึงขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้นำ 2)โครงสร้างของงาน หมายถึง โครงสร้างของงานต้องมีความชัดเจนใน 4 มิติ คือ ความชัดเจนของเป้าหมาย จำนวนวิธีที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ความเฉพาะเจาะจงของการแก้ปัญหา และความสามารถในการตรวจสอบการตัดสินใจ ซึ่งเมื่อโครงสร้างงานชัดเจนผู้นาย่อมสามารถควบคุมทิศทางของกลุ่มได้ 3)อำนาจในตำแหน่งหมายถึง อำนาจที่องค์กรให้แก่

ผู้นำเพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จ นั่นคือ ระดับของการใช้อำนาจของผู้นำที่ผู้ใต้บังคับบัญชายอมปฏิบัติตามอำนาจในตำแหน่งเป็นเครื่องแสดงว่า ผู้นำสามารถให้คุณให้โทษแก่สมาชิกในกลุ่มได้มากน้อยเพียงไร

จากแนวคิดของนักวิชาการดังที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ผู้นำต้องเป็นผู้มีความยืดหยุ่นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้นำจะขาดมิได้เพราะเป็นพลังที่สร้างความหมายและวัตถุประสงค์ของการทำงานในองค์การดังนั้นภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์มีสถานการณ์ใช้เป็นฐานของการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบทั้งหลาย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจึงมีความสำคัญเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนและยังจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคที่ต้องเผชิญกับแรงผลักดันที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนเป็นการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งผู้วิจัยสามารถ ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์แล้วทดสอบความกลมกลืนของโมเดล(Model Goodness of Fit Test) ซึ่งการดำเนินการวิจัยลักษณะนี้เรียกว่า โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) ซึ่งมีความเหมาะสมกับการวิจัยยุคสังคมนวัตกรรมซึ่งเป็นยุคที่มีความสับสน (Chaotic) มีความซับซ้อน (Complex) มีลักษณะคำถามการวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความซับซ้อนและลึกซึ้ง (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555 : 91)

ดังนั้น ในสภาวะการณ์ที่เป็นปัญหาเช่นปัจจุบันนี้การมีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนที่สอดคล้องกับบริบทลักษณะของสังคมไทยและลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนจึงมีความจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาเอกชนนำไปสู่ความเป็นผู้รอบรู้มองการณ์ไกลสามารถกำหนดสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องทาง(Do the Right Thing) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555) และยังใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้สร้างโปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้และการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

3.2 ทำให้ทราบผลตรวจสอบความสอดคล้องโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

3.3 ทำให้ทราบผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่นนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาเอกชน และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 2,080 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 100-150 คน (Saris and Strenkhorst, 1984; Schumacker and Lomax, 2004) แต่ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มีข้อกำหนดว่าควรมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรในรูปแบบ (ศุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2551) การวิจัยครั้งนี้จึงมีตัวแปรทั้งสิ้น จำนวน 24 ตัว เกณฑ์ขั้นต่ำขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงควรมีไม่น้อยกว่า 480 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสนทนากลุ่มและแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.85-1.00 ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานเพื่อให้ทราบถึงลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5. ผลการวิจัย

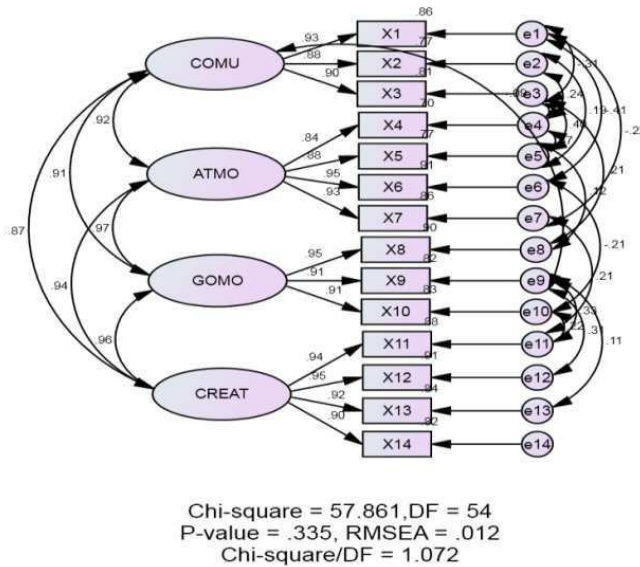
5.1 ผลการศึกษาและการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวข้องและผลจากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ปรับแก้ตัวแปรสังเกตได้ใหม่หลังจากการสนทนากลุ่มตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมีตัวแปรสังเกตได้รวม 18 ตัว ตัวแปรแฝงรวม 5 ตัวรวมตัวแปรทั้งสิ้น 23 ตัวซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่นหลังจากการปรับแก้ปรากฏผล ดังนี้

5.1.1 ตัวแปรสาเหตุ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ การสื่อสารบรรยากาศองค์การ ความคิดสร้างสรรค์ และการเป็นแบบอย่างที่ดี

5.1.2 ตัวแปรผล ได้แก่ 1)ด้านการมุ่งงาน 2)ด้านการมีส่วนร่วม 3)ด้านการควบคุมสถานการณ์ 4)ผู้นำแบบผู้ยิ่งใหญ่ 5)การยึดสถาบันเป็นหลัก

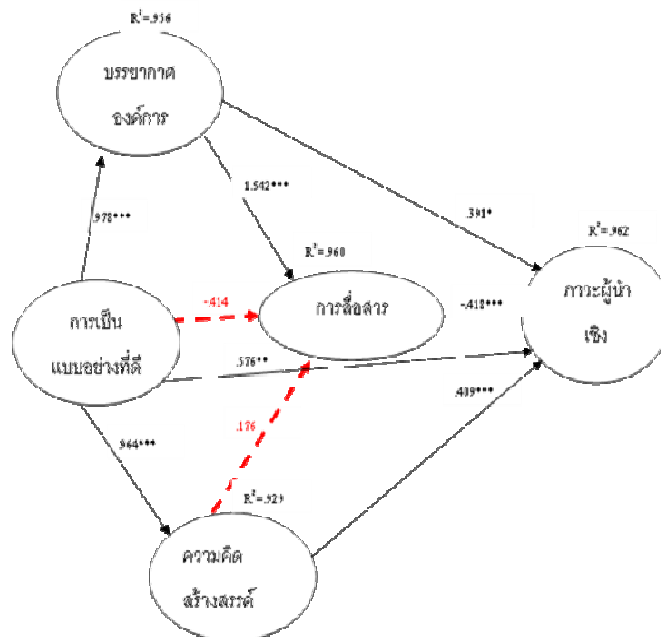
5.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจาก 1)ค่าไค-สแควร์ ทหารด้วยองศาอิสระ(df) มีค่าเท่ากับ 1.072 ในที่นี้ค่าไค- สแควร์เท่ากับ 57.861 ที่องศาอิสระ(df) มีค่าเท่ากับ 54 2)ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.335 ไม่มีนัยสำคัญ 3)ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (;Goodness of Fit Index : GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjust Goodness of Fit Index : AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.983 และ 0.967 ตามลำดับ 4)ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน(NFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ(CFI) มีค่าเท่ากับ 0.994 และ 1.000 ตามลำดับ และ 5)ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า(RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.012 ซึ่งค่าดัชนีทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

CFA ตัวแปรสาเหตุ

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ห้่องค์ประกอบเชิงยืนยัน

5.3 ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.126$) ไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระ (χ^2 / df) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ($\chi^2 / df = 1.168$) ซึ่งเป็นการยอมรับว่ารูปแบบตามสมมติฐานของการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ยังมีค่าสถิติที่ระบุความสอดคล้องกลมกลืนอื่นๆ ที่สนับสนุน คือ ค่าดัชนีระดับความสอดคล้องกลมกลืน(GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว(AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.977 และ 0.954 ตามลำดับค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน(NFI) มีค่าเท่ากับ 0.992 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบ(CFI) มีค่าเท่ากับ 0.999 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า(RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.019 ($RMSEA < 0.05$) แสดงว่ารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square = 110.928, df = 95, P-value = 0.126, $\chi^2/df = 1.168$, GFI = 0.977, AGFI = 0.954, NFI = 0.992, CFI = 0.999, RMSEA = 0.019

ภาพที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์(LEAD) คือ การสื่อสาร(COMU) ความคิดสร้างสรรค์(CREAT) การเป็นแบบอย่างที่ดี(GOMO) บรรยากาศองค์กร(ATMO) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์(LEAD) ได้ร้อยละ 96.20 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้รับรู้อะไรคือความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่น ช่วยให้เห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้นำแบบการมุ่งความสำเร็จขององค์กรในเรื่องเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างของงานและองค์กรกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ร่วมองค์กรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเองร่วมมือของประชาชนมาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการมีการควบคุมสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงมีบทบาทในการเป็นผู้แนะนำ ให้คำปรึกษาและ

อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีการแสวงหาความร่วมมือในการเรียนรู้จากบุคคลหรือหน่วยงานอื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2543 : 272) มีการเน้นที่เป้าหมาย โดยดูพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออก เพื่อให้สมาชิกประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคลและองค์การ ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะช่วยให้สมาชิกบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและองค์การ ผู้นำที่มีประสิทธิผล จะช่วยให้สมาชิกบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและองค์การ ผู้นำสามารถเพิ่มแรงจูงใจ ความพึงพอใจแก่ผู้ตาม ได้โดยการให้รางวัล การศึกษาของ Hersey-Blanchard ได้นำแนวคิดของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ มาประยุกต์ คือ พฤติกรรมที่มุ่งสร้างโครงสร้างและพฤติกรรมที่มุ่งความสัมพันธ์ และอธิบายว่า ภาวะผู้นำ แบบต่างๆ ประกอบกับความพร้อมของสมาชิกทำให้เกิดรูปแบบของการทำงานของผู้นำ 4 รูปแบบ คือ การบอกกล่าว การนำเสนอความคิด การมีส่วนร่วม และการมอบหมายงาน

6.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศองค์การ(ATMO) คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี(GOMO) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของบรรยากาศองค์การ (ATMO) ได้ร้อยละ 95.60 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีการสร้างบรรยากาศเชิงบวกโดยการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันมีความผูกพันต่อสถานศึกษาบุคลากรแต่ละคนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จของสถานศึกษามีการประสานความคิดของบุคลากรทุกคนในการตัดสินใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันการปรึกษาหารือร่วมกันและสะท้อนผลในการทำงานสร้างบรรยากาศให้เป็นประชาธิปไตย โดยวิพากษ์การทำงานซึ่งกันและกัน ผู้บริหารสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียนเอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรทุกคน ผู้บริหารสถานศึกษาได้สร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาและห้องเรียนให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานสอนของครูสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ครู บุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาจัดหาสื่ออุปกรณ์การสอนไว้บริการครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างพอเพียงให้ความจริงใจต่อครูทุกคนในสถานศึกษาจัดให้มีสวัสดิการให้กับครูในสถานศึกษาอย่างเหมาะสมให้แนวการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดการประสานงานที่ดีขึ้นระหว่างครูให้การช่วยเหลือครูในสถานศึกษาในการแก้ปัญหา ด้านการสอนให้ดียิ่งขึ้นมอบหมายงานได้เหมาะสมตรงกับผู้รับผิดชอบโดยการคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงานเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy & Miskel (2005) ให้ทัศนะว่าบรรยากาศของโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนอันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มบุคคลในโรงเรียนในขณะที่ Lunenburg & Ornstein (2000) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การว่าเป็นคุณภาพของสภาพแวดล้อมโดยรวม ซึ่งเกิดขึ้นภายในองค์การหนึ่งๆ ซึ่งอาจจะหมายถึงฝ่ายหนึ่งๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนเช่นอาคารสถานที่และสถานที่ตั้งของโรงเรียนเป็นต้นจากทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของและ Halpin & Croft (1966), Owens (2001) ที่ให้ทัศนะไว้สอดคล้องกันว่าบรรยากาศองค์การเป็นสภาพเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคลที่มีพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่

เกิดขึ้นภายในองค์การการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลในองค์การต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งบุคคลและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมและระหว่างบุคคลกับบุคคลตลอดจนอิทธิพลของสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์การพฤติกรรมของบุคคลในองค์การจะมีความสัมพันธ์กับทั้งกับบุคคลและสิ่งแวดล้อมซึ่งสภาพแวดล้อมขององค์การรับรู้โดยบุคคลในองค์การทั้งทางตรงทางอ้อมและมีอิทธิพลต่อการจูงใจตลอดจนการปฏิบัติงานในองค์การ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรนำข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ การสื่อสารด้านมีทักษะการสื่อสาร ด้านความคิดสร้างสรรค์ไปเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.1.2 สถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรให้ความสำคัญต่อรูปแบบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ที่มีคุณภาพ ที่ส่งเสริมการเป็นผู้นำในองค์การเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล โดยยึดหลักการผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส และมีคุณธรรม บริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการบริหารงานในทุกด้าน สร้างความเท่าเทียมในองค์การและควรมีการทบทวนบทบาทของบุคลากรในแต่ละโรงเรียน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาสถานศึกษา และกำกับดูแลการบริหารจัดการในโรงเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 สถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาและสถานศึกษาอื่น นอกสังกัด มีการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรแต่ละระดับ สามารถแสดงความคิดเห็นและรับฟังปัญหาซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาความรู้ร่วมกัน แล้วนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

7.2.2 ควรพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนให้เป็นองค์การที่มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ ในแต่ละด้านดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์การเป็นแบบอย่างที่ดี บรรยากาศองค์การ การสื่อสาร

7.2.3 การนำรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ไปใช้เพื่อให้บรรลุผลนั้น ผู้บริหารควรปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ ซึ่งผลของการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ทั้งภาพรวมของสถานศึกษา

7.3.2 การวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จึงควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงคุณภาพในรูปแบบพหุระดับโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกระดับและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์การ เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนาการเป็นองค์การได้อย่างครอบคลุม

7.3.3 จากการจัดสนทนากลุ่มและลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยในครั้งนี้ พบว่า อาจมีปัจจัยภายนอกอื่นที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน เช่น นโยบายของรัฐบาล สมรรถนะของผู้บริหาร ครูผู้สอน รวมถึงกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน แต่ละสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรนำตัวแปรนอกดังกล่าว มาพิจารณาด้วย

7.3.4 รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถนำไปศึกษาวิจัยเป็นรูปแบบเทียบเคียงใช้กับสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีคุณภาพต่อไป

7.3.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเพื่อพัฒนา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำเชิงอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน หรือในสถาบันศึกษาอื่นในลำดับต่อไป

8. บรรณานุกรม

- ธีระ รุญเจริญ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษา **ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธิ์.
- ศุภมาส อังสุโชติ และคณะ. (2551). **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL**. กรุงเทพฯ : มิสชั่นมัลติมีเดีย จำกัด.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2545). **พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎี และการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). **หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โอเดียน สโตร์.
- Halpin, A. W., & Croft, D. B. (1966). **The Organizational Climate of School**. Chicago : University of Chicago.
- Hoy,W.K,&,C.G. Miskel. (2005). **Educational Administration: Theory, Research and Practice**. 7th ed. New York : McGraw-Hill.
- Lunenburg, F.C. & Ornstein, A.C. (2000). **Educational Administration: Concepts and Practice**. 3rd ed. Belmont t: Wadsworth.
- Owens, R.G. (2001). **Organization Behavior in Education : Instructional Leadership and School Reform**. 7th ed. Boston : Allyn & Bacon.
- Saris, W. E., & Stronkhorst. (1984). Casual modeling in No experimental Research: an introduction to the Liesel Approach. **Dissertation Abstract International**. 47(7). 2261-A.
- Schumacker, Randall E. and Lomax, Richard G. (2004). **A beginner's Guide to Structural Equation Modeling**. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates Inc.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานด้วยการเรียนรู้
แบบสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด*

Enhance Learning Effectiveness of the Meditation Course Based on the
Reflective Method for the Freshy Class Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus

พระครูวิกรมธรรมธัช¹ และพระครูชัยรัตนากร²
Phrakhruwikromthammathach¹ and Phrakruchairattanakorn²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}
Email : Peera0957182627@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 139 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2)ด้านความรู้ 3)ด้านทักษะทางปัญญา 4)ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 5)ด้านทักษะการวิเคราะห์ จำแนกผลการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านนักศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และ ด้านการวัดและประเมินผล หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; การจัดการเรียนรู้; การเรียนรู้แบบสะท้อนคิด

* Received March 17, 2020; Revised June 19, 2020; Accepted June 30, 2020

ABSTRACT

The objective of the research is to enhance learning effectiveness of the meditation course based on the reflective method for the freshy class of MBU Roi Et Campus. The freshy students, totally 139 in number, are the target group, selected by means of specific sampling. The research tools consist of observation form and questionnaire. The statistics used in data analysis included percentage, mean and standard deviation,

The research results showed that the effectiveness of learning the meditation course was consistent with the five learning skills, namely, (1) morality and ethics, (2) knowledge, (3) intelligence, (4) personal interaction and (5) analysis. The test divided into four categories, i.e., teachers, students, learning management and measurement and assessment, featured the higher scores of the post-test than those of the pre-test with the statistically significant difference at .05.

Keywords : Enhance Learning Effectiveness; Learning Management; Reflective Learning Method
Meditation Practice

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการเรียนรู้และประสบการณ์เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติ
กรรมฐานด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความคิดจากการ
เผชิญสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันมาก่อนมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขในสถานการณ์ใหม่ได้ การปฏิบัติ
กรรมฐานจำเป็นต้องใช้สติ สมาธิและปัญญาอย่างใคร่ครวญ และต้องใช้ความสามารถทางสติปัญญา
ในการคิด พิจารณา ไตร่ตรอง แยกแยะว่าการกระทำใดดี ถูกหรือผิด สามารถอธิบายให้ได้ว่าทำไมจึงคิด
และทำ เช่นนั้น (จินตนา ยูนิพันธ์, 2550 : 368) การคิดพินิจวิเคราะห์ ตรึกตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง
โดยเริ่มจากความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับความคิดความเชื่อหรือองค์ความรู้ที่ยึดถือกันอยู่และใช้ความ
พยายามในการค้นหาคำตอบโดยอาศัยเหตุผลและข้อมูลอ้างอิง เรียกว่า การสะท้อนคิด (Dewey, 1993)
ซึ่งการสะท้อนคิดด้วยตนเอง เป็นกระบวนการ ตรวจสอบ ภายในตัวบุคคลและค้นหาสิ่งที่บุคคลสนใจจะ
เกิดขึ้นโดยการกระตุ้นจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมามีผลนำไปสู่การเปลี่ยนมุมมองและแนวคิดใหม่
การสะท้อนคิดด้วยตนเองถือเป็นบริบทของการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการทางปัญญาและทัศนคติต่อ
การกระทำซึ่งแต่ละบุคคลสามารถค้นหาได้ จากประสบการณ์เดิมของตนเอง นำไปสู่ความเข้าใจและ

ยอมรับสิ่งใหม่ๆ (Boud, Keogh, & Walker, 2005) จึงถือได้ว่าการสะท้อนคิดด้วยตนเองเป็นศักยภาพของบุคคลในการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนมุมมองโดยเกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการ นักวิชาการที่สนใจเรื่องการสะท้อนคิดได้จัดระดับการสะท้อนคิดออกเป็นขั้นตอนต่างๆ เช่น Matthew-Maich จัดไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การย้อนคิด การนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาเล่าหรือเขียน บันทึก การวิเคราะห์ความรู้สึกถึงเหตุการณ์ การหาแนวทางการแก้ปัญหา และการวางแผนปฏิบัติที่เป็นมุมมองใหม่ ขณะที่ Gibbs (1998) จัดไว้ 6 ขั้นตอน โดยบรรยาย ประสบการณ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์และประเมินว่าดีหรือไม่ดี วิเคราะห์โดยภาพรวม สรุปแนวคิด และวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลประกอบและวางแผนเพื่อการนำไปใช้ แม้จะมีการจัดระดับขั้นตอนที่หลากหลายของนักวิชาการ แต่สาระโดยสรุป คือ มีการบรรยายเหตุการณ์ที่พบวิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสะท้อนคิด วิธีการส่งเสริมเพื่อให้เกิดทักษะการสะท้อนคิดทำได้หลายวิธี แต่วิธีการที่นิยมใช้กันมาก คือ การสนทนาและการเขียน (ศิริภาณี เก็จกรแก้ว, 2552) ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่าการเขียนบันทึก การเรียนรู้ เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าจะช่วยให้นักศึกษาได้มีการพัฒนากระบวนการคิดที่ดีขึ้นได้ การฝึกการสะท้อนคิดต้องอาศัยการตระหนักรู้ในตนเอง และการเข้าใจในตนเองที่สะท้อนคิดด้วยตนเองเป็นประจำ มองประสบการณ์เดิม ผสานความรู้ใหม่ และพัฒนากลายเป็นความรู้ใหม่ในที่สุด โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการเขียนบันทึกสะท้อนสิ่งที่ตนสนใจของการเขียน ให้ นักศึกษาพัฒนาตนเอง จนเกิดกระบวนการตาม ขั้นตอนของการสะท้อนคิดในที่สุด ผลที่ได้จากการฝึกฝน จะเป็นองค์ความรู้ในตนเองที่นักศึกษานำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ คณะผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ที่นอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้แนวคิดกระบวนการสะท้อนคิดด้วยตนเองของ Gibbs เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของ

ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยคาดหวังว่าการเขียนบันทึกการเรียนรู้ จะช่วยให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและนำไปใช้ประโยชน์กับการเรียนรู้ในอนาคตได้

จากความสำคัญและความต้องการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นต้องพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิดในรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 139 รูป/คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เทคนิควิธีการหรือนวัตกรรมที่ใช้ คือ การจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยใช้แบบทดลองกลุ่มเดียวโดยการทดสอบก่อนการทดลองและทดสอบหลังการทดลอง เครื่องมือวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1)ชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจกับนักศึกษาถึงวิธีการทดลอง จุดประสงค์การทดลอง และวิธีการประเมินผล 2)ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน 3)ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน ตามชุดการอ่านที่จัดทำขึ้น ใช้เวลาในการทดลอง 10 ชั่วโมง 4)ทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานชุดเดิมที่ใช้ทดสอบก่อน การทดลอง 5)วัดความพึงพอใจในการใช้ชุดนวัตกรรม 6)ตรวจให้คะแนนการทำแบบทดสอบ แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ 7)สรุปและอภิปรายผลการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย ดังนี้ 1)การหาค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการทดลอง 2)เปรียบเทียบผลลัพธ์ 3)วิเคราะห์ผลแบบวัดความพึงพอใจ ด้วยวิธีการทางสถิติ

6. ผลการวิจัย

6.1 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2)ด้านความรู้ 3)ด้านทักษะทางปัญญา 4)ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 5)ด้านทักษะการวิเคราะห์ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านนักศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

6.1.1 ด้านผู้สอน พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ ผู้สอนมีการ มอบหมายงานล่วงหน้าเพื่อให้นักศึกษามีเวลาเตรียมตัวและคิดวิเคราะห์ และติดตามการสะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอ ผู้สอนต้องระบุเป้าหมาย หัวข้อการสอน วัตถุประสงค์ และความต้องการที่ชัดเจน โดยให้ความร่วมมือกันทุกคนอย่างพร้อมเพรียง ไม่ปิดกั้นให้ใครคนใดคนหนึ่ง และผู้สอนมีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ตำหนินักศึกษา ต้องนิ่ง ไม่ชี้หน้าแต่ควรตั้งคำถามที่เป็นเหตุเป็นผล

6.1.2 ด้านนักศึกษา พบว่า หลังการทดลอง พบว่า สูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ฝึก การคิดวิเคราะห์ ต้องมีการวางแผนที่ดี แบ่งเวลาในการเขียนให้เหมาะสม มีอิสระในการเขียน มีความ กระตือรือร้น และมีทักษะการตั้งคำถามที่ดี และมีการเรียนรู้จากสภาพการจริงเรียนรู้ตรงกับความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตน

6.1.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ ได้แก่ บันทึกการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น Journal writing หรือ Learning log สามารถนำไปใช้ ในการสะท้อนความคิดนักศึกษาทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การสะท้อนการคิดโดยการเขียนบันทึก ควรให้ เวลาในการสะท้อนคิดอย่างเหมาะสม ไม่สั้นจนเกินไป เช่น ควรให้นักศึกษาลองฝึกเขียนในสัปดาห์แรก จากนั้น ควรสะท้อนการคิดในสัปดาห์ถัดไป

6.1.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ คือ ใช้ Authentic assessment ในการประเมิน แต่ควรมีการทำข้อตกลงระหว่างผู้สอนและนักศึกษาซึ่งจะต้องมีการกำหนดสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจน และประเมินจากการเขียนสะท้อนผลการเรียนรู้ โดยให้เขียน ภายหลังจากเรียนรู้ในแต่ละวันหรือสัปดาห์ว่าต้องการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติม มีปัญหาด้านใดบ้าง ต้องการ อะไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

7. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการปฏิบัติกรรมฐานด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ มีความสอดคล้องกับ ทักษะการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านทักษะการวิเคราะห์ จำแนกเป็น 4 ด้าน หลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

7.1 ด้านผู้สอน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ คือ ผู้สอนมีการ มอบหมายงานล่วงหน้าเพื่อให้นักศึกษามีเวลาเตรียมตัวและคิดวิเคราะห์ และติดตามการสะท้อนคิด อย่างสม่ำเสมอซึ่งผู้สอนสามารถระบุเป้าหมาย หัวข้อการสอน วัตถุประสงค์ และความต้องการที่ชัดเจน โดยให้ความร่วมมือกันทุกคนอย่างพร้อมเพรียง ไม่ปิดกั้นให้ใครคนใดคนหนึ่ง สอดคล้องกับที่ Sherwood (2014) กล่าวว่า ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการสะท้อนคิด ทั้งนี้ลักษณะ ผู้สอนที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคการสะท้อนคิดประสบผลสำเร็จ คือ ผู้สอน จะต้องเป็นคน ที่มีความใส่ใจผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความอยากรู้ อยากเห็น และเรียนรู้จากประสบการณ์และ สิ่งต่างๆ ที่อยู่ รอบตัวเสมอ รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลตนเองให้แก่ผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ ผู้สอนจะต้อง สามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เรียนรู้ได้ และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากข้อผิดพลาดต่างๆ ซึ่ง Chaffey and Finnagan (2012) เห็นว่าผู้สอน ที่ประสบการณ์น้อยอาจต้องอาศัยอาจารย์ที่มีประสบการณ์เข้ามาช่วย นอกจากนี้ ผู้สอนผู้สอนต้องฝึกฝน ตนเองให้มีศักยภาพใน ระดับการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ข้อคิดเห็นว่าถ้าผู้เรียนไม่เห็นต้นแบบ ของการสะท้อนคิดจากผู้สอน ผู้เรียนจะให้คุณค่ากับการฝึกการสะท้อนคิดลงทันที

7.2 ด้านนักศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ คือ ฝึกการคิดวิเคราะห์ ต้องมีการวางแผนที่ดี แบ่งเวลาในการเขียนให้เหมาะสม มีอิสระในการเขียน มีความกระตือรือร้น และมีทักษะการตั้งคำถามที่ดี และมีการเรียนรู้จากสภาพการจริงเรียนรู้ตรงกับความต้องการความสนใจ และความถนัดของตน สอดคล้องกับที่ Finlay L. (2008) กล่าวว่า ลักษณะของผู้เรียนที่ทำให้การเรียน แบบสะท้อนคิดประสบผลสำเร็จต้องมีการเรียนรู้ด้วย ตนเองพร้อมและมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้มีความสงสัย ใฝ่รู้ และเห็นคุณค่าของประสบการณ์ที่ผ่านมามีเป็น ประโยชน์ในการเรียนรู้ ดังนั้น จึงอาจมีความจำเป็น ที่ผู้สอนควรมีการประเมินผู้เรียนก่อนว่ามีคุณลักษณะดังกล่าวหรือไม่ และถ้าประเมินแล้ว พบว่า ผู้เรียน ไม่มีคุณลักษณะดังกล่าวก็จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนก่อน โดยอาจใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อละลายพฤติกรรมผู้เรียน และรวมทั้งการอธิบายถึง ประโยชน์ของการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค การสะท้อนคิดว่าจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างไรบ้าง

7.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ คือ บันทึก การเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น Journal writing หรือ Learning log สามารถนำไปใช้ในการ สะท้อนความคิดนักศึกษาทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การสะท้อนการคิดโดยการเขียนบันทึก สอดคล้อง กับ ที่ Johns (2000), ปิยาณี ณ นคร และคณะ (2559), อัศนี วันชัย และคณะ (2560) ที่เห็นสอดคล้อง กันว่า กระบวนการสะท้อนคิดเป็นการพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติและมีสมาธิ ซึ่งเป็นวิธีการ ที่ทำให้ตัวเราได้ทบทวนและสะท้อน การกระทำของตน (Reflective Practice) โดยสามารถแสดงออกได้ ทั้งการพูดและการเขียน เพื่อให้เกิด ความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ แสวงหาคำตอบโดย ใช้เหตุผล แก้ไขปัญหา นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง และปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง Finlay L., (2008), Karimi S. et al, (2017) เห็นว่า สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเตรียม แหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการเรียน เวลา โอกาสและเครื่องมือสำหรับการสะท้อนคิดให้เพียงพอ ให้พร้อม ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ฝึกการอภิปราย และฝึก การสะท้อนคิด และรวมทั้งประสบการณ์ที่นำมาสอน ต้องมีความซับซ้อนเพียงพอผู้สอนอาจ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

7.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองที่ระดับมากทุกข้อ คือ ใช้ Authentic assessment ในการประเมินโดยมีการทำข้อตกลงระหว่างผู้สอนและนักศึกษา ซึ่ง จะต้องมี การกำหนดสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจน ในการประเมินจากการเขียนสะท้อนผลการเรียนรู้ โดยให้ เขียน ภายหลังจากเรียนรู้ในแต่ละวัน หรือ สัปดาห์ ว่าต้องการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติม มีปัญหาด้านใดบ้าง ต้องการ อะไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป สอดคล้องกับที่ ปิยาณี ณ นคร และคณะ (2559) อัศนี วันชัย และคณะ (2560) กล่าวว่า การสอนโดยใช้เทคนิคการสะท้อนคิดจะช่วยให้ผู้สอน สามารถประเมินความรู้ ทักษะ และทักษะการปฏิบัติของนักศึกษาได้ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้ทันเวลาที่ในขณะที่ผู้เรียนได้ประโยชน์ คือ สามารถประเมินศักยภาพและจุดบกพร่องของตนเอง และ ค้นหาวิธีการเพื่อปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นและสามารถบูรณาการความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้จริงซึ่ง สอดคล้องกับที่ Wichainate, K. (2014) ได้ศึกษาวิจัยของ Lutz et al (2016) พบว่า การสะท้อนคิดช่วย ให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเขียนบันทึกการสะท้อนคิดทำให้ผู้เรียน ตระหนักถึงความคิดและการกระทำของตนเองมากขึ้น ซึ่ง Larsen et al (2016) เห็นว่านอกจากนี้ ในแง่ ของคุณภาพ การสอนโดยใช้เทคนิค การสะท้อนคิด ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการช่วยให้นักศึกษา คิดเกี่ยวกับการปฏิบัติและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของการฝึกปฏิบัติ โดยการตั้งคำถามว่าจะทำ อย่างไรให้งานดี ขึ้น ซึ่ง Sherwood (2014) เห็นว่าการบูรณาการความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่ส่งผล ให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และ ประการสำคัญคือเมื่อผู้เรียนมีการฝึกการสะท้อนคิด อย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผู้เรียนคนนั้น สามารถเชื่อมความรู้สึกของตนเองให้เข้ากับทุกอย่างที่อยู่รอบตัว ของเขา ไม่ว่าจะเป็นกาย อารมณ์ ความรู้สึก จิตใจ จิตวิญญาณ สติ และปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ

รายละเอียดของรายวิชา (Course Specification) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการของรายวิชาการปฏิบัติกรรมฐาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่ได้กำหนดไว้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะท้อนคิด เพื่อให้ให้นักศึกษาได้แสดงความคิดและความรู้สึกโดยไม่ ปิดกั้นรวมทั้งได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ที่แตกต่างไปจากความคิดเดิมของตน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้สอนควรมีการบริหารจัดการเวลาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่กำหนด และไม่ควรให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งสะท้อนคิดมากเกินไป เพราะอาจจะทำให้สมาชิกในกลุ่มคนอื่นๆ เกิดความเบื่อหน่ายได้

8.2.2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิดไปใช้ในบริบทวิชาอื่น ผู้สอนควรคำนึงถึง ศักยภาพของผู้เรียนด้วย เนื่องจากการสะท้อนคิดที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องมีประสบการณ์ และเวลาในการบ่มเพาะความรู้ ทักษะ เพื่อนำไปสู่การขยายผลทางความคิดและพัฒนาวิธีคิด อันจะส่งผล ให้การสะท้อนคิดนั้นมีความลุ่มลึกและหลากหลาย

8.2.3 ควรมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด ไปใช้ในรายวิชา ระดับชั้นปีอื่น เพื่อ ศึกษาความสามารถด้านกระบวนการคิดขั้นสูงขึ้นไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

8.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา

9. บรรณานุกรม

- จินตนา ยูนิพันธุ์. (2550). จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพพยาบาล เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 1-8 **ประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยาณี ณ นคร และคณะ. (2559). การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักศึกษาพยาบาล. **Rama NursJ.** 22(2). 206-221.

- ศิริธานี เกียรติกรแก้ว. (2552). การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยวิธีการส่งเสริมการสะท้อนคิด. **วารสารการพยาบาลและสุขภาพ**. 3(3). 10-17.
- อัศนี วันชัย และคณะ. (2560). การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสะท้อนคิดในการศึกษาพยาบาล. **วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ**. 11(2). 105-115.
- Boud D, Keogh R, Walker D. (2005). **What is reflection in learning?** In: Boud D, Keogh R, Walker D, Editors. **Reflection : Turning experience into learning**. Oxford : Routledge.
- Chaffey LJ, de Leeuw EJ, Finnigan GA. (2012). Facilitating students' reflective practice in a medical course : Literature review. **Educ Health (Abingdon)**. 25(3). 198-203.
- Dewey J. (1933). **How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process**. Boston, NY : D.C. Heath and Company.
- Finlay L. (2008). **Reflecting on "reflective practice" (Internet)**. Boston, NY : D.C. Health and Company.
- Gibbs G. (2005). **Learning by doing: A guide to teaching learning methods**. London : FEU.
- Karimi S. et al. (2017). **A qualitative inquiry into nursing students' experience of facilitating reflection in clinical setting**. Oxford : Routledge.
- Larsen et al. (2016). Using reflection to influence practice: Student perceptions of daily reflection in clinical education. **Perspect Med Educ**. 5(5). 285-291.
- Lutz et al. (2016). Reflective practice and its role in facilitating creative responses to dilemmas within clinical communication—a qualitative analysis. **BMC Med Educ**. 16(1). 301-314.
- Sherwood. (2014). **Reflective practice: Transforming education and improving outcomes**. Indianapolis : Sigma Theta Tau International.
- Wichainate K. (2014). Reflective thinking: Teaching students to develop critical thinking in nursing practice. **Journal of The Police Nurse**. 6(2). 187-99.

การพิจารณาความทุกข์ในการพัฒนาด้านสังคม*

The Consider of Suffering to Development of the Social

พระมหาใจสิงห์ สิริธมโม¹

Phramaha Jaising Siridhammo¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus¹

Email : Jaising.1987.siri@gmail.com

บทคัดย่อ

มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ล้วนพัฒนาขึ้นมาจากกองทุกข์ในอดีตกาลกว่าที่สังคมโลกจะเป็นสังคมเทคโนโลยีอยู่ในขณะนี้ คนเราต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์มาแล้วไม่รู้สักกี่ครั้งก็หน จากยุคอดีตคนเราต้องเผชิญหน้ากับธรรมชาติอันทารุณจากความร้อนและความหนาวเผชิญหน้ากับความหิว เผชิญหน้าจากภัยพิบัติทั้งน้ำท่วม ภูเขาพระเปิด ภัยหนาวและภัยแล้ง ความทุกข์ทำให้มนุษยชาติมีพัฒนาการจากเดิมทำได้แต่เพนจรล่าสัตว์ไปตามท้องที่ต่างๆ ก็เริ่มหันมาเพาะปลูกธัญญาหาร คนที่อยู่บนภูเขาสูงก็อพยพกลับลงมายังพื้นที่ลุ่มใกล้แม่น้ำ ปกหลักฐานเป็นหลักแหล่ง คนที่เคยตากแดด ตากลม ตากฝน ต้องทนร้อนหนาวก็เริ่มเสาะหาที่อยู่อาศัย จากนอนกลางดินกินกลางทรายเปลี่ยนมาอยู่ในถ้ำกลายเป็นบ้านเป็นคฤหาสน์ในปัจจุบัน ความทุกข์ก่อให้เกิดพัฒนาการต่างๆ ของโลกอย่างมากมาย ดังจะเห็นได้จากในยุคดึกดำบรรพ์มนุษย์มนุษย์ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยถาวร จะเดินทางเร่ร่อนไปตามที่ต่างๆ ที่มีน้ำและอาหารอุดมสมบูรณ์และหวังเพียงให้ชีวิตปลอดภัยจากศัตรูภัยอันตรายเมื่อเกิดความทุกข์คือความกลัวทั้งกลัวการอดอยากทำให้มนุษย์เกิดการรวมตัวเป็นชุมชนหรือกลุ่มเมือง อยากร่ำรวยก็ทำให้การเดินทางเพื่อการค้าขายและการแลกเปลี่ยนสินค้า

คำสำคัญ : การพิจารณา; ความทุกข์; พัฒนาด้านสังคม

* Received February 7, 2020; Revised April 19, 2020; Accepted May 21, 2020

ABSTRACT

All species are developed from human suffering in the past over the world will be a technological society right now. We have faced adversity many times I do not know. From the past, we must confront the brutal nature of the heat and the cold, facing hunger. Faced by the flood disaster. Volcano eruption Cold and drought Distress humanity has ever done, but the progress of nomadic hunters on the area as it began to cultivate cereals. Man on the mountain was evacuated back down to the lowlands near the river is the main settling settled. Who had to endure the hot sun, the rain, in cold weather began to look for housing. From a middle ground, eating the sand. Change in the cave became a manor house today.

Keywords : Consider; Suffering; Development of the Social

1. บทนำ

มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ล้วนพัฒนาขึ้นมาจากกองทุกข์ในอดีตกาลกว่าที่สังคมโลกจะเป็นสังคมเทคโนโลยีอยู่ในขณะนี้ คนเราต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์มาแล้วไม่รู้สักกี่ครั้งก็หน จากยุคอดีตคนเราต้องเผชิญหน้ากับธรรมชาติอันทารุณจากความร้อนและความหนาวเผชิญหน้ากับความหิว เผชิญหน้าจากภัยพิบัติทั้งน้ำท่วม ภูเขาไฟระเบิด ภัยหนาวและภัยแล้ง ทำให้มนุษย์ชาติพัฒนาการจากเดิมทำได้แต่เพนจรล่าสัตว์ไปตามท้องที่ต่างๆ ก็เริ่มหันมาเพาะปลูกธัญญาหาร คนที่อยู่บนภูเขาสูงก็อพยพกลับลงมายังพื้นที่ลุ่มใกล้แม่น้ำ ปักหลักปักฐานเป็นหลักแหล่ง คนที่เคยตากแดด ตากลม ตากฝน ต้องทนร้อนทนหนาวก็เริ่มเสาะหาที่อยู่อาศัย จากนอนกลางดินกินกลางทราย เปลี่ยนมาอยู่ในถ้ำ กลายเป็นบ้าน เป็นคฤหาสน์ในปัจจุบัน มีต้นกำเนิดมาจากความทุกข์ของมนุษย์ในอดีตแทบทั้งสิ้น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม พัฒนามาจาก “ทุกข์” ที่ต้องทนหนาว น้ำแข็ง ตู้อุ่น พัดลม เครื่องปรับอากาศ ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อลดความทุกข์จากความร้อน ถนน รถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อลดความทุกข์ของมนุษย์นั้นต้องใช้เวลาเป็นแรมปีในการเดินทาง แต่ละอย่างแต่ละชิ้นได้รับการสรรค์สร้างขึ้นเพราะต้องการความสะดวกสบาย หรือจะเรียกว่า เพราะต้องกรพันทุกข์ก็ว่าได้ ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นเพียงความพยายามพ้นทุกข์ทางกาย ทำให้มนุษย์มีพัฒนาการทางสิ่งปลูกสร้าง และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก แต่จริงๆ แล้ว ด้วยต้นเหตุเดียวกันคือเหตุจากทุกข์ ก็ทำให้มนุษย์มีพัฒนาการทางใจเหมือนกัน การกำเนิดของศาสนาต่างๆ ดูเหมือนจะเป็นบทพิสูจน์ในเรื่องนี้ได้ดีที่สุดในศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู ซิกข์ ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นเพื่อเป็นเพื่อนทางจิตใจของมนุษย์ ทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู ซิกข์ ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์ชาติพ้นทุกข์

ศาสดาแต่ละพระองค์ ล้วนแล้วแต่มีลักษณะพิเศษสุด คือ การนำเอาหนทางแห่งการพ้นทุกข์มาเผยแพร่ แก่มนุษย์ มนุษย์จึงต้องมีคุณสมบัติของคนดี จึงจะสามารถดำรงอยู่ร่วมกันมนุษย์กันเองได้ ทั้งหมดเกิดจาก อิทธิพลของศาสนา และศาสนาก็เกิดขึ้นจากความต้องการหลุดพ้นความทุกข์ของมนุษย์ ความทุกข์ เป็นสิ่งที่มาคู่กับความสุขอยู่เสมอ ความสุขความทุกข์ก็เกิดขึ้นที่เดียวกัน เป็นของคู่กันอย่างแยกได้ยาก เหมือนกับเหรียญสองหน้าที่มีทั้งหัวและก้อย เหมือนกับมีดที่มีทั้งคมมีดและด้ามมีดเหมือนกับยาพิษที่ เคลือบด้วยน้ำตาล เมื่อได้ความสุขหรือแค่เพียงอยากจะได้เท่านั้น ความทุกข์ก็ตามมาทันที ตามมากัด ตามมาบีบคั้นไปเรื่อยๆ จวบจนจบกระบวนการของความอยากครั้งหนึ่งนั้นเลย มันจะวนเวียนอยู่อย่างนี้ ควบคู่กันอย่างนี้อยู่เสมอ

2. ความหมายของทุกข์

ทุกข์หรือทุกข์ขัง เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา แปลว่าทนอยู่ในสภาพเดิมได้ยาก โดยทั่วไปหมายถึง สังขารทั้งปวง อันได้แก่ ชั้น 5 ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองทุนทุกข์(พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548) ในทางพระพุทธศาสนาการกำหนดทุกข์ถือเป็นกิจในอริยสัจ 4 ที่ชาวพุทธต้องทำเพื่อ ละและปล่อยวางในลำดับต่อไปในกิจทั้งสี่ในอริยสัจ อันได้แก่ รู้ทุกข์ เพื่อค้นหาสาเหตุในการดับทุกข์ (สมุทัย) แล้วจึงตั้งจุดมุ่งหมายในการดับทุกข์(นิโรธ) และดำเนินตามเส้นทางสู่ความดับทุกข์(มรรค) คือสละ ละ ปล่อยวาง ไม่ยึดติดในใจด้วยอำนาจกิเลส

ทุกข์ จัดเป็นหนึ่งในชื่อเรียกที่เป็นไวยากรณ์ของชั้นซึ่งถูกใช้เป็นอย่างมากในพระไตรปิฎก ทุกข์ ถือเป็นความจริงอันประเสริฐข้อที่ 1 ในอริยสัจ 4 จึงเรียกว่าทุกข์สัจ มี 11 อย่าง (พุทธโฆสสาริโย, วิสุทติมคค-อภุคฺคภา, อุปกภิเลสวิมุตตอุททยพญญาณกภา, ปฏิปทาญาณทสสนวิสุทฺธินิทเทโส, วิสุทฺธิ 2 ข้อ 739) ได้แก่

1.ชาติ หมายถึง ความเกิด ความบังเกิด ความหยั่งลงเกิด เกิดจำเพาะ ความปรากฏแห่งชั้น ความได้อายตนะครบ ในหมู่สัตว์นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ

2.ชรา หมายถึง ความแก่ ภาวะของความแก่ ฟันหลุด ผมหงอก หน้ย่นเป็นเกลียว ความเสื่อมแห่งอายุ ความแก่หง่อมแห่งอินทรีย์ ในหมู่สัตว์นั้นๆ ของสัตว์นั้นๆ

3.มรณะ หมายถึง ความเคลื่อน ภาวะของความเคลื่อน ความแตกทำลาย ความหายไป มฤตยู ความตาย ความทำกาลละ ความทำลายแห่งชั้น ความทอดทิ้งซากศพไว้ ความขาดแห่งชีวิตินทรีย์ จากหมู่สัตว์นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ

4.โสกะ หมายถึง ความแห้งใจ กิริยาที่แห้งใจ ภาวะแห่งบุคคลผู้แห้งใจ ความผาก ณ ภายใน ความแห้งผาก ณ ภายใน ของบุคคลผู้ประกอบด้วย ความพิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ถูกรรรมคือ ทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งกระทบแล้ว

5. ปรีทเวะ หมายถึง ความคร่ำครวญ ความร่ำไรร่ำพัน กิริยาที่คร่ำครวญ กิริยาที่ร่ำไรร่ำพัน ภาวะของบุคคลผู้คร่ำครวญ ภาวะของบุคคลผู้ร่ำไรร่ำพัน ของบุคคลผู้ประกอบด้วย ความพิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ถูกระดมคือทุกข์ อย่างใดอย่างหนึ่งกระทบแล้ว

6. ทุกข์(กาย) หมายถึง ความลำบากทางกาย ความไม่สำราญทางกาย ความเสวยอารมณ์อันไม่ดี ที่เป็นทุกข์เกิดแต่กายสัมผัส

7. โทมนัส หมายถึง ความทุกข์ทางจิต ความไม่สำราญทางจิต ความเสวยอารมณ์อันไม่ดี ที่เป็นทุกข์เกิดแต่ มโนสัมผัส(สัมผัสทางใจ นึกคิดขึ้นมา)

8. อุปายาส หมายถึง ความแค้น ความคับแค้น ภาวะของบุคคลผู้แค้น ภาวะของบุคคลผู้คับแค้นของบุคคล ผู้ประกอบด้วยความพิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ถูกระดมคือ ทุกข์ อย่างใดอย่างหนึ่งกระทบแล้ว

9. ความประจวบกับสิ่งไม่เป็นที่รัก หมายถึง ความประสพ ความพรั่งพร้อม ความร่วม ความระคน ด้วยรูป เสียง กลิ่น รส โภกฐัพพะ(ความรู้สึกลงทางกาย) อันไม่น่าปรารถนา ไม่น่าใคร ไม่น่าพอใจ หรือ ด้วยบุคคลผู้ปรารถนาสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ปรารถนาสิ่งที่ไม่เกื้อกูล ปรารถนาความไม่ผาสุก ปรารถนาความไม่เกษมจากโยคะ(กิเลส) ซึ่งมีแก่ผู้นั้น

10. ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น หมายถึง ความปรารถนาย่อมบังเกิดแก่ สัตว์ผู้มีความเกิดเป็นธรรมดา สัตว์ผู้มีความแก่เป็นธรรมดา สัตว์ผู้มีความเจ็บเป็นธรรมดา สัตว์ผู้มีความตายเป็นธรรมดา สัตว์ผู้มีโสภปริเทวทุกขโทมนัสอุปายาสเป็นธรรมดา

สรุปว่า อุปาทานชั้นที่ 5 ทั้งหมดนั้นเองที่เป็นทุกข์สังขเป็นโทษ เป็นภัยที่สุด นอกจากนี้ยังอาจแบ่งทุกข์ในอริยสัจ 4 ได้เป็น 2 กลุ่ม (ธมมปาสาจรโย, ลินตถวณฺณนา-ฐิกฺกา, อายตนวินฺยคฺคินฺท เทสวณฺณนา สุตตฺตนาชานีวณฺณนา อภิธมฺม-อนฺนุฐิกฺกา, อภิ.อนฺนุ. 2 ข้อ 154) คือ

1. สภาวะทุกข์ คือทุกข์ประจำ ทุกข์ที่มีอยู่ด้วยกันทุกคน ไม่ยกเว้น ได้แก่ความเกิด ความแก่ ความตาย

2. ปกิณณกทุกข์ คือทุกข์จร ทุกข์ที่จรมาเป็นครั้งคราว ได้แก่ ความเศร้าโศก ความพรั้าเพื่อ ร่ำพัน ความไม่สบายใจ ความน้อยใจ ความคับแค้นใจ ความประสพกับสิ่งที่ไม่ชอบ ความพลัดพรากจากสิ่งที่ชอบ ความผิดหวังไม่ได้ตามที่ต้องการ

3. ประเภทของความทุกข์

3.1 ทุกข์ของบรรพชิต

บรรพชิต คือ พระสงฆ์ สามเณร กลุ่มชุมชนตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าประสงค์ให้เป็นแบบอย่างแก่ชาวพุทธผู้มุ่งกำจัดทุกข์ โดยมีพระวินัยเป็นเครื่องควบคุม และสนับสนุนให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่าง

เรียบง่าย ซึ่งพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาสู่พระธรรมวินัย บางท่านก็ประสบผลแห่งการบวช คือบรรลุธรรม และบางท่านไม่สามารถประคองตนอยู่ได้ ก็ออกจากพระธรรมวินัยไปตามความแนวทางการคิดถึงอย่างไรก็ตาม แม้พระสงฆ์จะเชื่อได้ว่า เป็นผู้มุ่งตรงต่อพระนิพพาน แต่หากยังไม่ถึงนิพพานก็ยังคงประสบทุกข์ทั้งทางกาย และใจ จะมีเพียงท่านที่บรรลุธรรมแล้วเท่านั้นที่พ้นทุกข์ทางกายไม่ ซึ่งอาจมาจากกรรมเก่าหรือกรรมในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งทุกข์ของบรรพชิตทั้ง 6 อย่างตามกรอบทุกข์ 10 ดังกล่าวข้างต้น โดยใช้ทุกข์ที่ประสบมาก และส่งผลกระทบต่อร่างกายดังปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ดังนี้

3.1.1 ทุกข์จากความเจ็บป่วย ความเจ็บป่วยเป็นธรรมดาของชีวิต ไม่มีใครหนีพ้นความจริงข้อนี้ไปได้ แม้แต่พระอริยบุคคล แม้พยายามป้องกันเพียงใดก็ตาม ก็ย่อมมีวันที่จะต้องล้มป่วย ในยามนั้น นอกจากการเยียวยารักษาแล้ว สิ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันก็คือการดูแลรักษาใจ เพราะความป่วยไ้มักเกิดขึ้นควบคู่กับความป่วยกาย บ่อยครั้งความป่วยใจยังซ้ำเติมให้ความป่วยกายเพียบหนักขึ้นหรือขัดขวางไม่ให้การเยียวยาทางกายประสบผลดี แต่หากดูแลรักษาใจให้ดีแล้ว ความทุกข์ทรมานก็จะลดลง อีกทั้งยังอาจช่วยให้ความเจ็บป่วยทุเลาลงด้วย ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทกล่าวถึงความเจ็บป่วยของพระสงฆ์ที่อาการหนักจนเสียชีวิตคือ พระปุตติคัตตติสเถระ ซึ่งทรมานโดยปราศจากผู้ดูแล พระศาสดาทรงเห็นอุปนิสัยแห่งมรรคผลจึงเสด็จดูแลช่วยเหลือด้วยพระองค์เอง บทบาทในการดูแลรักษาพระสาวกนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเมตตาที่พระองค์มีต่อสรรพสัตว์เสมือนบิดารักบุตร ได้ทรงบัญญัติให้ภิกษุต้องพยาบาลใช้ซึ่งกันและกัน หากภิกษุรูปใดไม่พยาบาลต้องอาบัติทุกกฏ(อง. ทสก. (ไทย) 24/34-36/84-85)หรือแสดงให้เห็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ดูแลผู้ป่วยได้เป็นอย่างดียิ่งของพระองค์ คือ 1)สามารถจัดยา 2)รู้จักของแสดงและไม่แสดง คือ นำของแสดงออกไป นำของไม่แสดงเข้ามาให้ 3)ไม่พยาบาลไข เพราะเห็นแก่อาภิส มีจิตเมตตา 4)ไม่รังเกียจที่ จะนำอุจจาระปัสสาวะน้ำลาย หรือของที่อาเจียนออกมาไปเททิ้ง 5)สามารถพูดให้คนไขเห็นชัด ชวนให้อยากไปปฏิบัติ เร้าใจให้อาจหาญ แกล้วกล้า ปลอบขโลมใจให้สดชื่นด้วยธรรมมีกถา(วิ. ม. (ไทย) 5/366/242-243) ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้ควรดูแลรักษาผู้ป่วยหรือเป็นผู้พยาบาลคนไข้ เนื่องด้วยการได้กถาณมิตร(อง.สตตก. (ไทย) 23/37/57) อย่างพระพุทธองค์ ทำให้ท่านใช้ความเจ็บป่วยนี้เป็นอุบายพิจารณาร่างกายของตนเองให้เห็นเป็นดังท่อนไม้ที่เขาทิ้งบนแผ่นดิน (ขุ.ธ. (ไทย) 25/41/38) ตามพระดำรัสจนบรรลุธรรม จึงเห็นได้ว่า หากสามารถใช้ความทุกข์จากความเจ็บป่วยให้เป็นประโยชน์ ร่างกายที่เจ็บป่วยอาจเป็นอุบายที่ดีในการเข้าใจทุกข์ และกำจัดทุกข์ได้อย่างถาวร นั่นคือไม่มีขันธ 5(วิ. ม.(ไทย) 4/14/21, ที. ม.(ไทย) 10/387/324-328, ม. มุ. (ไทย) 12/120/118) เป็นที่รองรับทุกข์อีก

3.1.2 ทุกข์จากการแสวงหาอาหารเลี้ยงปากท้อง พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระภิกษุเลี้ยงชีวิตด้วยการเที่ยวบิณฑบาต หรือรับของจากผู้ให้ในแต่ละวันโดยไม่มีการสะสมไว้เพื่อวันต่อไปให้แสวงหาวันต่อวัน ภิกษุรูปใดฉันอาหารที่เก็บสะสมไว้ ค้างคืนมีความผิด(วิ. จุ. (ไทย) 2/203-

227/365-385) จะฉันได้เฉพาะอาหารที่มีผู้ให้หรือประเคนแล้วเท่านั้น ถ้ายังไม่มีผู้ให้หรือผู้ประเคนฉันลงไปตองอาบัติปาจิตตีย์(วิ. จ. (ไทย) 2/522/46) แนวคิดนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ภิกษุเกิดความโลภกระทำตามความอยากของตนเอง นอกจากนี้ ยังทรงบัญญัติ ให้ภิกษุรับอาหารได้ไม่เกิน 3 บาตร และอาหารที่รับมานั้น จะต้องแบ่งปันให้กับผู้ปฏิบัติธรรมร่วมกัน (วิ. จ. (ไทย) 2/495/444) ข้อนี้เป็นการป้องกันมิให้ภิกษุรับเกินความจำเป็นและควรแบ่งปันเฉลี่ยให้มีความเท่าเทียมกันแห่งสังคมสงฆ์ เมื่อเป็นเช่นนี้พระสงฆ์จึงต้องเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรอันนำมาซึ่งความทุกข์สุดแสนสาหัส ดังกรณีพระติสสะผู้เข้าถึงตระกูลช่างแก้ว อนึ่ง สำหรับนักปฏิบัติธรรม ท่านแนะนำให้พิจารณาเห็นความลำบากในการแสวงหาอาหาร 10 อย่าง คือ 1)คมนโต โดยการไปที่ต้องเสี่ยงภัยอันตราย จากสัตว์ร้ายและอื่นๆ ต้องเหยียบเท้าลงบนสิ่งของไม่สะอาด มีตอ มีหนาม เป็นต้น 2)ปริเยสนโต โดยการแสวงหา จะหาอาหารยังชีพได้แต่ละมื้อก็ยากแสนยาก ต้องออกแรงแสวงหาตามที่ต่างๆ บางคราวก็ไปเจอผู้เป็นข้าศึก หรือได้อาหารเสียบ้าง บางคราวก็ถูกไล่ 3)ปริโภคโต โดยการบริโภค แม้การบริโภคอาหารที่ได้มาเป็นของตนแล้ว ก็ยังต้องลำบากต้องระมัดระวัง เพราะอาหารนั้นอาจมีพิษ อาจแสดงต่อโรคอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ 4)อาสยโต โดยอาสยะ คือ น้ำย่อยในกระเพาะ และลำไส้บริโภคกินอาหารล่วงลำคอกลงไปแล้วภาวน้ำย่อยทำงานปกติก็ดีไป ถ้าเมื่อไรมันผิดปกติอาจเกิดอาการท้องผูก ท้องอืดหรือท้องร่วง 5)นิทานโต โดยที่พิก หมายถึง กระเพาะอาหารอันเป็นพักของอาหาร กระเพาะอาหาร ท่านให้พิจารณาเหมือนหรือบ่อพักส้วม เพราะต้องรองรับอาหารอยู่ตลอดเวลา ไม่สะอาด อาหารเป็นพิษบ้าง จนกระเพาะทรุดโทรมเป็นแผล 6)อปริกโต โดยยังไม่ย่อย ได้แก่ อาหารที่เพิ่งบริโภคเข้าไปใหม่ๆ พักแล้วจะย่อยลงไปได้ก็เกิดเป็นฟอง เกิดเป็นระอุ พอไฟในร่างกายเกิดสันดาปแผดเผาจึงย่อยลง 7)ปริปกโต โดยย่อยแล้ว หมายถึง อาหารที่ถูกไฟธาตุเผาไหม้ย่อยละเอียดแล้ว แปลสภาพเป็นฟองเป็นต่อม นอกจากส่วนที่จะเป็นไอชะบ่ารุงร่างกายแล้วที่เหลือก็เป็นกลากเป็นกริส เป็นมูตร มีอาการปฏิกุลน่าเกลียด 8)ผลโต โดยผล ของอาหารก็ดี อาหารที่ย่อยดีจะผลิตซากต่างๆ มีมม ขนเล็บ ฟัน หนั เป็นต้น ที่ย่อยไม่ดีกับก่อโรคได้นับ 100 ชนิด 9)นิสสนทโต โดยอาการไหลออก อาหารนั้นทางเข้า มีทางเดียว คือ ปาก แต่ทางออกนั้นมีมากทั่วกาย ระบายออกทางตา(ขี้ตา) ทางหู(ขี้หู) ทางจมูก(ขี้จมูก) ทางขุมขนทั่วร่างกายและผิวหนัง(ขี้ไคล) ทางศีรษะ(ขี้รังแค) และทางทวารหนักทวารเบา ซึ่งล้วนเป็นของปฏิกุลน่าเกลียดมีกลิ่นเหม็น แต่หากอาหารไม่ถ่ายเทเมื่อไร ความทุกข์หนักก็จะปรากฏทันที 10)สมมกชนโต โดยความเปรอะเปื้อน อาหารเป็นเครื่องบำรุงร่างกายก็จริง ในส่วนแห่งความเปรอะเปื้อนสกปรกเป็นได้ตั้งแต่ขั้นแสวงหา ขั้นปรุง ขั้นบริโภค และขั้นถ่ายเทเทขับ ออกทางทวารทั้ง 9 การบริโภคอาหาร จึงต้องหาวิธีป้องกันกำจัดความสกปรกเปรอะเปื้อนทุกระยะทุกขั้นตอน ต้องชำระล้าง ต้องขัดสีร่างกายอยู่เป็นประจำ (วิสุทธิ. 2/1) จึงเห็นได้ว่าความทุกข์จากการแสวงหาอาหารเลี้ยงชีพสร้างทุกข์ให้แก่บุคคลตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นกระบวนการบริโภค

3.1.3 ทุกข์เพราะไฟกิเลสแผดเผา หน้าที่หลักของพระภิกษุคือการบำเพ็ญสมณธรรม เพื่อกำจัดกิเลสต้นเหตุคือ ความกำหนัด ความคล้อยตามอารมณ์ ความยินดี ความเพลิดเพล็น ความกำหนัดด้วยอำนาจ ความเพลิดเพล็นความกำหนัดนักแห่งจิต ความอยาก (ขุ.ม. (ไทย) 29/2/10) ให้ผลเป็นพิษ เป็นต้น การกำจัดเหตุแห่งทุกข์ ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยใช้หลักสังโยชน์ 10 ประการ คือ 1) สักกายทิฐิ คือความเห็นเป็นเหตุถือตัว ถือเรา ถือเขา จนมีความเป็นเราเป็นเขา เป็นพวกเราพวกเขากันตลอดจนถึงความยึดมั่น ถือมั่นว่า เราเป็นชัธ 5 ชัธ 5 มีโนเรา 2) วิจิกิจฉา คือความเคลือบแคลงสงสัย ไม่แน่ใจในพระคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ในไตรสิกขา ในเรื่องอดีต ในเรื่องอนาคต ทั้งในอดีต และอนาคตกลับในปรากฏของปฏิจจสมุปบาท 3) สีสัพพตปริมาส คือ การถือมั่นด้วยศีล ด้วยวัตร ด้วยข้อปฏิบัติต่างๆ ด้วยความปักใจถูกใจ ว่าสิ่งนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ว่าสิ่งนี้เท่านั้นเป็นจริงสิ่งอื่นไม่เป็นจริง 4) กามราคะ ความกำหนัดในวัตถุทั้งหลาย คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ซึ่งเกิดจากอำนาจของกิเลสสาม หมายถึงความว่า ละกิเลสสามได้เด็ดขาด 5) ปฏิฆะ รู้สึกกระทบกระทั่งหงุดหงิดไม่พอใจ ไม่ชอบใจออกไปได้จากจิตอย่างเด็ดขาด 6) รูปราคะ ความกำหนัด พอใจในโลกธรรมที่ประณีตจนถึงรูปฌาน 7) อรูปราคะ ความพอใจในนามธรรมต่างๆ มีปิติ ความสุข เป็นต้น จนถึงอตรูปฌาน 8) มานะความถือตัวถือตน 9) อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน ชัดสายไปของจิต 10) อวิชชา ความไม่รู้ ซึ่งเป็นรากเหง้าของกิเลสทั้งหลาย (พระพุทธโฆสเถระ, 2548 : 1156) เป็นเครื่องวัดความเจริญก้าวหน้าในทางธรรมว่า ละกิเลสได้ขนาดไหน เพียงไร ฉะนั้น พระสงฆ์ต้องดำเนินชีวิตผินกระแสนกิเลสต้นเหตุจึงได้รับความทุกข์ทรมานจนบางท่านไม่เป็นอันดำรงสมณภาวะ หรือไม่สามารถบำเพ็ญเพียรได้ดังเรื่องในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทคือ พระเมฆิยะ เป็นต้นดังกล่าวมาแล้ว

3.1.4 ทุกข์อันเป็นผลของกรรมชั่ว การอธิบายคำสอนเรื่องทุกข์ในอรรถกถาธรรมบท อาจพูดได้ว่า เป็นการอธิบายเรื่องราวการเสวยสุขทุกข์ตามกรรมที่ทำไว้ทั้งตามในปัจจุบัน และกรรมในอดีตตามพุทธพจน์ว่า คนทำกรรมใดไว้ ย่อมเห็นกรรมนั้นในตน คนทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี คนทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว คนหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น (ขุ.ชา. (ไทย) 27/353/201) เพราะหลักกรรมคือ หลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งผลของกรรมแสดงออกตามชนิดของกรรม 4 ประการ (ม.ม. (ไทย) 13/78/75) คือ 1) ต้ำดำมีวิบากดำ หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจที่ไม่ดี เช่น การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดิฉินในกาม การพูดเท็จ ราชการดื่มสุราเมรัย เป็นต้น และกรรมนี้ย่อมมีวิบากดำ นั่นคือส่งผลด้วยการให้ไปเกิดในอบายภูมิ 2) กรรมขาววิบากขาว หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจาและทางใจที่ดี ซึ่งกำขานนี้ตรงข้ามกับกรรมดำทุกประการ และกรรมนี้ย่อมมีวิบากขาว นั่นคือส่งผลด้วยการให้ไปเกิดในสุคติภูมิ 3) กรรมทั้งดำและขาวมีวิบากทั้งดำและขาว หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจาและทางใจที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง เช่น มีการฆ่าสัตว์บ้าง เว้นจากการฆ่าสัตว์บ้าง มีการลักทรัพย์บ้าง เว้นจากการลักทรัพย์บ้าง และกรรมที่ดีและไม่ดีนี้ ย่อมมีวิบาก

ให้ผลตามกรรมคือดีบ้างไม่ดีบ้าง 4)กรรมไม่ดำไม่ขาวมีวิบากไม่ดำไม่ขาว หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจาและทางใจใดๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดความสุขหรือความทุกข์ หรือทั้งความสุข และความทุกข์อันเป็นไป เพื่อความสิ้นกรรม หมายถึง เจตนาเพื่อรักกรรมทั้งสามข้างต้น ซึ่งเป็นสภาวะที่ดับหมดจดสิ้นแล้ว ซึ่งกรรม ทั้งปวง วิบากไม่ดำไม่ขาวนั้นก็คือ กรรมที่ทำเพื่อออกจากสังสารวัฏ ผลของมันก็คือพระนิพพาน อนึ่ง การให้ผลกรรมย่อมแสดงออกให้เห็นใน 4 ระดับ คือ 1)ระดับจิตใจ ว่ากรรมทำให้เกิดผลภายในจิตใจ 2)ระดับบุคลิกภาพ ว่ากรรมทำให้เกิดผลในด้านการสร้างเสริมนิสัยองค์แต่งลักษณะความประพฤติ กรรมการแสดงออก ทำที่การวางตนปรับตัว อากาการตอบสนองความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และ ต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ไป 3)ระดับวิถีชีวิต ว่าต่ำชักนำความเป็นไปในชีวิตของบุคคล ลดความเสื่อม ความเจริญ ความล้มเหลว ความสำเร็จ ลาภยศสุขสรรเสริญ และความสูญเสียต่างๆ 4)ระดับสังคม ว่ากรรมที่บุคคลและคนทั้งหลายกระทำ มีผลต่อความเป็นไปของสังคมอย่างไรบ้าง ก่อให้เกิดปัญหาซึ่งควรพิจารณาในที่นี้ ส่วนระดับที่ 4 แม้จะเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นผลที่เกิดจากการ กระทำร่วมกันของบุคคลในสังคม และมีผลย้อนกลับมาสู่มนุษย์ในที่สุด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 187)

3.1.5 ทุกอันมาจากการทะเลาะเบาะแว้งกัน พระสงฆ์สามเณรมาจากหลายตระกูลเข้ามา สู่พระธรรมวินัยเดียวกัน ในสมัยพุทธกาลเนื่องจากพระสงฆ์ส่วนมากเข้ามาบวชด้วยความศรัทธา อย่างแท้จริง และเป็นพระอรหันต์บุคคลมากจึงไม่มีปัญหาการทะเลาะวิวาท แต่ถึงกระนั้นก็ยังปรากฏ ดังได้ ยกตัวอย่างในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดความเดือดร้อน และความทุกข์กาย-ใจ ฟังแก่พระพุทธองค์ กูทะเลาะวิวาท และอุบาสกอุบาสิกาผู้อุปัชฌ์ ในคัมภีร์ ยังกล่าวถึงความเดือดร้อนแม้กระทั่งเทวดาผู้รับรู้รับทราบ ซึ่งสาเหตุก็มาจากเรื่องเล็กๆ โดยหลักพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเหตุแห่งการทะเลาะกันในส่วนที่เกี่ยวกับพระธรรมวินัย 18 ประการ (วิ.ม. (ไทย) 5/468/362) คือ 1)แสดงสิ่งที่ไม่ใช่คำว่าเป็นธรรม 2)แสดงสิ่งที่เป็นธรรมว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ทำ 3)แสดงสิ่งที่ไม่ใช่วินัยว่าเป็นวินัย 4)แสดงวินัยว่าไม่ใช่วินัย 5)แสดงสิ่งที่ตาคัดไม่ได้ภาษิตไว้ ตาคัดได้ ภาษิตไว้ได้กล่าวไว้ 6)แสดงสิ่งที่ตาคัดได้ภาษิตไว้ได้กล่าวไว้ว่า ตาคัดไม่ได้ภาษิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ 7)แสดงจรียวัตรที่ตาคัดไม่ได้ประพุดติมาว่า ตาคัดได้ประพุดติมา 8)แสดงจรียวัตรที่ตาคัดได้ ประพุดติมาว่า รากาคัดไม่ได้ประพุดติมา 9)แสดงสิ่งที่ตาคัดไม่ได้บัญญัติไว้ว่า ตาคัดได้บัญญัติไว้ 10)แสดงสิ่งที่ตาคัดได้บัญญัติไว้ว่า ตาคัดไม่ได้บัญญัติไว้ 11)แสดงสิ่งที่ไม่ใช่อาบัติว่าเป็นอาบัติ 12)แสดงอาบัติว่าเป็นไม่ใช่อาบัติ 13)แสดงอาบัติเบาว่า เป็นอาบัติหนัก 14)แสดงอาบัติหนักว่า เป็นอาบัติเบา 15)แสดงอาบัติที่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ 16)แสดงอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือว่า เป็นอาบัติที่มี ส่วนเหลือ 17)แสดงอาบัติ ชั่วหยาบว่า เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ 18)แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า เป็นอาบัติ ชั่วหยาบ ซึ่งอาจนำมาวิเคราะห์กรณีภิกษุชาวเมืองโกสัมพี จะเห็นได้ชัดว่า เข้าตามหลักการนี้ เป็นการทำให้

เรื่องเล็กให้กลายเป็นเรื่องใหญ่ลูกกลมไปถึงบ้านเมือง จนเรื่องราวต้องระงับลงด้วยการลงโทษทางสังคม สร้างความทุกข์แก่ผู้ทะเลาะวิวาทเองดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงเป็นที่มาแห่งการบัญญัติพระวินัยแต่ละข้อเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปเจตนารมณ์ในการบัญญัติพระวินัยได้ดังนี้คือ เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนเหี้ยมโหด เพื่อป้องกันไม่ไ้ร่วงโลกเลี้ยวชีพ เพื่อป้องกันความรู้ร้าย เพื่อป้องกันความประพฤติเลวทราม เป็นต้น และในการบัญญัติพระวินัยนั้น สงเล็งเห็นประโยชน์ที่จะให้เกิดกับปัจเจกชนและสังคมอยู่ 3 ระดับ คือ 1) มุ่งประโยชน์แก่สังคม(สังฆะ) 2) มุ่งประโยชน์แก่บุคคล 3) มุ่งประโยชน์แก่พระสัทธิธรรมอันเป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของโลกและชีวิต (อิทธิเทพ ผาท, 2549) แต่ถึงกระนั้นยังมีพระสงฆ์ที่อาจบวชเข้ามาด้วยประสงค์อื่น หรือขาดการอบรมศึกษาอย่างเพียงพอจนนำไปสู่ความทุกข์จากการทะเลาะวิวาทดังกล่าวข้างต้น

3.1.6 ทุกข์อันเนื่องมาจากชั้นทั้ง 5 ทุกข์ในชั้น 5 จัดได้ว่า เป็นทุกข์สากลที่ทุกชาติ ภาษา ศาสนา ทุกวัย และทุกเพศต้องประสบ ตราบใดที่ยังดำรงชั้นอยู่ เพราะการยึดมั่นในชั้นเป็นทุกข์(วิ.ม. (ไทย) 4/14/21, ที.ม. (ไทย) 10/387/324-328, ม.ม. (ไทย) 12/120/118) ชั้น 5 คือ 1) รูปชั้น (กองรูป, ส่วนที่เป็นรูป, ร่างกาย พุติกรรม และคุณสมบัติต่างๆ ของส่วนที่เป็นร่างกาย, ส่วนประกอบไฟลัรูป รุปธรรมทั้งหมด, สิ่งที่เป็นร่างพร้อมทั้งคุณและอาการ) 2) เวทนาชั้น (กองเวทนา, ส่วนที่เป็นการเสวย อารมณ์, ความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ) 3) สัญญาชั้น (กองสัญญา, ส่วนที่เป็นความกำหนดหมาย, ความกำหนดได้หมายรู้ในอารมณ์ 6 เช่นว่า ขาว เขียว ดำ แดง เป็นต้น) 4) สังขารชั้น (กองสังขาร, ส่วนที่เป็นความปรุงแต่ง, สภาพที่ปรุงแต่งจิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลางๆ, คุณสมบัติต่างๆ ของจิต มีเจตนาเป็นตัวนำ ที่ปรุงแต่งคุณภาพของจิต ให้เป็นกุศล อุกุศล อัปยาคฤต) 5) วิญญาณชั้น (กองวิญญาณ, ส่วนที่เป็น ความรู้แจ้งอารมณ์, ความรู้อารมณ์ทางอายตนะ 6 มีการเห็น การได้ยิน เป็นต้น ได้แก่ วิญญาณ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2543 : 317) ชั้นทั้ง 5 นี้ แต่ละอย่างต่างทำหน้าที่ของตน และก็มี ความทุกข์เฉพาะตนๆ และแต่ละอย่างก็มีความทุกข์ต่างกันออกไป บางอย่างมีสภาพเป็นทุกข์ปรากฏชัดใน ชั้น 5 บางอย่างเป็นความทุกข์ที่ปรากฏชัดในอริยสัจ และบางอย่างมีสภาพปรากฏชัดในไตรลักษณ์ (พระมหาเกษม สญญโต (ลักษณะวิลาศ), 2534) ชั้น 5 ยังเป็นที่รองรับกรรม ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ กรรมชั่วที่ ให้ผลเป็นทุกข์ การอธิบายคำสอนเรื่องทุกข์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท อาจสรุปได้ว่า เป็นการอธิบาย กระบวนการที่ชั้น 5 เสวยกรรมทั้งกรรมดี และกรรมชั่ว การพ้นจากทุกข์ได้ถาวรคือ การชำระกิเลสหมด ล้นคือ เข้าสู่ความเป็นพระอรหันต์ เพราะพระอรหันต์จะไม่เป็นทุกข์เพราะชั้น 5 เพราะท่านละความยึด มั่นในชั้น 5 แล้วทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง (ขุ.ธ. (ไทย) 25/202/95) ดังพระอริยบุคคลทั้งพระสงฆ์ และฆราวาสในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท

3.2 ทุกข์ของคฤหัสถ์ พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้มาถึงปัจจุบันก็ด้วยพุทธบริษัท 4 อันได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา (อง. ปญจก. (ไทย) 22/271/343-344) แบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือ บรรพชิตและ

คฤหัสถ์ ทั้งสองฝ่ายต่างช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เรื่องราวในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท จึงมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับดั่งทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ แม้แต่ในการอธิบายคำสอนเรื่องทุกข์ก็มีเรื่องราวมากมายที่กล่าวถึงการเสวยทุกข์ของคฤหัสถ์ ซึ่งผู้เขียนได้ใช้กรอบทุก 10 ประการดังกล่าวในพระสงฆ์ โดยเพิ่มความทุกข์เข้ามามากกว่าพระสงฆ์ เพราะฆราวาสมีโอกาสประสบกับทุกชนิดที่เพิ่มมาคือ ทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติ ประจำวัน ทุกข์ที่เกิดร่วมกันคู่กันไป และทุกที่จอตมาทำให้ประสบเสมอๆ ทั้งเส้นทางชีวิต และผลกระทบอันเนื่องมาจากขาดการศึกษาอบรมในการเผชิญกับทุกดังกล่าวในคฤหัสถ์บางส่วน จึงสร้างความทุกข์แก่คฤหัสถ์มากกว่าพระสงฆ์ดังจะกล่าวต่อไป

3.2.1 ทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติประจำวัน ความรุนแรงของทุกหมวดนี้ ดูเหมือนจะมีคนคำนึงถึงน้อยมาก เพราะมักเป็นเรื่องปกติ แต่ในความเป็นจริงแล้ว แม้นิพัตทุกขนี้ ก็เป็นเรื่องสาหัสไม่น้อยไปกว่าทุกอย่างอื่น อากาศที่หนาวเกิน ร้อนเกิน พรากชีวิตมนุษย์ไปแล้วมิใช่น้อย แม้ความหิว ความกระหาย เพราะเช่นเดียวกัน ในประเทศที่มีอาหาร มีความอุดมสมบูรณ์ อาจจะไม่เห็นทุกข์นี้ได้ยาก แต่ในประเทศขาดแคลนอาหารขาดแคลนทุกข์ชนิดนี้จะปรากฏให้เห็นชัดเจน แม้ผู้ที่ไม่ต้องทุกข์ถึงตายก็ต้องทุกข์ทรมานอย่างรุนแรง แม้แต่การบริโภคด้วยความหิวพระพุทธร่องค้อยทรงวางหลักไว้ เพื่อให้การตอบสนองของความหิวให้เป็นอย่างปกติสุขคือ หลักการพิจารณาคติบริโภคดังพระพุทธพจน์ว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาโดยแยบคายแล้วชั้นบิณฑบาต ไม่ใช่เพื่อนเล่น ไม่ใช่เพื่อนมั่งเมา ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง ไม่ใช่เพื่อประดับประดา แต่เพียงเพื่อความดำรงอยู่ได้แห่งกายนี้ เพื่อบำบัดความหิว เพื่อบุญเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยความคิดเห็นว่า โดยอุบายนี้ เราจะกำจัดเวทนาเก่าเสีย ได้จากไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้น ความดำรงอยู่แห่งชีวิต กล่าวไม่มีโทษ แลการอยู่โดยผาสุกจากมีแก่เรา แล้วจึงบริโภคอาหาร (ม.ม. (ไทย) 12/27/23, ม.จ. (ไทย) 14/75, 422/80, 456) นั้นเพราะความหิวเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญนั่นเอง อีกอย่างคือทุกข์เพราะปวดอุจจาระปวดปัสสาวะ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่นับว่าทนได้ยากยิ่ง ในยามที่อยู่ในที่ปกติ เช่น บ้าน หรือสำนักงาน และร่างกายก็อยู่ในสภาพปกติ การถ่ายหนัก-เบา แม้จะมีอาการเจ็บปวดบ้าง ก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่ในกรณีที่อยู่ในที่ไม่ปกติ เช่น ในยานพาหนะ หรือในที่คนคับคั่ง สถานที่ถ่ายอุจจาระ ถ่ายปัสสาวะไม่มีพ้อ หรือไม่มีจะสร้างความทุกข์หนักเพราะเรื่องนี้ให้แก่บุคคลในที่นั้นไม่น้อยเลยทีเดียว ยิ่งถ้าต้องเกิดอาการผิดปกติเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งเข้าด้วยแล้ว ความทุกข์หนักเพราะปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ ก็จะปรากฏชัดเจนชีวิตฆราวาสเป็นชีวิตที่ต้องสู้ทั้งกายทั้งทางกายใจ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับดั่งสังคัม บุคคลมากมายในการดำรงชีวิต จึงประสบกับเราเก่งมากกว่าพระสงฆ์ที่อิสระกว่า และต่อสู้กับกิเลสในใจมากกว่า

3.2.2 ทุกข์จากความเจ็บป่วย ทุกข์จากความเจ็บป่วยสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน แม้กระทั่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในส่วยนกาย แต่หากเป็นผู้ถูกชนทั่วไปทุกตายจากความเจ็บป่วยอาจส่งผลถึงจิตใจจนนำไปสู่การตัดสินใจตบชีวิตดังปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท หลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งกำจัดทุกข์ทางจิตใจเป็นหลักคือ 1) การใช้โยนิโสมนสิการ คือการพิจารณาหาเหตุผล คุณค่า ประโยชน์และโทษ

ในเรื่องนั้นๆ กับต้นรู้จักแก้ไขปัญหา และการรู้จักดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ป่วยมีอาการไม่รุนแรง ซึ่งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ 2) การใช้สมาธิบำบัด เช่น อานาปานสติ พุทธานุสติ การเจริญเมตตา เมื่อสงบระงับนิวรณ์กิเลส จนทำให้เกิด ปิติสุข และความผ่อนคลาย 3) การคบหากัลยาณมิตร เช่น พ่อ แม่ ครู พระสงฆ์ จิตแพทย์ คนใดคนหนึ่ง ที่สามารถให้คำแนะนำและคำปรึกษาได้ (พระมหาปองปริตตา ปริบูรณ์, 2545) ในการรักษาเป็นที่ทราบว่าย่อมมีทางหายได้ และไม่หาย ถึงแม้จะได้อาหารที่ดี ยาดี และบุคคลที่พยาบาลที่ดี ก็มีทั้งหายและไม่หายดังกล่าวข้างต้น ประเด็นนี้ถือให้เห็นเรื่องกรรมที่บุคคลย่อมเป็นไปตามกรรมที่ตนเองได้กระทำกันให้ผลตามความเหมาะสมแก่กรรม ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทยังกล่าวถึงการใช้ทุกที่เกิดจากความเจ็บป่วยให้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ทุกข์ของฆราวาส อันนำไปสู่การบำเพ็ญบุญดังปรากฏในเรื่องพระนางโรหิณี

3.2.3 ทุกข์จากการแสวงหาอาหารเลี้ยงปากท้อง ชีวิตของฆราวาสเป็นเส้นทางชีวิตแห่งการแสวงหาปัจจัยเลี้ยงชีพให้ดำเนินไป โดยเฉพาะในสมัยพุทธกาลที่เป็นยุคเกษตรกรรม และประชาชนส่วนมากเป็นคนยากจน แต่ด้วยความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจึงยังหาโอกาส แม้ทรพีในการทำบุญความลำบากในการหาเลี้ยงชีพในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทยังถูกอธิบายเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับหลักกรรมคือ เหตุที่บุคคลเกิดมามีโรคทรพีน้อย เพราะไม่ทำทานแก่สมณะ หรือพราหมณ์ เสียที่บุคคลเกิดมามีโรคทรพีมาก เพราะให้ทานแก่สมณะหรือพราหมณ์ ม.อ. (ไทย) 14/289-297/349-357) นอกจากความทุกข์จากความลำบากในการแสวงหาแล้วในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทยังกล่าวถึงทุกข์ในการบริหารจัดการทางการรักษาจากโจรผู้ร้าย และความตระหนี่ของตนเองอันนำความทุกข์มาให้ หลักพระพุทธศาสนา กล่าวถึงหลักการบริหารทรัพย์สมบัติที่ได้มา เพื่อไม่ต้องประสบกับความลำบากในส่วนที่ได้มาแล้วคือ หลีกเลี้ยงอบายมุข (ที.ปา. (ไทย) 11/248/202) 1)การหมกมุ่นในการดื่มสุราเมรัยของมีนเมาอันเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความประมาท 2)การหมกมุ่นในการเที่ยวตามตรอกซอกซอยในเวลากลางคืน 3)การหมกมุ่นเที่ยวดูมหรสพ 4)การหมกมุ่นในการเล่นการพนัน 5)การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร 6)การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน ที่สร้างความทุกข์แก่บุตรของเศรษฐีมาแล้ว ดังปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท นอกจากหลีกเลี้ยงอบายมุขยังต้องจัดการทรัพย์ให้ถูกวิธีคือ 1)นฏฐคเวณา ของหายของหมด รู้จักหามาไว้ 2)ชินณปฏิสังขรณา ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม 3)ปริมิตปานโภชนา รู้จักประมาณในการกินการใช้ 4)อธิปัจจสีลวนตสถาปนา ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน (อง.จตุกก. (ไทย) 21/258/333) หากปฏิบัติได้ดังนี้ความทุกข์จากการแสวงหาอาหารเลี้ยงชีพอาจบรรเทาเบาบางลงได้ ตามความเข้มแข็งของการปฏิบัติ อนึ่ง สิ่งที่ปรากฏเสมอในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทคือ ความทุกข์จากการแสวงหาปัจจัยเลี้ยงชีพมักจบลงด้วยการเข้าสู่ธรรม หนังสือให้เห็นถึงหลักคำสอนเรื่องทุกข์ที่ว่า มองทุกข์ให้เห็นจึงเป็นสุข

3.2.4 ทุกข์เพราะไฟกิเลสแผดเผา ความทุกข์ตามข้อนี้ เฟ่งเฉพาะทุกทางใจ เพราะระคะโทสะ โมหะ ทานเปรียบเหมือนไฟ คือ ความร้อนดังปรากฏในอาทิตตปริยายสูตร (วิ.ม. (ไทย) 4/1/1, วิ.ม.

(บาลี) 4/1/1) กิเลสทั้งสามนี้โพล่งขึ้นมารุนแรงเมื่อไร ความหวั่นไหว กระทบกระส่ายก็เกิดขึ้น ราคะ เป็นกิเลสที่เกิดง่าย แต่ดับช้า โทสะ เกิดเร็ว ดับก็เร็ว นี่เปรียบกันระหว่างสองอย่าง ส่วนโมหะนอกจากเกิดช้า ดับช้าแล้ว ยังเป็นกิเลสที่เจืออยู่ในราคะและโทสะเสมอ หากจะหมดไปด้วยเหตุใด โลกจะหมดไปเป็นส่วนสุดท้าย ความทุกข์เพราะโมหะจึงเป็นความทุกข์ที่ปิดบัง และมีระยะยาวนานที่สุด ชีวิตทุกข์สลับเป็นชีวิตที่ต้องเกี่ยวพันกับคนมาก ต้องดิ้นรนแสวงหาทรัพย์เลี้ยงกายดังกล่าวมาแล้ว จึงมีโอกาสประสบกับอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความใคร่ ความโกรธและความหลงใหล ซึ่งหากไม่ได้สมอยากก็จะทุกข์ใจ และเกษียณกระสุนให้ได้มา อันนำความทุกข์ตายมาซ้ำเติม เพราะผลแห่งการกระทำตามอำนาจกิเลสย่อมสนองผลกรรมกับมาเป็นทุกข์ ตามจะบรรเทา หรือกำจัดทุกข์จากความเผละนของกิเลสก็คือหลักไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา(องตฺก. (บาลี) 20/91/229, องตฺก. (ไทย) 20/91/318) ซึ่งหลักไตรสิกขาเป็นหลักใหญ่ เป็นกระบวนการพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา เพื่อนำชีวิตมนุษย์ให้ดำเนินไปสู่ภาวะที่ดีงาม มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัตถุที่ถูกต้อง มีสุขภาพจิตที่ดี พึงตนได้จนกระทั่งบรรลุถึงโพธิ์ คือภาวะแห่งผู้รู้ ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของราคะ โทสะ โมหะ เรียกว่าพ้นจากทุกข์ บรรลุถึงภาวะที่เป็นอิสระ คือ นิโรธ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 100) ดังเรื่องในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท คือเรื่อง พระนันทกุมารที่เอาชนะราคะได้ตามพุทธวิธี พ้นทุกข์ได้อย่างถาวร

3.2.5 ทุกอันเป็นผลของกรรมชั่ว พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเรื่องกรรม และให้ความสำคัญหลักธรรมว่าเป็นหลักธรรมใหญ่และสำคัญ ทั้งนี้ เพราะกรรมได้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ กรรมจึงเป็นหลักธรรมมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมบุคคลจะมีชีวิตที่เจริญขึ้นหรือเสื่อมลง มีทุกข์หรือสุขนั้น มีผลมาจากกรรมของตนเองทั้งสิ้น มิใช่การกระทำของผู้อื่น พระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของคำไว้ดังที่ปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เจตนานั่นเอง เราเรียกว่ากรรม บุคคลลงใจแล้วจึงกระทำด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ (อง.ฉกฺก. (ไทย) 22/334/342) ดังนั้น กรรมจึงเกิดจากการกระทำของเราเอง มิใช่มีใครมากำหนด การกระทำดีเรียกว่า กรรมดี การกระทำชั่วเรียกว่ากรรมชั่ว ในการกระทำทุกอย่าง ย่อมมีผลเรียกว่า วิบากที่บุคคลผู้กระทำ จะต้องเป็นผู้รับ ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วว่า เป็นคัมภีร์ที่อธิบายการเสวยกรรมดี กรรมชั่วของบุคคลมากมายที่เกี่ยวข้องด้วยพระพุทธองค์ทั้งในชาติปัจจุบัน และอดีตชาติ เพื่อเป็นอุทาหรณ์แห่งการทำกรรมในปัจจุบัน เสื้อวิบากที่ดีในอนาคต และการเสวยกรรมดังกล่าวยังประกอบไปด้วยการเสวยกรรมในภพภูมิต่างๆ ทั้งสุคติภูมิ(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 344) และทุคติภูมิหรืออบายภูมิ(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 377) ดังเรื่องเปรตที่ปรากฏในคัมภีร์ การดับธรรมทางพระพุทธศาสนา ต้องดับที่สาเหตุ คือผัสสะ การละกรรมดีและกรรมชั่วเพื่อไปสู่การสิ้นกรรมต้องปฏิบัติตามมรรคมืด 8 และพัฒนาตนเองด้วยหลักไตรสิกขา จึงจะสามารถพัฒนากรรมของตน หลุดพ้น

จากกิเลส เป็นเหตุให้สิ้นกรรมหรือดับกรรมการกระทำที่ไม่มีกิเลส ไม่จัดเป็นกรรมเป็นเพียงกิริยาเท่านั้น เก่งไม่มีวิบากให้รับผล ทำให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หรือหลุดพ้นจากวัฏฏะ 3 คือ กิเลส กรรม วิบาก เพื่อบรรลุพระนิพพาน มันเป็นเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา

3.2.6 ทุกอันมาจากการทะเลาะเบาะแว้งกัน ทุกข์เพราะการทะเลาะวิวาท เป็นทุกข์ทางสังคม หากไม่ได้ปรับความเห็นให้สอดคล้อง เข้ากันได้กับสังคม ก็จะเกิดปฏิกิริยาขัดแย้งกัน ทุกประเภทนี้ ท่านสอนให้ยอมรับความจริงว่าคนทุกคนไม่เหมือนกัน และสอนให้ทำดีต่อกัน มีปัญหาที่ให้อุดหนุนดกกลั่น รู้จักให้ออกาสและให้อภัย ทุกอันมาจากการทะเลาะเบาะแว้งกันเกี่ยวเนื่องอย่างชัดเจนกับการพูด เพราะถ้อยคำที่ไม่น่าฟังนั่นเองเป็นที่มาแห่งการทะเลาะเบาะแว้งจนนำไปสู่การประหัตประหารกัน หลักพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักการพูดไว้ 5 ประการ คือ พูดถูกกาล พูดคำจริง พูดคำอ่านว่า พูด คำประกอบด้วยประโยชน์ และพูดด้วยจิตเมตตา ซึ่งจากการศึกษาถึงคำอธิบายเป็นการขยายความขององค์ประกอบที่มีคุณลักษณะ เป็นวาจาสุภาสิต ไม่เป็นวาจาทุพภาสิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และท่านผู้รู้ไม่ตีเตือน(อง.ปญจก. (ไทย) 22/198/338)เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้ การกระทบกระทั่งกันทางวาจา ก็จะไม่ลุกลามไปสู่สงครามดังเรื่องการทะเลาะวิวาทของพระญาติของพระพุทธเจ้าเพลงดังปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท

3.2.7 ทุกข์ที่เกิดร่วมกันคู่กันไป ทุกข์ที่เกิดร่วมกันคู่กันไป ทุกข์กำกับกัน ได้แก่ทุกข์มี เนื่องจากการมีดังที่กล่าวไว้ในโลกธรรมสูตรว่า การมีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ทั้ง 4 อย่างนี้เป็นทุกข์ซึ่ง เรียกว่า วิปริณามทุกข์ คือทุกเนื่องด้วยความผันแปร หรือทุกข์ที่แฝงอยู่ในความผันแปรของสุข คือ ความสุขที่กลายเป็นทุกข์ หรือทำให้เกิดทุกข์ เป็นความทุกข์ที่ซ่อนเร้นในความสุขที่ถูกสุขปิดบังไว้ เพียงชั่วขณะหนึ่ง(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 87) เป็นทุกข์เมื่อแปรเป็นอื่นไป แม้ขณะที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เป็นทุกข์ได้ เป็นต้นว่ามีลาภคือมีทรัพย์สมบัติก็ต้องคอยระวัง ไม่เป็นอันหลับอันนอน และถึงเสียชีวิตในการป้องกันทรัพย์ก็มี มียศคือได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่กว่าคนสามัญทั่วไปต้องใช้จ่ายมากกว่าคนทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีทรัพย์มากซึ่งมักจะไม่พอใช้ต้องมีภาระมาก ความสุขพลอยทุกข์ไปกับเขาด้วย ส่วนการสรรเสริญก็เหมือนกับได้ดื่มน้ำหวาน ขวนให้เพื่อนไปว่าตัวเรานี้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง ต้องมีสตรีระวังไม่ให้ลืมตน สำหรับเรื่องความสุข เมื่อมีสุขก็เป็นทางให้ปรารถนามากยิ่งขึ้นไม่รู้จักพอ ซึ่งเป็นทุกข์รำไป ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทที่ปรากฏชัดเจนคือ พระเจ้าอันลกัปปะ กับพระเจ้าเวฏฐทีปะที่ เคยสวสุพรรณเกิดจากราชสมบัติ แต่เวลาผ่านไปกลับกลายเป็นความทุกข์ที่ต้องบริหารบ้านเมือง บริหารผู้คนมากมาย อีกทั้งวัยที่มากขึ้นเห็นสังขารบางอย่างในชีวิต

4. การพิจารณาความทุกข์ด้วยสติสัมปชัญญะ

พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวถึงความหมายของสติไว้ว่า “สติหมายถึง ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจไว้กับกิจ หรือกลุ่มจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง(กายอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน)จำการที่ท่า และคำที่พูดแล้วแม่นยำได้” นอกจากนี้ยังหมายถึง “ความระมัดระวัง ความตื่นตัวต่อหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในการรอคอยรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร แม้คำสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก 84000 พระธรรมขันธ์ ก็ได้สรุปลงในความไม่ประมาท ดังในมหาปรินิพพานสูตรพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า พวกเธอจงอย่าประมาท มีสติ มีศีล บริสุทธิ์ มีความดำรงมั่นคงดี รักษาจิตของตนไว้ ผู้ที่ไม่ประมาทอยู่ในธรรมวินัยนี้ ละการเวียนว่ายตายเกิดแล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้(ที.ม. (บาลี) 10/185/108, ที.ม. (ไทย) 10/185/132) และในขณะที่จะเสด็จในครั้งสุดท้ายว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือน เธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด” (ที.ม. (บาลี) 10/218/135, ที.ม. (ไทย) 10/218/166) จะเห็นว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงความสำคัญของสติ ด้วยการย่อคำสอนที่ทรงประกาศตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ลงในบทความไม่ประมาทเพียงบทเดียว ความไม่ประมาท หรือการมีสติ จึงมีความสำคัญมากที่สุด ต่อการดำเนินชีวิตของพุทธบริษัท เพื่อเป็นมรรคาในการเดินตามรอยบาทแห่งพระศาสดา เพื่อความเจริญรุ่งเรืองไฟบุญและผาสุก จนกว่าจะเข้าถึงความพ้นทุกข์ กล่าวคือ พระนิพพาน

5. การพิจารณาความทุกข์ในการพัฒนาสังคม

ในสังคมเศรษฐกิจส่วนประกอบของ “ความต้องการ” และ “การสนองตอบ” โดยมีกลไกในการทำให้บรรลุเป้าหมายได้แก่ “ราคาและการแลกเปลี่ยน” ต้องมีเงื่อนไขในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือ “เงิน” อาศัยในเหตุปัจจัยที่ไล่เรียงดังกล่าว ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินเรื่องไปตลอดทั้งสายไม่ขาดตอน ปรากฏการณ์เศรษฐกิจที่ถูกวิถีชีวิตของมนุษย์เอาไว้ในสังคมล้วนเป็นการสั่งสมปัญหามาสู่อำนาจการ “เกิดทุกข์” เศรษฐกิจโดยพื้นฐานที่มีความสำคัญกับมวลมนุษยชาติสามารถพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่เป็นปรากฏการณ์อันผูกพันกับวิถีของการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น สำคัญเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความต้องการและการสนองตอบ” โดยเบื้องต้นมนุษย์นั้นมีความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเป็นสำคัญได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคหรือที่เรียกว่า “จตุปัจจัย” คับเมื่อสังคมมีวิวัฒนาการขั้นนำไปสู่ความเจริญมากขึ้น ความต้องการพื้นฐานดังกล่าวได้ก้าวกระโดดเข้าไปสู่มาตรฐานของการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้นเพื่อแปรเปลี่ยนยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะพึงสังเกตได้จากความหลากหลายของเทคโนโลยีและสินค้าที่มีอยู่อย่างมากมายเพื่อสนองตอบต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว

ในสังคมเศรษฐกิจปัจจุบันนี้ ความโลภ (โลภะ) ถือได้ว่าเป็นปฐมฐานที่บังคับ บีบคั้นให้ผลิต “ความต้องการ” อยากรได้นั้น อยากรได้นี้ไม่มีที่สิ้นสุด รวมทั้งเป็นรากฐานแห่งโทสะ (โกรธ, โมโห) เมื่อไม่ได้รับสมใจปรารถนา ให้เกิดการขัดเคืองใจไม่สบายอารมณ์ นำพามาซึ่งความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ สนวนโมหะ (ความหลง) คือได้ว่าเป็นแรงเสริมส่งเสริมสนับสนุนโลตัส (ความโลภ) อย่างเด่นชัดจนที่สุด เมื่อมีความอยากรได้นั้นสิ่งนี้ เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ ทำให้เกิดความหลงในวัตถุที่เสพบำรุงบำเรอว่า สภาวะเหล่านั้นคือความสุข ปลูกฝังอย่างรากลึกลงไปในความรู้สึกที่แนบแน่น ทำให้พลังอำนาจแห่งโมหะแข็งแกร่งเสริมสร้างเป็นแรงขับเคลื่อนรถต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

6. สรุป

การพิจารณาความทุกข์ในการพัฒนาสังคม ประกอบด้วยความต้องการและการสนองตอบ โดยมีกลไกในการทำให้บรรลุเป้าหมายได้แก่ ราคาและการแลกเปลี่ยน ต้องมีเงื่อนไขในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือ เงิน อาศัยในเหตุปัจจัยที่โลภเรียงดังกล่าว โดยเบื้องแรกมนุษย์นั้นมีความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเป็นสำคัญได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค หรือที่เรียกว่า จตุปัจจัย เมื่อสังคมมีวิวัฒนาการขั้นนำไปสู่ความเจริญมากขึ้น ความต้องการพื้นฐานดังกล่าวได้ก้าวกระโดดเข้าไปสู่มาตรฐานของการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้นเพื่อแปรเปลี่ยนยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะพึงสังเกตได้จากความหลากหลายของเทคโนโลยีและสินค้าที่มีอยู่อย่างมากมายเพื่อสนองตอบต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ล้วนพัฒนาขึ้นมาจากกองทุกข์ในอดีตมากกว่าที่สังคมเทคโนโลยีอยู่ในขณะนี้ คนเราต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์มาแล้วไม่รู้สักกี่ครั้งก็หน จากยุคอดีตคนเราต้องเผชิญหน้ากับธรรมชาติอันทารุณจากความร้อนและความหนาวเผชิญหน้ากับความหิวเผชิญหน้าจากภัยพิบัติทั้งน้ำท่วม ภูเขาไฟระเบิด ภัยหนาวและภัยแล้ง ความทุกข์ทำให้มนุษยชาติมีพัฒนาการจากเดิมทำได้แต่เพนจรล่าสัตว์ไปตามท้องที่ต่างๆ ก็เริ่มหันมาเพาะปลูกธัญญาหาร คนที่อยู่บนภูเขาสูงก็อพยพกลับลงมายังพื้นที่ลุ่มใกล้แม่น้ำ ปักหลักปักฐานเป็นหลักแหล่ง คนที่เคยตากแดด ตากลม ตากฝน ต้องทนร้อนทนหนาวก็เริ่มเสาะหาที่อยู่อาศัย จากนอนกลางดินกินกลางทราย เปลี่ยนมาอยู่ในถ้ำ กลายเป็นบ้าน เป็นคฤหาสน์ในปัจจุบันความทุกข์ก่อให้เกิดพัฒนาการต่างๆ ของโลกอย่างมากมาย ดังจะเห็นได้จากในยุคดึกดำบรรพ์มนุษย์ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยถาวร จะเดินทางเร่ร่อนไปตามที่ต่างๆ ที่มีน้ำและอาหารอุดมสมบูรณ์และหวังเพียงให้ชีวิตปลอดภัยจากศัตรูภัยอันตรายเมื่อเกิดความทุกข์คือความกลัวทั้งกลัวการอดอยากทำให้มนุษย์เกิดการรวมตัวเป็นชุมชนหรือกลุ่มเมือง ยากรำรวยก็ทำให้การเดินทางเพื่อการค้าขายและการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น

7. บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 20, พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 12, อังคุตตรนิกายเอก-ทุก-ติกนิบาตร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์ ชุด คำวัด**. กรุงเทพฯ : วัดราชโอรสาราม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2543). **จะพัฒนาคนกันอย่างไร?**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- _____. (2545). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : บริษัท สีสอนวัน จำกัด.
- _____. (2546). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทฺธโฆสเถระ. (2548). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระมหาเกษม สณฺญโต (ลักษณะวิลาศ). (2534). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทุกข์ในพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาปองปรีดา ปริบูรณ์. (2545). **การป้องกันและการรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อติเทพ ผาธา. (2549). **การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณี อธิกรณสมณะ 7 และกฏนิคกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา*

Integrated Buddhism and Professional Practice in Educational Administration

พระครูชัยรัตนกร (ไชยรัตน์ ชยรัตน) ¹

Phrakruchairattanakorn (Chairat Chayaratano) ¹

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Program in Educational Administration ¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Email : johnnnny_2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

ความเจริญก้าวหน้าสังคมในยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันทั่วโลก องค์กรต่างๆ ต้องเตรียมความพร้อม เพื่อที่จะแข่งขันและพร้อมที่จะรับมือกับปัญหาใหม่ๆ รวมถึงมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่อย่าง สม่ำเสมอ และอย่างต่อเนื่อง องค์กรต่างๆ ต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนเองให้เข้ากับความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี มีการสร้างความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความพร้อม และสามารถปรับให้องค์กรอยู่รอดได้ ซึ่งไม่เว้น แต่องค์กรด้านการศึกษา การศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้าน และ สมดุล โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข และมีสมรรถนะทางวิชาชีพ ทั้งนี้ในสถาบันการศึกษา มีหลักสูตรทางการบริหารการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาที่เน้นการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อการ “แลกเปลี่ยน” ในภูมิความรู้ ภูมิปัญญา ซึ่งกันและกันกับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษา ต่างเป็นผู้ให้และต่างเป็นผู้ได้รับเพื่อมุ่งหวังให้เกิดผลการปฏิบัติ การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ และส่งผลต่อนักศึกษา

คำสำคัญ : พุทธบูรณาการ; การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา; การบริหารการศึกษา

* Received February 12, 2020; Revised March 25, 2020; Accepted May 29, 2020

ABSTRACT

The progress of society in today's world leads to competition all over the world. Organizations must prepare to compete and be ready to deal with new problems and be ready to develop themselves consistently and continuously. As organizations must adapt their strategies to technological advancements, create new knowledge in order to develop the organization to be ready and able to adapt to survive. But educational organizations and education are very important for human resource development in order to develop people in a balanced and balanced manner with the goal of making Thai people good, talented, happy and with professional competence. In educational administration at the graduate level that emphasize professional education management practice for students in order to "exchange" in the knowledge (Wisdom) with each other with the practitioners in the school or Educational organizations are the givers and the recipients in order to achieve the result of learning and new knowledge and affect students at all.

Keywords : Integrated Buddhism; Professional Practicum of Educational Administration; Educational Administration

1. บทนำ

ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหากลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะขององค์กร โดยเฉพาะด้าน การศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาปรับ เปลี่ยนให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม (Phra Thep Sophon (Prayoon Dhammajitto), 2004) ผู้บริหารต้องมีความพร้อมและมีศักยภาพใน การพัฒนาองค์กร มีสามารถเป็นผู้นำให้แก่ ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาในสถานศึกษาของตนเองได้ ด้วยหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษานี้ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมี แนวคิด ทางด้านศาสนาเป็นอีกแนวคิดและมาตรการหนึ่งที่สำคัญและเชื่อมั่นว่าสามารถที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค สังคมได้อย่างยั่งยืนแม้ว่าจะได้ผลช้าก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่มีผู้ตั้งข้อสงสัยบ่อยครั้งว่า สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีพระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก สำคัญ แต่ทำไมจึงเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด แห่ลงอบายมุข รวมทั้งปัญหาการคอร์รัปชั่นที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาเป็นต้น จนนำไปสู่การสรุปว่าพระพุทธศาสนาไม่ เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาของสังคมหรือไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาสังคมได้ การพิจารณาถึงแนวคิดและ

บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาสังคมไทย จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ถูกนำเสนอเพื่อการพัฒนาสังคมไทย ซึ่งนักวิชาการบางท่านเรียกว่ากลุ่มท้องถิ่นนิยม ที่เป็นกลุ่มเน้นย้ำ คุณค่าของภูมิปัญญา และคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่เพียงจะช่วยเยียวยาปัญหาสังคมไทย หากแต่ยังจะมีคุณค่าสำหรับโลกอีกด้วย (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2542 : 14-15)

สำหรับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาควรคำนึงถึงการบรรลุผลในประกาศของคุรุสภาเรื่องการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2557 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษา ผู้บริหารที่เลี้ยง คณาจารย์นิเทศ เจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุผลตามความคาดหวังของหลักสูตรและเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา อันจะทำให้การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและมีความชัดเจน ซึ่งวิธีการพุทธบูรณาการ ตามวิธีการของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) หรือเรียกภาษาอังกฤษว่า “Brahmapundit’s Method” โดยมีวิธีการในการศึกษา 2 วิธีย่อย คือ 1) วิธีการบูรณาการแบบพุทธวิทยา (Buddhology) เป็นการพระพุทธศาสนามาเป็นฐานในการอธิบาย แล้วนำวิทยาการ หรือศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริม โดยมีเจตนารมณ์เพื่ออธิบายสนับสนุนให้พระพุทธศาสนาทันสมัย และสมเหตุสมผลมากยิ่งขึ้น 2) วิธีการบูรณาการแบบธรรมวิทยา (Dhammology) โดยการนำวิทยาการหรือศาสตร์สมัยใหม่มาเป็นตัวตั้ง แล้วนำหลักธรรมะในพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการประยุกต์ใช้ ตีความอธิบาย วิเคราะห์ บูรณาการ และสังเคราะห์ออกเป็นชุดอธิบาย ชุดความคิด หรือชุดความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ปฏิบัติ

ดังนั้นตามประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2557 ในระดับปริญญาเอก และระดับปริญญาโท กำหนดให้มีวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต และมีชั่วโมงปฏิบัติไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมง (15 x 6 ชั่วโมง) ประกอบด้วยการฝึกการบริหารสถานศึกษา 50% การฝึกบริหารการศึกษา 50% ในสถานศึกษาหรือหน่วยงาน ผู้บริหารที่เลี้ยงมีคุณสมบัติและประสบการณ์ และมีการจัดหรือแต่งตั้งอาจารย์นิเทศก์ตามที่คุรุสภากำหนด มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์จากการประเมินการปฏิบัติการวิชาชีพบริหารสถานศึกษา/บริหารการศึกษา

เพื่อให้เป็นไปตามประกาศคุรุสภาเรื่องการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2557 ดังกล่าว ในหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้กำหนดให้มีรายวิชา GS 63310 การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา (Professional Practicum of Educational Administration) เป็นรายวิชาบังคับเชิงปฏิบัติการวิชาชีพ 3 หน่วยกิต ไม่มีชั่วโมงการสอนหรือบรรยาย แต่มีชั่วโมงการปฏิบัติในภาคสนาม $15 \times 6 = 90$ ชั่วโมง มีชั่วโมงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง $15 \times 6 = 90$ ชั่วโมง โดยมีคำอธิบายรายวิชา

ดังนี้ “การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา จิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหาร การจัดการความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ การวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพ การมีอุดมการณ์ของผู้บริหารและแนวทางการพัฒนาเป็นผู้บริหารมืออาชีพ และความสามารถศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพ การนำเสนอเอกสารเชิงหลักการเพื่อปฏิบัติการวิชาชีพบริหาร การศึกษา ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาหรืออาจารย์ประจำรายวิชาและผู้บริหารที่เลี้ยง โดยคำนึงถึงมาตรฐานทางวิชาชีพ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา และในหน่วยงานทางการศึกษาที่กำหนด มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์นโยบาย การวางแผน นำแผนสู่การปฏิบัติ ประเมินผล และสะท้อนผล นำเสนอและรายงานผลการปฏิบัติการวิชาชีพเกี่ยวกับบทบาท กิจกรรม ผลงาน และอื่นๆ รวมทั้งประสบการณ์การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่ได้รับ”

2. พุทธบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา

2.1 พุทธบูรณาการ

นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นครูของมนุษย์และเหล่าเทวดาทั้งหลาย ได้ทรงอนุเคราะห์โลกด้วยการประกาศพุทธธรรม ตั้งแต่ตรัสรู้จนปรินิพพาน แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะปรินิพพานแล้วแต่สิ่งหนึ่งยังคงเป็นอมตะ คือ คำสอน ที่ประกาศไว้อย่างชัดเจนมีการถ่ายทอดและสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มีทั้งผู้ที่สนับสนุนและคัดค้านแต่ในที่สุด เมื่อผ่านการวิเคราะห์แล้วก็เป็นที่ยอมรับกันว่า คำสั่งสอน หรือหลักพุทธธรรม เป็นธรรมที่ไม่ขึ้นต่อเวลา ทนสมัยเสมอหรือที่เรียกว่า “อกาลิก” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543) ให้ผลไม่จำกัดกาล คือไม่ขึ้นกับกาลเวลา ให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติทุกเวลา ทุกโอกาส เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติไม่ว่าจะเป็นผู้ครองเรือน (นาคาริก) หรือผู้ละเรือนออกบวช (อนาคาริก) นอกจากจะเป็น อกาลิกธรรมแล้วยังเป็นสิ่งที่ทำทลายให้มวลมนุษย์มาพิสูจน์ด้วยตนเอง (เอหิปปัสสิโก)

ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาแห่งปัญญาและการปฏิบัติอภิปุทธธรรมนั้น ก็มีใช่เป็นเพียงปรัชญาของนักปรัชญา หรือเรื่องของนักคิดที่กำลังคิดค้นหาความจริง โดยใช้เหตุผลเชิงตรรกวิทยาหักล้างพิสูจน์ความจริงกันอยู่ หากแต่พุทธธรรมเป็นเรื่องของ “ศาสนานักปฏิบัติ” หรือเป็นการปฏิบัติของผู้ทรงปัญญา ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาให้กับชีวิตและความ เป็นอยู่จริงของมนุษย์ ณ ช่วงเวลานั้น พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการสอนความจริงที่เป็นประโยชน์และสั่งสอน เฉพาะสิ่งที่จะนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงไม่ทรงสนับสนุน การพยายามเข้าถึง “สัจธรรม” ด้วยวิธีครุ่นคิดและถกเถียงหาเหตุผล เกี่ยวกับปัญหาทางอภิปรัชญาซึ่งเป็นไปไม่ได้ และด้วยเหตุผลที่พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตจริงของมนุษย์นี้เองความเป็น “พุทธธรรม” จึงต้องอาศัยการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรมประกอบด้วย(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

3. พุทธบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา

3.1 การนำหลักพุทธบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักพุทธธรรม 9 ประการ เพื่อการบริหารงานภาครัฐ ได้แก่

1) พุทธบริหารที่มีเป้าหมายอันเป็นอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสงบสันติ ที่มีหลักธรรมคำสอน คือ การไม่ทำความชั่ว ทั้งปวง การบำเพ็ญแต่ความดี การทำจิตใจให้ผ่องใส เป็นรากฐานในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย สาธารณะและการบริหารกิจการงานภาครัฐ

2) พุทธองค์การ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้วางหลักการบริหารจัดการงานต้องอาศัย การร่วมกันทำงาน โดยมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในหมู่พระสงฆ์ มีการปรึกษาหารือกัน กำหนดกฎกติกาให้ยึดถือปฏิบัติ พร้อมกับการปรับตัวในการจัดการปัจจัย สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

3) การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ที่เป็นการวางหลักและบวณการวางแผนที่ ชี้นำให้แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ

4) ความเชี่ยวชาญเชิงพุทธ “เอตทัคคะ” ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้มอบหมายอำนาจ หน้าที่ให้พระสงฆ์ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่แต่ละท่านมีความรู้ความสามารถเฉพาะตามแต่นัดและมีขอบข่ายงานให้ชัดเจน

5) การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธเป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้งหรือป้องกัน มิให้เกิดความขัดแย้งในการบริหารงาน

6) พุทธบริการ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชนที่ผู้บริหาร องค์การภาครัฐต้องมีพรหมวิหาร 4 คือมีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และมีสังคหัตถ์ 4 คือ ต้องมีทาน ปิยะวาจา อัตถจริยา และสมานัตตา การที่ผู้บริหารองค์การภาครัฐมีพรหมวิหาร 4 และสังคหัตถ์ 4

7) พุทธจริยธรรมาภิบาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางหลักในการสร้างธรรมาภิบาลในการ บริหารองค์การที่ผู้บริหารและพนักงานของรัฐต้องรักษาศีลและประพฤดิธรรม เป็นเนืองนิตย์จนฝังอยู่ใน จิตใจที่คอยเตือนสติอยู่ตลอดเวลาที่มีหิริ โอตตัปปะ ยึดมั่นในเบญจศีล เบญจธรรม ที่คอยเป็นกลไกในการ กำกับให้ใจใสสะอาด สงบ

8) พุทธสัปปายะ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าใจดีว่าสภาวะแวดล้อมมีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นความไม่เที่ยงอย่างหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่งใดย่อมส่งผลกระทบ เชื่อมโยงถึงกันมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปของกระบวนการชีวิตและธรรมชาติ

9) สัมฤทธิผลเชิงพุทธ เป้าหมายของการเป็นพุทธบริษัท คือ ความสุขสงบและปรินิพพาน สัมฤทธิผลขององค์การภาครัฐ คือ ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีความเจริญเกิดสันติภาพสันติสุขซึ่งทางพุทธศาสนาได้วางวิถีปฏิบัติยึดเอามงคล 38 ประการ เพื่อพัฒนาชีวิตจิตวิญญาณของผู้บริหารและพนักงานของรัฐ

จากการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพการบริหาร โดยมีจุดมุ่งหมายของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาเพื่อให้การฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาเป็นไปเพื่อการ “แลกเปลี่ยน” (Exchange) ในภูมิความรู้(Knowledge) ภูมิปัญญา(Wisdom) ซึ่งกันและกันกับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษา ต่างเป็นผู้ให้และต่างเป็นผู้ได้รับเพื่อมุ่งหวังให้เกิดผลการปฏิบัติ(Result) การเรียนรู้(Learning) และความรู้ใหม่(New Knowledge) และส่งผลต่อนักศึกษาดังนี้

1. เพื่อให้ศึกษามีพัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education - TQF) และตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดเพิ่มเติมในด้านทักษะการเรียนรู้ มีดังนี้

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

- ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้
- ความเปิดเผยเปิดรับประสบการณ์ ความริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีปฏิภาณไหวพริบ
- ความมีพลังตื่นตัวมุ่งความสำเร็จ ความเชื่อในศักยภาพแห่งตน
- ความมีอารมณ์มั่นคง ไวต่อความรู้สึกของคนอื่น เคารพในสิทธิและความเห็นของผู้อื่น
- ยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาการและทางวิชาชีพ

ด้านความรู้

- ความรู้ในหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการวิชาชีพ
- ความรู้ในการวิเคราะห์นโยบาย การวางแผน นำแผนสู่การปฏิบัติ ประเมินผล และสะท้อนผล
- ประสบการณ์การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่ได้รับจากปฏิบัติการวิชาชีพ

ด้านทักษะทางปัญญา

- ความสามารถในการนำเสนอหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการวิชาชีพ
- ความสามารถในการวิพากษ์ วิจักษ์ วิเคราะห์ สังเคราะห์นโยบาย
- ความสามารถในการวางแผน นำแผนสู่การปฏิบัติ ประเมินผล และสะท้อนผล
- ความสามารถในการนำเสนอการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่ได้รับจากปฏิบัติการวิชาชีพ

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่ออกปฏิบัติการ
วิชาชีพทั้งกรณีการแสดงความเห็นหรือการปฏิบัติงาน

- ความเป็นมิตร ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตาม
- ความช่วยเหลือเกื้อกูล และมีทัศนคติในทางบวกต่อบุคคลอื่น
- ความรับผิดชอบต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น

ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- ความสามารถในการใช้สถิติประกอบการศึกษาค้นคว้า การนำเสนอรายงาน และการแสดง
ความเห็นในการฝึกปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบและเชื่อถือ

- ความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการฝึกปฏิบัติได้อย่าง
เหมาะสมและสอดคล้องกับศาสตร์ในรายวิชา

- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารและการเรียนรู้
ในการฝึกปฏิบัติได้อย่างหลากหลาย

ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้

- ฝึกปฏิบัติการด้วยการชี้นำตนเอง (self-directing)
- ฝึกปฏิบัติการด้วยการกระทำ (learning by doing)
- ฝึกปฏิบัติการอย่างร่วมมือกับคนอื่น ๆ ทั้งแบบ face to face ในสถานศึกษาหรือ

หน่วยงานทางการศึกษาและในโลกดิจิทัล

2. เพื่อให้ นักศึกษามีพัฒนาการเรียนรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาตามที่คุ
รูกำหนด ดังนี้

มาตรฐานความรู้

1. หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา

- สามารถนำความรู้ ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาไป
ประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา

- สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการศึกษา

- สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการศึกษา

- สามารถจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารและกำหนดภารกิจของครูและบุคลากร

ทางการศึกษาได้เหมาะสม

2. นโยบายและการวางแผนการศึกษา

- สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำนโยบายการศึกษา

- สามารถกำหนดนโยบายวางแผนการดำเนินงานและประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา
- สามารถจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่มุ่งให้เกิดผลดี คุ่มค่าต่อการศึกษา สังคม
และสิ่งแวดล้อม

- สามารถนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปปฏิบัติ
- สามารถติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน

3. การบริหารด้านวิชาการ

- สามารถบริหารจัดการการเรียนรู้
- สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- สามารถนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
- สามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

4. การบริหารด้านธุรการการเงินพัสดุและอาคารสถานที่

- สามารถจัดระบบงานสารบรรณได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สามารถบริหารจัดการงบประมาณอย่างถูกต้องและเป็นระบบ
- สามารถวางระบบการบริหารและจัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

- สามารถพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

5. การบริหารงานบุคคล

- สามารถสรรหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเข้ามาปฏิบัติงาน
- สามารถจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- สามารถพัฒนาครูและบุคลากร ในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

- สามารถเสริมสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับครูและบุคลากรในสถานศึกษา
- สามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา

6. การบริหารกิจการนักเรียน

- สามารถบริหารจัดการให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน
- สามารถบริหารจัดการให้เกิดงานบริการผู้เรียน
- สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในด้านต่างๆ
- สามารถส่งเสริมวินัย คุณธรรมจริยธรรมและความสามัคคีในหมู่คณะ

7. การประกันคุณภาพการศึกษา

- สามารถจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ของสถานศึกษา

- สามารถประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

- สามารถจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

8. การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ

- สามารถใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

- สามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการ

- สามารถส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

9. การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน

- สามารถบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารไปสู่ผู้เรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษา

- สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมของสถานศึกษาไปสู่ชุมชน

- สามารถใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์

- สามารถสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โดยมีเป้าหมายในการเข้าไปช่วยเหลือชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

- สามารถระดมทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา

10. คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

- เป็นผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

- ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

- ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ร่วมงานมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม

มาตรฐานการปฏิบัติงาน

- ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

- ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากรผู้เรียน และชุมชน

- มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ

- พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

- พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ

- ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร

- รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

- ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

- ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
- แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
- เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ
- สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

มาตรฐานการปฏิบัติตน

1. จรรยาบรรณต่อตนเอง คือ มีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ คือ รัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

3. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

3.1 รักเมตตาเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

3.2 ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3.3 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกายวาจาและจิตใจ

3.4 ไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญาจิตใจอารมณและสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ

3.5 ให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาคโดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

4. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

5. จรรยาบรรณต่อสังคม คือ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาสิ่งแวดล้อมรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. สรุป

ด้วยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ(Thai Qualifications Framework for Higher Education - TQF) กับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา จะเติมเต็มในด้านทักษะการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมอันเป็นส่วนสำคัญลำดับแรก ทั้งในด้านความรับผิดชอบต่อ ความมีวินัย ความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ความเปิดเผยเปิดรับ

ประสบการณ์ ความริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีปฏิภาณไหวพริบ ความมีพลังตื่นตัวมุ่งความสำเร็จ ความเชื่อในศักยภาพแห่งตน ความมีอารมณ์มั่นคง ไวต่อความรู้สึกของคนอื่น เคารพในสิทธิและความเห็นของผู้อื่น และยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาการและทางวิชาชีพ การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา คำนึงถึงการบรรลุจุดมุ่งหมายดังนี้ 1)ให้นักศึกษามีพัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบ TQF 2)ให้นักศึกษา มีพัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาที่คุรุสภากำหนด 3)ให้นักศึกษามีพัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาที่คุรุสภากำหนด การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาในภาคเรียนที่ 3 ตามแผนการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร ไม่ได้ลงภาคสนามในลักษณะที่นักศึกษาเป็นสุญญากาศทางหลักการ แนวคิดหรือทฤษฎี แต่เป็นการลงภาคสนามอย่างเป็นผู้มีภูมิความรู้มีภูมิปัญญาในหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีทางการบริหารจากการศึกษารายวิชามาแล้วในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 รวมทั้งรายวิชาที่กำลังเรียนเป็นคู่ขนานกับการลงภาคสนามในภาคเรียนที่ 3 นอกจากนี้ นักศึกษาได้มีการ “แลกเปลี่ยน” ในภูมิความรู้(Knowledge) ภูมิปัญญา(Wisdom) ซึ่งกันและกันกับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษา ต่างเป็นผู้ให้และต่างเป็นผู้ได้รับเพื่อมุ่งหวังให้เกิดผลการปฏิบัติ(Result) การเรียนรู้ (Learning) และความรู้ใหม่(New Knowledge) และส่งผลต่อนักศึกษาเป็นผู้ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการศึกษามีทั้งคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับการฝึกอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

5. บรรณานุกรม

คณะกรรมการประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (2562).

คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2542). **วิกฤตเศรษฐกิจและวัฒนธรรมนิยม.** กรุงเทพฯ : สถาบันปรีดี พนมยงค์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.** พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2544). **พุทธธรรม (ฉบับเต็ม).** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.

Phra Thep Sophon (Prayoon Dhammajitto). (2004). **The Directions of Thai Education.**

Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing.

พื้นฐานการวิจัยอนาคตศึกษาแบบ EDFR*

Future Research Basic, EDFR

วิมลพร สุวรรณแสนทวี¹ และเมื่อง สุวรรณแสนทวี²

Vimonporn Suwansaenthavee¹ and Mueang Suwansaenthavee²

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา^{1,2}

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Program in Educational Administration^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Email : vimonporn084@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาวิธีการวิจัยอนาคตหลายวิธีที่ใช้การประมวลความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิให้ได้ข้อสรุปมติของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ การสร้างภาพอนาคตสร้างได้ใน 2 ลักษณะ คือ รูปแบบและการจำลอง ทั้งสองลักษณะเป็นการจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ตั้งต้นจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต เป็นการสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ทั้งแนวโน้มพึงประสงค์และแนวโน้มไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มพึงประสงค์นั้นเกิดขึ้นและป้องกันแนวโน้มไม่พึงประสงค์ให้หมดไป ดังนั้น การวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธวิธีและกลวิธีที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์

คำสำคัญ : พื้นฐานการวิจัย; อนาคตศึกษา; เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

* Received February 21, 2020; Revised April 18, 2020; Accepted June 29, 2020

ABSTRACT

The development of many future research methods that use the processing of knowledge from qualified experts to reach a conclusion by experts or experts in creating future imagery can be made in two ways, which are both model and simulation. The two characteristics are simulated events to help them understand better. Therefore, the purpose of future research is to explore and study both possible trends and trends, in order to find ways to the desired trend occurs and prevents the unwanted trend. Therefore, future research will directly benefit the planning, policy making, decision making, as well as the formulation of strategies and tactics that will lead to the creation of a desirable future and the prevention or elimination of an unwanted future.

Keywords : Basic Research; Futures Studies; Ethnographic Delphi Futures Research

1. บทนำ

อดีตและปัจจุบัน เป็นเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาจริงๆ ที่มนุษย์สามารถสัมผัสได้ แต่สำหรับอนาคตนั้นเปรียบเสมือนปรากฏการณ์หรือมโนทัศน์ที่ยังมาไม่ถึงหรือยังไม่ได้เกิดขึ้นในอดีต ถึงปัจจุบันมนุษย์มีความเชื่อว่า อนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน คาดคะเนทำนายไม่ได้อนาคตเป็นไปตามที่ต้องการจะเป็น ซึ่งมนุษย์ไม่อาจรู้ได้ แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็พยายามคาดคะเน พยากรณ์หรือทำนาย อนาคตเรื่อยมา ปัจจุบันแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาอนาคตได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเริ่มมองเห็นว่า อนาคตเป็นเรื่องที่สามารถศึกษาและควบคุมผลักดันให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ จึงเริ่มมีการศึกษาเรื่อง อนาคตอย่างจริงจัง จนกลายเป็นสาขาวิชาการแนวใหม่ที่เรียกว่า อนาคตวิทยา(Futurology) หรืออนาคตนิยม(Futurism) และนักอนาคตนิยม ก็ได้มีการพัฒนาระเบียบวิธีวิจัย ที่เรียกว่า การวิจัยอนาคต(Future Research) ขึ้นมาใช้เพื่อพัฒนาหลักทฤษฎีของอนาคตศาสตร์ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเชื่อถือได้ ทั้งนี้ เพื่อให้คนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยอนาคตเพื่อป้องกันปัญหา เพื่อการวางแผนที่เป็นไปได้ และเหมาะสมและเพื่อเป็นการประเมินและพัฒนาสถาบันต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของอนาคต (พรชูลี อาชวอรุง, 2541) ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้นำเสนอองค์ความรู้พื้นฐานการวิจัยอนาคตศึกษาแบบ EDFR ที่ประกอบด้วย ความหมายของอนาคตศึกษา ลักษณะของการศึกษาอนาคต ประโยชน์การศึกษาอนาคต เทคนิคการวิจัยอนาคต และเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เพื่อองค์ความรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยต่อไป

2. ความหมายของอนาคตศึกษา

Joseph E-C (1974) ให้ความหมายของการศึกษาอนาคตในความหมายของการทำนาย (Forecasting) ว่าเป็นวิธีดำเนินการที่เป็นระบบระเบียบ สำหรับกำหนดความเป็นไปได้ของอนาคต เพื่อที่จะให้เรามุ่งไปยังอนาคตได้อย่างนอกเหนือการเดาอย่างบริสุทธิ์ ความแตกต่างระหว่างการพยากรณ์ (Predicting) กับการทำนาย (Forecasting) การพยากรณ์ เป็นการตั้งข้อคำถามในลักษณะ อะไรจะเกิดขึ้น ในขณะที่การทำนายเป็นการตั้งข้อคำถามในลักษณะ อะไรจะเกิดขึ้น โดยมีเงื่อนไขอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องนอกจากนี้

David Nicholls, retold by F. H. Cornish (2012) ได้นำความหมายของ การทำนาย ไปไปเทียบเคียงกับความหมายของการดูโชคชะตา(Fortune telling) และพบความแตกต่างกัน คือ การทำนาย เชื่อว่าโลกแห่งอนาคตสามารถก่อป็นขึ้นโดยการตัดสินใจและการกระทำของมนุษย์ มากกว่าจะเป็นเรื่องของโชคชะตา ยิ่งกว่านั้นการทำนายอาศัยวิธีการเชิงเหตุผลหรือเชิงวิทยาศาสตร์และที่สำคัญ การดูโชคชะตาจะเกี่ยวข้องกับการเป็นอนาคตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนการทำนายจะเกี่ยวข้องเป็นส่วนรวมและความเจริญรุ่งเรืองของอนาคตนั้นอนาคตจึงเป็นความพยายามที่มองไปข้างหน้าเพื่อการพยากรณ์ต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งหรือองค์การใดองค์การหนึ่งที่มีผลกระทบในภาพกว้าง ด้วยข้อมูลเชิงเหตุผลที่ประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจหรือกำหนดอนาคต

3. ลักษณะของการศึกษาอนาคต

วิโรจน์ สารรัตนะ(2555) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาอนาคตได้อย่างน่าสนใจ ได้สรุปไว้ 18 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาอนาคตเป็นการขยายหรือการมองสังคมข้างหน้าให้กว้างขึ้นด้วยการพัฒนาวิธีการคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ดีขึ้นและเป็นไปในทางวัฒนธรรมมากขึ้น

2. จากจำนวนของนักวิทยาการมากขึ้นและเทคนิคในการทำนายอนาคตที่เป็นเชิงวิชาการมากขึ้น ทำให้การศึกษาอนาคตเป็นวิชาการที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป

3. การศึกษาอนาคตเป็นเรื่องของการทำนาย แต่ที่สำคัญการศึกษาอนาคตได้ช่วยให้บุคคลได้พัฒนาความเข้าใจ ทศนคติ และความสามารถ ซึ่งในทางกลับกันก็ช่วยให้พวกเขาได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้วยความรับผิดชอบต่อการดำรงชีวิตในทางสังคมเทคโนโลยี

4. การศึกษาอนาคตตั้งอยู่ในหลักการที่ว่า อนาคตไม่สามารถบอกล่วงหน้าได้อย่างถูกต้องแน่นอน แต่เป็นเกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้หรือน่าจะเป็นเท่านั้น และทำให้เกิดกรอบความคิดต่างจำนวนมาก ตลอดจนวิธีที่เป็นประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การศึกษาอนาคตตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า กิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ก่อให้เกิดส่งตามอย่างกว้างขวางมีระยะยาวมากขึ้น ดังนั้น การศึกษาความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะเกิดตามมานั้นอย่างรอบคอบจึงเป็นสิ่งจำเป็น

6. การศึกษาอนาคตเป็นการศึกษาทางเลือก(Alternative) บนพื้นฐานความคิดที่ว่าอนาคตมิได้มีเพียงทางเลือกเดียว แต่มีอยู่มากมาย ซึ่งจะมิบทบาทที่มีอิทธิพลต่ออนาคตที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก

7. การศึกษาอนาคตเกี่ยวข้องอย่างมากต่อการอำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลง จึงมีผลต่อการเร่งการเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดขึ้นตามมาทั้งในระดับบุคคลและสังคมให้เร็วขึ้น

8. การศึกษาอนาคตช่วยให้มีความสำนึกถึงเป้าหมายที่มีความปรารถนา

9. สาระสำคัญของการศึกษาอนาคต มิได้จำกัดอยู่ด้วยขอบเขตของวิชาการแบบดั้งเดิม แต่เป็นการมองไปข้างหน้าอย่างเป็นสหวิทยาการ

10. การศึกษาอนาคตเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจและอธิบายความสำคัญทั้งภายในและระหว่างระบบที่สลับซับซ้อนของส่วนประกอบต่างๆ ของธรรมชาติและของโลกแห่งสังคม เช่น ระบบรัฐ/ประเทศ ระบบนิเวศวิทยา ระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

11. องค์ประกอบสำคัญของการศึกษาอนาคต ประการหนึ่งคือ การมุ่งมองไปทั่วโลกจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่าเราอาศัยอยู่ในโลกที่จำกัดและต้องอาศัยซึ่งกันและกัน จึงต้องการสงวนรักษาความร่วมมือและสันติภาพ

12. องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการศึกษาอนาคตคือ การมองไปข้างหน้าของนิเวศวิทยา เพื่อสะท้อนให้เห็นภัยที่คุกคามต่อสภาพแวดล้อมมากมาย

13. การศึกษาอนาคต อาศัยเทคนิค กระบวนการสำหรับการวิเคราะห์การพัฒนาที่เป็นไปได้ที่น่าจะเป็นและที่พึงปรารถนาซึ่งมีแตกต่างกันมากมายหลายวิธี โดยอาศัยแนวคิดด้านสถิติและสังคมศาสตร์และการทำให้มีเหตุผลขึ้นซึ่งมิใช่โดยความสามารถที่ทำนายได้สำเร็จแต่อยู่ที่การยอมรับที่จะมีการทดสอบทางเลือกที่เกิดขึ้นมาและเป้าหมายซึ่งจะทำให้การศึกษาอนาคตเป็นสิ่งที่ถูกต้องขึ้น

14. การศึกษาอนาคตต้องศึกษาเกี่ยวกับอุดมการณ์เป็นอย่างมาก จึงง่ายต่อการที่จะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับบุคคลอื่น ซึ่งก็จะก่อให้เกิดการทำนาย สิ่งที่เกิดตามมาจากพฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ กัน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

15. แม้ว่าจะมีภาพอนาคตที่ไม่ดี(Pessimistic) อยู่มาก แต่การศึกษาอนาคตจะมีพื้นฐานการทำนายอยู่ที่ภาพอนาคตที่ดี(Optimistic) ดังนั้น ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาใหญ่หลวงรออยู่แต่มนุษย์ก็สามารถใช้สติปัญญา หาวิธีการที่จะจัดการให้สำเร็จให้ได้ในกรณีเช่นนี้ ก่อให้เกิดการวางแผนที่จะให้บรรลุตามอนาคตที่พึงปรารถนา และหลีกเลี่ยงอนาคตที่ไม่พึงปรารถนาได้

16. แม้ว่าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอนาคต จะเน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมาก แต่ปัจจุบันก็มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับอนาคตด้านที่เป็นมนุษย์มากขึ้น

17. การศึกษาอนาคตเป็นการมองไปข้างหน้าในแนวใหม่ ซึ่งอาจจะช่วยให้เข้าใจสภาพในปัจจุบันได้ดีขึ้น และทำให้เรามองเห็นโลกที่เราอาศัยอยู่ในปัจจุบันชัดเจนยิ่งขึ้น

18. เป้าหมายสุดท้ายของการทำนายส่วนใหญ่อยู่ที่การจัดสรรประเทศ เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบายและเพื่อการวางแผนสำหรับอนาคต

4. ประโยชน์การศึกษาอนาคต

ปัจจุบันบุคคลและองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่างคิดไปข้างหน้าเพื่อก้าวให้ทันและปรับตัวให้ได้อย่างเหมาะสม จึงมักให้ความสำคัญกับการศึกษาอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งวิโรจน์ สารรัตนะ (2555) ได้สรุปให้เห็นถึงประโยชน์ของการศึกษาอนาคตไว้ดังนี้

4.1 ช่วยในกระบวนการตัดสินใจ ดังเช่น 1) ช่วยกำหนดกรอบการทำงานในการตัดสินใจเพื่อการวางแผน แผนนโยบายหรือการตัดสินใจใดๆ จะไม่สามารถทำได้ หากขาดข้อตกลงเบื้องต้นนี้ สามารถได้มาด้วยการศึกษาอนาคต แม้จะเป็นเพียงความเป็นไปได้หรือความน่าจะเป็นมากกว่าความถูกต้องแน่นอน แต่ต้องเป็นพื้นฐานให้กว้างขวางนำไปพิจารณา ประกอบการวางแผนกำหนดนโยบายหรือตัดสินใจได้ 2) ช่วยในการตัดสินใจหาทางป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นก่อนกลายเป็นปัญหาชั้นวิกฤติ และการตัดสินใจ เพื่อให้มีการกระทำกับโอกาสที่คาดว่าจะเป็นไปได้และเหมาะสม 3) ช่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีป้องกันปัญหาจากหลายๆ วิธีที่นักอนาคตได้เสนอทางเลือกเอาไว้ให้ 4) ช่วยให้ประเมินทางเลือกของนโยบายและการปฏิบัติเนื่องจากอนาคตได้ช่วยประเมินทางเลือกต่างๆ เอาไว้ โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เป็นไปได้ที่จะมีต่อโลกอนาคตนั้น 5) ช่วยเพิ่มโอกาสในการเลือกสรรจากทางเลือกหลายๆ ทางที่เสนอไว้ ทำให้คนมีทางเลือกเป็นอิสระในการเลือกสรร สามารถจะหลีกเลี่ยงความเป็นทาสของการยอมรับแนวโน้มปัจจุบันที่จะนำไปสู่ความหายนะได้

4.2 ช่วยในการเตรียมคนสำหรับอนาคตที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือการศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคต จะทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในตนเอง ทำให้คนเริ่มมองไปข้างหน้า คำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งที่เป็นปัญหาและไม่เป็นปัญหา การมุ่งไปข้างหน้าไม่ถอยหลังจะเป็นเหตุให้ประชาชนได้มีโอกาสเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ขึ้น นอกเหนือจากนี้ ยังทำให้เกิดความมั่นใจและมองอนาคตในแง่ดี สามารถจัดการกับปัญหาสิ่งต่างๆ ด้วยความตื่นตัวสนใจมากกว่าตกใจกลัวประชาชนจะมุ่งหน้าเข้าสู่อนาคต นอกจากนี้การศึกษาอนาคตยังช่วยให้ประชาชนยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการได้รับการเตือนสามารถปรับตัวได้และสามารถเดินทางเข้าไปสู่อนาคตนั้นได้โดยมีความสับสนวุ่นวายทางจิตใจน้อยที่สุด

4.3 ส่งเสริมให้เกิดความปรองดองและร่วมมือ แม้ว่าในอดีตจะมีลักษณะที่ต่างซึ่งดีซึ่งเด่นซึ่งกันและกันก็ตาม เนื่องจากอดีตเป็นสิ่งที่ผิดพลาดมาแล้วและไม่อาจจะทำให้ดีขึ้นได้ แต่สำหรับอนาคตเป็นโลกแห่งความฝันที่สามารถทำให้เกิดความเป็นจริงได้ หากใช้ความพยายามเพราะอนาคตยังมีได้แปดเปื้อนด้วยความชั่วร้ายหรือความอิจฉาริษยา การมุ่งอนาคตจึงทำให้คนลืมอดีตแต่จะเริ่มต้นปรองดองและร่วมมือกันได้ เพราะการมุ่งอนาคตจะทำให้ผู้คนคำนึงถึงแต่ด้านดีและมีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงสิ่งนั้น

4.4 ช่วยในการสร้างสรรค์ การศึกษาอนาคตจะสามารถชักจูงและให้ความสนใจต่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพราะการมองอนาคตที่ห่างไกลออกไปมากกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าและสามารถมองได้อย่างสร้างสรรค์ มีอดีตมองได้อย่างสร้างสรรค์และมีความเป็นไปได้

4.5 เป็นเทคนิคในด้านการศึกษา อนาคตเป็นเครื่องมือที่ดีเยี่ยมอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความตระหนักว่าจะสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการได้

4.6 ช่วยในการสร้างปรัชญาแห่งชีวิต การศึกษาอนาคตจะช่วยให้บุคคลเกิดความคิดเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดปรัชญาชีวิตของแต่ละคนขึ้นซึ่งจะทำให้บุคคลเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการมีปฏิกริยา กับปัญหาที่เกิดขึ้นกลายเป็นการเตรียมตัวเพื่อป้องกันต่อปัญหาล่วงหน้า

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2549) ได้นำเสนอถึงประโยชน์ของการศึกษาและวิจัยอนาคตว่าเป็นการศึกษาและการวิจัยอนาคตมีประโยชน์หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและการวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับอนาคตที่นำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและการวางแผน เพราะการศึกษาและการวิจัยอนาคตมักจะทำให้หรือนำไปสู่สิ่งต่างๆ ได้แก่ ให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบบ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่างๆ แนววิธีแก้ปัญหาแบบต่างๆ ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่างๆ ช่วยให้เห็นและเข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น ช่วยเพิ่มทางเลือก กำหนดจุดหมาย และแสวงหาวิธีที่จะบรรลุจุดหมาย

2. ช่วยเตรียมมนุษย์ให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยการใช้ประสบการณ์ล่วงหน้า(Pre-experience) แก่มนุษย์ว่าอนาคตอาจจะเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เตรียมพร้อมว่าควรจะทำอย่างไร จะได้ไม่เกิดหรือลดอาการกลัวอนาคต(Future Shock) และให้การรับรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตบนโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและสับสน การรับรู้หรือมโนทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการปกติตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยอาจจะกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ต่อมา การเลือกเป็นสิ่งจำเป็น การปฏิเสธที่จะเลือกก็คือการเลือก โลกในอนาคตน่าจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงในหลายๆ ด้านจากโลกปัจจุบัน มนุษย์มีความรับผิดชอบต่ออนาคตของเขา อนาคตมิใช่เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏขึ้นต่อหน้าเขาเท่านั้น วิธีการที่ได้ผลในอดีตอาจจะไม่ได้ผลในอนาคตเพราะสภาพการณ์เปลี่ยนไป

3. กระตุ้นให้มนุษย์ทำการศึกษานาคต่ออย่างมีสติ
4. ช่วยให้ผู้เห็นความสำคัญและความสำคัญของระบบต่างๆ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมาก
5. ช่วยชี้แนะและเสริมสร้างความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และความคิด
6. ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะไม่ติดอยู่กับปัญหาในอดีตและปัจจุบัน
7. ช่วยกระตุ้นให้มนุษย์(ทั้งเด็กและผู้ใหญ่) ใฝ่หาความรู้โดยการเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าเรียนสิ่งที่ผู้อื่นบอกหรือทำมาแล้วแต่เพียงอย่างเดียว
8. ให้แนวความคิดในการพัฒนาปรัชญาชีวิตที่ผสมกลมกลืน
9. ให้สุนทนาการและความสนุกสนานเพลิดเพลิน

5. เทคนิคการวิจัยอนาคต

นาตยา ปิรันธนานนท์ (2545) จำแนกไว้มี 3 แบบ ประกอบด้วย 1)แบบ Exploratory Forecasting เน้นการค้นหาค่าที่เป็นไปได้โดยอาศัยแนวโน้มของข้อมูลเป็นแนวทางในการพิจารณา 2)แบบ Normative Forecasting เป็นการพยากรณ์เกี่ยวกับเป้าหมาย การค้นหาเป้าหมาย ตลอดจนบรรทัดฐานสำหรับอนาคต และ 3)แบบ Modeling-Simulation Forecasting เป็นการพยากรณ์ที่เน้นเกี่ยวข้องกับกฎธรรมชาติ การวิเคราะห์รูปแบบของกฎธรรมชาติ ด้านกายภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบและปฏิกิริยาที่จะมีในอนาคต

สำหรับ Albert, M. (2006) จำแนกเทคนิคในการศึกษาอนาคตไว้ 13 เทคนิค ได้แก่ เทคนิคสำรวจแนวโน้ม(Trend Exploratory) เทคนิคเดลฟาย(Delphi) เทคนิคการสร้างภาพอนาคต(Scenario) เทคนิคเมตริกซ์(Matrix) เทคนิคต้นไม้สัมพันธ์และแผนที่บริบท(Relevance Tree and contextual map) เทคนิคสถานการณ์จำลอง(Simulation) เทคนิคการวิเคราะห์ของมอนติคาร์โล(Monte Carlo Analysis) เทคนิคมอร์ฟอโลจิคอล(Morphological) เทคนิคทางเลือก(Alternative Futures) เทคนิคเชิงสถิติของเบย์เซียน(Bayesian Statistical) เทคนิควิเคราะห์พลังขับ(Force Analysis) เทคนิคลูกโซ่สัมพันธ์ของมาร์คอฟ(Marcov Chain) และเทคนิคสิ่งบอกเหตุ(Precursor)

นอกจาก 13 เทคนิค ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีนักการศึกษาไทย ได้คิดเทคนิคเพิ่มเติมโดยก็นำเอาเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Future Research) มาผสมผสานกับเดลฟาย(Delphi) มาเป็นเทคนิคแบบ EDFR โดย จุมพล พูลภัทรชีวิน อาจารย์ประจำภาควิชาสัตตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้พัฒนาเทคนิคนี้ในปี พ.ศ. 2522 ต้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้การการวิจัยอนาคตต่อไป

6. เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR นี้ได้รับการพัฒนา โดย ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน เมื่อปี พ.ศ.2522 ในขณะที่กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยมินิโซต้า (University of Minnesota) จุดเริ่มต้นของการคิดเทคนิคการวิจัยนี้ขึ้นมา มีเหตุจูงใจมีสองประการ คือ

ประการแรก การมีโอกาสได้รับการศึกษาวิชาเกี่ยวกับอนาคตศึกษา (Futures Studies) และการวิจัยอนาคต (Futures Research) ในระดับบัณฑิตศึกษาที่มหาวิทยาลัยมินิโซต้า ทำให้เกิดความสนใจในแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัยของศาสตร์สาขานี้ โดยเฉพาะเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) และ EFR (Ethnographic Futures Research) ซึ่งได้ศึกษาพบว่าเทคนิคการวิจัยรูปแบบเดิมของเดลฟาย และ EFR ยังไม่ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายและความเชื่อเบื้องต้นบางประการของการวิจัยอนาคต น่าจะได้คิดหาวิธีปรับปรุงหรือแก้ไข

ประการที่สอง การมีโอกาสได้พบและรู้จักกับ ศาสตราจารย์ ดร.โรเบิร์ต บี.เท็กซ์เตอร์ (Robert B. Textor) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาเทคนิคการวิจัยแบบ EFR โดยเห็นว่าเป็นเทคนิคที่น่าสนใจมาก แต่ยังมีบางจุดในระเบียบวิธีที่ควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขหากมีความต้องการที่จะเพิ่มความเป็นระบบความน่าเชื่อถือของข้อมูล จึงได้นำเสนอว่าหากมีการผสมผสานระเบียบวิธีระหว่าง EFR และ Delphi เข้าด้วยกันโดยปรับให้มีความเหมาะสมมากขึ้น แล้วน่าจะเป็นเทคนิควิจัยอนาคตใหม่อีกเทคนิคหนึ่งทีนอกจากจะตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตได้ดีแล้ว ยังเป็นระเบียบวิธีช่วยทำให้นักวิจัยได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะเทคนิคใหม่ (EDFR) นี้นำจุดเด่นหรือข้อดีทั้ง EFR และ Delphi มารวมกันซึ่งจุดเด่นของทั้งสองวิธีช่วยลบหรือแก้จุดอ่อนของกันและกันได้เป็นอย่างดี ดร.เท็กซ์เตอร์ ก็สนใจและสนับสนุนให้ทำการพัฒนาเทคนิคใหม่นี้ขึ้นมา นอกจากนี้ยังได้รับเชิญเป็นผู้วิจารณ์ (Commentator) เทคนิค EFR ที่ท่านจะนำเสนอในการประชุมประจำปีครั้งที่สองของสมาคมการศึกษาอนาคตโลก (The Second Annual Conference of The World Future Society's Education-Section) ที่จัดขึ้นในเมืองมินนิอาโพลิส รัฐมินิโซต้า (Minneapolis, Minnesota) ในวันที่ 1-21 ตุลาคม พ.ศ. 2522 (Texter, 1979)

ขั้นตอนการวิจัยแบบ EDFR ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้คือ

1. กำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญขึ้นนั้นนับว่าสำคัญและจำเป็นมากเราเชื่อว่ายิ่งได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจริงๆ ยิ่งทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือขึ้นเท่านั้น เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัยยั้งถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงขอความร่วมมือถ้าไม่รับความร่วมมือก็ขอนัดวันและเวลาสัมภาษณ์ การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวนอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่า

จะรับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้วยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัวข้อมูลจัดระบบข้อมูลและความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้มากขึ้น

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์ที่มีลักษณะขั้นตอนคล้ายกับ EFR กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบสัมภาษณ์ที่สนองต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณและสถานการณ์ของการวิจัยได้ คือ อาจยึดตามรูปแบบของ EFR โดยเริ่มจากข้อเท็จจริงในแง่ที่ดี(Optimistic Realistic, O-R) ข้อเท็จจริงที่มองในแง่ร้าย(Pessimistic-Realistic, P-R) และข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้มากที่สุด(Most Probable, M-R) ตามลำดับ หรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มเหล่านี้จะเป็นไปในทางที่ดีหรือร้าย เพราะในการกระทำ EDFR รอบที่สองและสาม ถ้าหากผู้วิจัยสนใจที่จะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ภาพ ตามแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้โดยออกแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพ อย่างเป็นระบบ

3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย

4. สร้างเครื่องมือ

5. ทำเดลฟาย (EDFR รอบที่สอง สาม...)

6.เขียนอนาคตภาพ

ข้อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง EDFR กับ Delphi

ประการแรก EDFR ต่างจาก Delphi ตรงที่ในรอบแรกของการวิจัยนั้น EDFR การใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ซึ่งโดยวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้และมากที่สุด และทุกแนวโน้มจะนำไปศึกษาต่อในรอบที่สองและสาม การทำเช่นนี้เป็นการเคารพความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง

ประการที่สอง การวิจัยแบบเดลฟายตามรูปแบบเดิมนั้น มักจะเริ่มต้นด้วยแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยการเก็บข้อมูลรอบที่หนึ่ง วิธีการนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดูถูก(Underestimate) ความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญ เพราะไปจำกัดข้อมูลที่ควรจะได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยการกำหนดกรอบความคิดของผู้เชี่ยวชาญโดยผู้วิจัย ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้วิจัยสนใจจะศึกษาแนวโน้มของเศรษฐกิจไทยในอีกสิบปีข้างหน้า ผู้วิจัยอาจจะสร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมแนวโน้มเฉพาะที่ผู้วิจัยคิดว่าสอดคล้องและสำคัญการกระทำเช่นนี้ผู้วิจัยอาจจะละเลยแนวโน้มหรือประเด็นสำคัญอื่นๆ ที่ผู้วิจัยคาดไม่ถึงหรือไม่รู้ไปอย่างน่าเสียดายถึงแม้ว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญก็อาจจะไม่ตอบเพราะขี้เกียจเขียน หรือเพราะถูกชักนำให้คิดเฉพาะเรื่องที่ถูกถามในแบบสอบถามทำให้ลืมประเด็นที่น่าสนใจไปได้ แต่หากมีการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยก็จะได้แนวโน้มและประเด็นที่สอดคล้องมากที่สุด ซึ่งตอบสนองจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตได้ดีกว่า

และยิ่งไปกว่านั้นแนวโน้มทุกแนวโน้มยังได้รับการพิจารณาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอีกใน EDFR รอบที่สอง สาม..วิธี EDFR จึงจะเป็นวิธีวิจัยที่ได้แนวโน้มอย่างครอบคลุมเป็นระบบอย่างน่าเชื่อถือมากกว่าเดลฟาย

ข้อดีและข้อพึงระวังของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย

การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายก็เช่นเดียวกับการวิจัยแบบอื่นๆซึ่งมีลักษณะเด่นหรือข้อดี หากผู้วิจัยทราบลักษณะดังกล่าวจะได้นำไปปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในที่นี้จะยกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่นและลักษณะด้อยของเทคนิควิธีทั้งในเชิงกระบวนการ(Process) และผลผลิต(Product) ของการวิจัยโดยมีข้อดี ดังนี้

1. การวิจัยเทคนิคแบบเดลฟาย เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวม ข้อความคิดจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนมากได้โดยไม่ต้องเสียเวลาจัดการประชุม ไม่มีข้อจำกัดเรื่อง สภาพภูมิศาสตร์ในด้านการเดินทาง และกลไกในการใช้เทคนิคที่จัดอยู่ประจำ เทคนิคที่ง่ายแก่การ ดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงสามารถรวบรวมหาความสอดคล้องของแนวคิดได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

2. ลักษณะของเทคนิคเดลฟายเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญให้คำตอบได้อย่างอิสระไม่ถูก ครอบงำความคิด นอกจากนี้ยังเป็นเทคนิคที่ป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งหากเผชิญหน้ากัน เนื่องจาก ผู้เชี่ยวชาญไม่ทราบว่าใครเข้าร่วมอยู่ในการวิจัยบ้าง หรือผู้ใดให้คำตอบหนึ่งๆอย่างไร ผู้ตอบจะทราบแต่ เพียงคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดโดยการแสดงตัวอย่างสถิติต่างๆดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

3. ผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการวิจัยมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพราะทุกคนจะตอบแบบสอบถามฉบับเดียวกันทุกขั้นตอน นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญทุกคนยังมีโอกาสได้รับ ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเท่าๆ กัน มีโอกาสปรับเปลี่ยนหรือยืนยันความคิดเห็นของตนจนเกิดความมั่นใจ และช่วยให้มีการพิจารณาประเด็นปัญหาได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

4. ผลผลิตของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายผ่านการพิจารณาไตร่ตรองหลายขั้นตอน ผู้เชี่ยวชาญจะต้องตอบประเด็นซ้ำหลายรอบ ความสอดคล้องกันของความคิดเห็นหรือฉันทามติจึงได้จากการ พิจารณาร่วมกันอย่างละเอียดรอบคอบ ช่วยให้ความเชื่อมั่นของคำตอบที่ได้รับนั้นสูงขึ้น

ข้อพึงระวังสำหรับการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย

1. การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและเกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้เชี่ยวชาญให้ได้มาซึ่งผู้ที่มีความรอบรู้ ความเต็มใจ และเห็นความสำคัญของการวิจัย หากแม้เป็นผู้รอบรู้ในปัญหาที่ศึกษาแต่ อาจไม่มีเวลาตอบแบบสอบถามทั้งสามรอบหรือไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย ก็อาจทำให้ผลการวิจัย ขาดความน่าเชื่อถือไปได้ นอกจากนี้หากเป็นการวิจัยเพื่อวางแผนหรือนโยบาย ควรคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงเข้าร่วมการวิจัยด้วย

2. ลักษณะของเทคนิคเดลฟายซึ่งกำหนดให้ตอบแบบสอบถามซ้ำหลายรอบเพื่อความเชื่อมั่นของคำตอบแม้จะเป็นสิ่งดี แต่อาจทำให้ผู้เชี่ยวชาญเกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดความรู้สึกว่าถูกรบกวนมากเกินไป อาจไม่ร่วมมือตอบแบบสอบถามต่อไป

3. การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายนี้อาศัยข้อมูลจากการรวบรวมความสอดคล้องของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยเชื่อว่าผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะให้เกิดความคิดเห็นอย่างวัตถุประสงค์ ไม่มีอคติ และจะต้องเข้าใจประเด็นปัญหาโดยส่วนรวมและข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อตรงกัน ผู้วิจัยต้องแสวงหากลยุทธ์เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันในเรื่องดังกล่าวเสียก่อน มิฉะนั้นผลของการวิจัยอาจไม่น่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างจิตวิสัยไม่มีเหตุผลเป็นการเดามากกว่าการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ นอกจากนี้หากลักษณะของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายนี้มุ่งทำนายเหตุการณ์ในอนาคต ผู้วิจัยจะต้องพึงระวังให้คำตอบของผู้เชี่ยวชาญเป็นการแสดงความหวังหรืออุดมคติของผู้ตอบเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ มากกว่าจะเป็นการทำนายความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ในอนาคต

4. การกำหนดระยะเวลาของการทำนายเหตุการณ์ในอนาคตเป็นสิ่งที่พึงระวังหากกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญทำนายเหตุการณ์ในระยะเวลาใกล้หรือไกลเกินไปอาจทำให้ผู้เชี่ยวชาญทำนายได้ด้วยควมลำบากและเกิดความคลาดเคลื่อนได้

7. สรุป

การวิจัยอนาคตเป็นการศึกษาเพื่อมองถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่น่าจะเป็นได้ในอนาคต รวมถึงปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวโน้มต่างๆ ที่เป็นทางเลือกของเรื่องที่ศึกษาที่คาดว่าเป็นไปได้ (Possible) หรือน่าจะเป็นไปได้ (Probable) โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ 1) เพื่อบรรยายอนาคตรูปแบบต่างๆ ที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากรที่ศึกษา 2) เพื่อประเมินสถานภาพในปัจจุบันกับความรู้ต่างๆ ที่เรามีอยู่ในปัจจุบันกับอนาคตที่เป็นไปได้แต่ละทาง 3) เพื่อบ่งชี้ผลกระทบและผลต่อเนื้อที่เป็นไปได้ต่างๆ ของแต่ละอนาคต 4) เพื่อให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้ และ 5) เพื่อเข้าใจเบื้องหลังของกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการวิจัยอนาคต คือ 1) ต้องการเปลี่ยนความคิดที่ว่า “ทุกคนกำลังเดินไปสู่อนาคตที่ควบคุมไม่ได้” ซึ่งแท้ที่จริงการเดินไปสู่อนาคตมีหลายหนทางให้เลือกได้สามารถหลบหลีกอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ได้ 2) ต้องการจะขยายแนวความคิดของการพยากรณ์แบบง่าย ๆ ไปสู่การอธิบายผลของกิจกรรมอันหลากหลายที่จะเกิดขึ้น เพื่อเป็นช่องทางที่จะทำให้สามารถกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพจนเป็นผลทำให้สามารถวางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดอนาคตวิธีการในการวิจัยอนาคตวิธีการทำนายภาพอนาคตในแต่ละเทคนิคจะมีวิธีการหลักที่คล้ายคลึงกัน

แต่จะแตกต่างกันตรงที่มีความสลับซับซ้อนและความเป็นระบบระเบียบเท่านั้น วิธีการหลักๆ ในการวิจัยอนาคตพอประมวลได้ 3 วิธี คือ 1)การคาดการณ์แนวโน้ม(Trend Projection) เป็นการคาดการณ์แนวโน้มด้านปริมาณ เช่น การคำนวณสมการเส้นตรงทำนายแนวโน้มจำนวนนักศึกษา เป็นต้น 2)การเขียนภาพอนาคต(Scenario Writing) เป็นการสำรวจความเป็นไปได้ของอนาคตจากจินตนาการว่า จะมีอะไรเกิดขึ้น จะมีอะไรดีอะไรเสีย จะมีผลกระทบอะไร เกิดขึ้นกับใครและหน่วยงานใด เป็นต้นดังนั้น การเขียนภาพอนาคต จึงหมายถึงความพยายามในการจินตนาการความเป็นไปได้ในอนาคตบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่จริงและประโยชน์ของภาพอนาคตช่วยให้เข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้นในลักษณะของผลจากการตัดสินใจที่เกิดขึ้นนั้นๆ และ 3)การปรึกษาผู้อื่น(Consulting Others) การปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิจะช่วยทำให้เกิดภาพที่มีความเข้าใจและสามารถตัดสินใจดีขึ้น

8. บรรณานุกรม

- จุมพล พูลภทธรชีวิน. (2549). การพัฒนากระบวนการสร้างความคิดมีคุณธรรม. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัย(วิจัยการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นาตยา ปิลาธนนานนท์. (2545). จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. (2541). การเรียนรู้ภาษาที่สอง : ผลการวิจัยเอกสาร. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.
- Albert, M. (2006). Managing Change at HP Lab: Perspectives for Innovation, Knowledge Management and Becoming a Learning Organization. **The Business Review**. 5(2). 17-22.
- David Nicholls, retold by F. H. Cornish. (2012). **One day**. Oxford, England : Macmillan Heinemann ELT.
- Cronbach Lee Joseph. (1974). **Essentials of Psychological Testing**. New York : Harper and Row.
- Joseph L. and Douglas, John. (1985). **Managing : A Contemporary Introduction**. Prentice Hall.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

หลักเกณฑ์และวิธีการส่งต้นฉบับเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

1. ลักษณะของวารสาร

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นวารสารเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทความรายงานการวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและบุคลากรจากหน่วยงานภายนอกโดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารรายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน เนื้อหาบทความหรือข้อคิดเห็นที่พิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้นกองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยต้นฉบับจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการตีพิมพ์

2. การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับจะเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาวขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียวใส่เลขกำกับหน้าทุกหน้าพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word ใช้แบบอักษร (Font) TH Sarabunขนาด 16

ถ้ามีภาพประกอบควรเป็นภาพถ่ายขาว – ดำ ที่ชัดเจน

ถ้าเป็นภาพวาดลายเส้นให้วาดบนกระดาษขาวโดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด ความยาวของเนื้อเรื่องภาพประกอบ ตาราง และบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษรวมเอกสารอ้างอิงไม่ควรเกิน 12-15 หน้า

ส่งต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด มายังกองบรรณาธิการวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000 พร้อมทั้งส่งไฟล์ข้อมูล *.doc ไปยัง E-mail: buddhist-philosophy@hotmail.com

3. รายละเอียดขนาดตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

ส่วนประกอบของบทความ	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
ชื่อบทความ	กลาง หน้ากระดาษ	18	ตัวหนา
ชื่อผู้แต่ง	ชิดขวา	16	ตัวธรรมดา

บทคัดย่อ -ภาษาไทย -ภาษาอังกฤษ	กลาง หน้ากระดาษ	18	หัวข้อตัวหนา เนื้อหาตัวปกติ
หัวข้อแบ่งตอน	ชิดซ้าย	18	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	ใช้หมายเลข	16	ตัวปกติ
เนื้อหาบทความ	-	16	ตัวปกติ
การเน้นความในบทความ	-	16	ตัวปกติ
ข้อความในตาราง	-	16	ตัวปกติ
บรรณานุกรม	ชิดซ้าย	16	ตัวหนา
ภาพประกอบ / คำอธิบายใต้ภาพ	กลาง หน้ากระดาษ	16	ปกติ

ตัวอักษร TH Sarabun ขนาด 16 เว้นขอบด้านบน / ขอบด้านซ้าย 1.5 นิ้ว เว้นขอบด้านล่าง / ขอบด้านขวา 1 นิ้ว

4. ชื่อผู้เขียน

ระบุชื่อ – นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) โดยวางไว้ทางขวามือใต้ชื่อของบทความ
ระบุ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน และ e-mail ตามลำดับ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

5. บทคัดย่อ

บทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยใช้บทคัดย่อภาษาอังกฤษก่อนบทคัดย่อภาษาไทย และจำนวนคำ 300-500 คำ

บทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาไทยก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และจำนวนคำไม่เกิน 300-500 คำ

ท้ายบทคัดย่อให้ผู้เขียนกำหนดคำสำคัญ (Keywords) สำหรับคำดัชนีเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

6. เกณฑ์การพิจารณาบทความ

1. กองบรรณาธิการวารสารพิจารณาคัดเลือกคุณภาพบทความ และ/หรือปรับแก้ตามความเหมาะสมก่อนส่งผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คนเป็นผู้พิจารณาเนื้อหาสาระ ตรวจสอบความถูกต้อง และคุณภาพทางวิชาการของบทความและเห็นชอบให้ตีพิมพ์ทั้ง 2 คน กรณีผู้ทรงคุณวุฒิเห็นชอบ 1 ใน 2 คน ทางกองบรรณาธิการวารสารฯ จะแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติมอีก จำนวน 1 คน (และในส่วนของ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งเพิ่มขึ้นผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1,000 บาท) และบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ใน 3 คน กรณีเมื่อเสนอบทความต่อผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไม่ว่าผลจะเป็นอย่างไร ผู้เขียนบทความประสงค์จะไม่ตีพิมพ์ในวารสาร ผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าตอบแทนของผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านละ 1,000 บาท

3. กองบรรณาธิการวารสารจะไม่คืนต้นฉบับให้กับเจ้าของบทความในทุกกรณี

7. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

บทความวิชาการ บทความวิชาการวิจัย บทความปริทัศน์ และหรือบทความหนังสือ

8. หลักการอ้างอิง

ให้ใช้ “ระบบฝังใน” และตัวเลขให้ใช้ “ตัวเลขอารบิก” ที่เป็นสากล

9. เขียนตามแบบที่กำหนดไว้

9.1 บทความวิชาการ

แบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน¹

ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)¹

Email :

บทคัดย่อ

.....
(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ :;; (3 – 5 คำ)

ABSTRACT

.....

Keywords :,,,(3 – 5 คำ)

1. บทนำ

(พิมพ์รายละเอียด).....

2. เนื้อหา : ในส่วนนี้ การอ้างอิงในเนื้อเรื่องให้ใช้แบบนาม-ปี (Name-Year) ระบุชื่อ-นามสกุล ผู้แต่งปีที่พิมพ์เอกสารและหน้าไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เช่น กุลธิดา ท้วมสุข (2548 : 16) กุลธิดา ท้วมสุข (2548) หรือ (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548) (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548 : 16))

- 2.1.
- 2.2.
- 2.3.
- 2.4.
- ฯลฯ

3. สรุป

(พิมพ์รายละเอียด).....

4. บรรณานุกรม

.....
(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

9.2 บทความวิจัย

แบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

เรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน¹

ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)¹

Email :

บทคัดย่อ

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....
.....

คำสำคัญ :;;; (3 – 5 คำ)

ABSTRACT

.....
.....

Keywords :;;; (3 – 5 คำ)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

.....

(ความยาวประมาณ 2/3หน้ากระดาษ A4)

2. โจทย์วิจัย(ถ้ามี)

2.1
 2.2

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อ
 3.2 เพื่อ.....

4. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

4.1
 4.2

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1
 5.2

6. วิธีดำเนินการวิจัย

.....
(ความยาวประมาณ 1/2
 หน้ากระดาษ A4)

7. ผลการวิจัย

.....
 มีตาราง/รูปภาพ/แผนภูมิประกอบ ถ้าวิจัยเชิงคุณภาพให้ใส่รูปภาพ 1-2 รูป (ความยาวประมาณ 2-3
 หน้ากระดาษ A4)

8. อภิปรายผลการวิจัย

.....
(ความยาวประมาณ 1/3 หน้ากระดาษ A4)

9. ข้อเสนอแนะ

.....

10. บรรณานุกรม

.....
(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิจัยเท่านั้น)

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม

การระบุแหล่งที่มาของข้อมูล 1) ในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าเอกสารอ้างอิงในกรณียกข้อความมาทั้งหมด 2) การอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ “บรรณานุกรม” สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ “Reference” สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์-ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

(2) วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ระบุเลขของปีที่หรือเล่มที่(ระบุเลขของฉบับที่), ระบุเลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ.

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือนวันที่ตีพิมพ์). ชื่อบทความ/คอลัมน์/หัวข้อข่าว. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้าระบุเลขหน้าที่นำมาอ้างอิง.

(3) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). ชื่อสถาบันการศึกษา. สถานที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น

รัศมี สีหะนัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

(4) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

ชื่อผู้จัดประชุม. (ปีที่พิมพ์). ชื่อรายงานการประชุม. เมืองที่พิมพ์-ถ้ามี : สำนักพิมพ์-ถ้ามี.

(5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์ :
<http://xxxxxx>

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

(P-ISSN : 2586-811X , E-ISSN : 2730-2644)

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

1.1 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

1.2 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น

1.3 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

1.4 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ

1.5 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

2. บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

2.1 บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อน

2.2 ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

2.3 หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการ

เก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

2.4 ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์แล้ว

2.5 ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบทหลักการ และเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

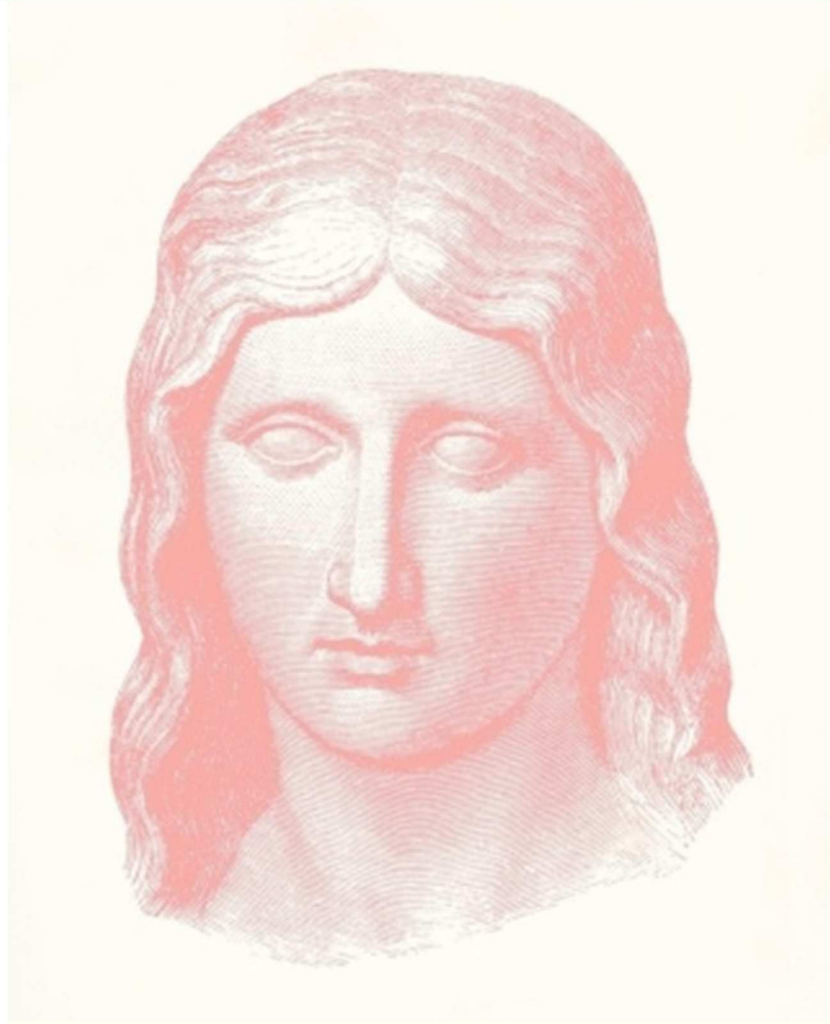
3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

3.4 หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

3.5 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับ

ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้สู่คุณธรรม
ไป

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
เผยแพร่ผลงานและกิจกรรมของสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

